

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

*S*ueffanus de
Beatitudine Animaæ.

Euthici Augustini Alphii philothei
Suessani in Auerrois de ani-
mae beatitudine ad aeta-
tis nostrae decus Sá-
ctum Mauruz pa-
tritius Venetū
naturae in-
terpretē.
†

CEnibici Augustini Hippi philothei Sueffani in Auerrois de animę beatitudine Commentatio ad etatis nostrę decus Sanctum Adaurum patritium Elenum/nature interpretem.

Alm per bibliotecā Sancte Adaire decus noster sarcinulas euoluerem: ad manus incidit Auerrois de beatitudine liber: Bernardini plumacij Aeromonensis studiofissimi tuū: tunc commilitonis cum nostra cōmentatiōne Patavij cōscripta calamo exarata abiectus atq; puluerulentus: quem gratariter se posui: ac sarcinulis expeditis tāq; lecturus illum ex commido aperiū: cepi degustare: deinde blanditus est ipse: vt longius procederem: vnde tanto me circuuenit: vt nec cenatum inerim: quin prius totum reuiderim. Videbatur enī vero non ēm illa tunc inuentus dignus: sed hac mea prouecta nunc expectatus. verū ne vt bortulantis videar: cui per libenter sui complacent pori: anteq; eum ederem: tibi recognoscendū mīto: ne forte accusandus tāq; profusus mei laudator. Hoc enim te inter tirunculos argutissimum: inter prouectos scholasticos solertiſſimum. Nunc autem communī omnium exclamatu audio inter nature mundiq; interpretem te grauissimum euasisse: gratulor q; ex nostro tam paruo agello intāti profeceris. vt tāq; ad palatinū Apollinem deferantur nocturna vigilataq; scripta. Quare noſras bas elucubratiūculas recognoscere non dedignaberis: que si tuo integerimo ingenio videbuntur edas. Vale.

De animae beatitudine

CAUEROIS de anime beatitudine cum Euthici Augustini Niphi Philothei Sueliani Commento.

Mtētio mea in hoc tractatu nobilissimo est declarare beatitudinem ultimam animę humānę in hoc mundo et in futuro sūmī principalem intentionem philosophorum in ascensu supremo ipsius.

VIRI studioſiſſimi: aīc q̄ ad expōnēm re vos volo: me Auerroez in p̄prio fonte nō potasse: vñ nor mirū erit vobis si qua inepta atq; incomposita scribat: vt facient: cupio enī magis p̄bī nomen sorbit: et rem: q̄ rhetoris vel grāmatici: enītar ergo verba eius ita barbara exponerent singere vñdear difficultatē verboꝝ. Si nō recentiores post me eū proprio in fonte potauerint: credo multo elegātius eos et scribere posse et intelligere. Nam ppter dīam lingue accidunt inumerata errata: cogo p̄terea hūc cōmētari expōnere et ruminare nam nulluz reperi. p̄bī de beatitudine ita scribere: nec latīnum: nec gr̄cum etiam: nec barbařuz: vt iste vir scribit: ob qđ me satiſfeciſſe existimō si vñba: et sensus buiū libelli enodauero. Auerro. ḡ anteq; rē prosequat: p̄reponit eius intentionem tāq; p̄hemū. Ubi debes scire felicitatē seu beatitudinē interduz accipi ad hominem: vt aīa p̄fecū est et humanū: et hec beatitudo humana dī: de qua Boe. in. 3. de cōſolatione. Beatitudo est status oīum bonoꝝ aggregatione perfecta. Aristo. p̄ ethicoꝝ decernit felicitatem ēē ſinem rerū expetēdarū. cetera p̄p felicitatē expetiſſe: felicitates nō p̄p ſeiplam: de qua Aristo. in ethicis ſatis cōpoſite et copioſe dixit: et vñqđcū ad eā necessariū finiuit. Alia est beatitudo que p̄prie est hoīs quātū ad aīam eius: et hec est diſpoſitio qdā qua aīa beatitudo vt deus: qua ēt exaltat: vt vna itelligētariū: et hec est vna forma p̄fectio et gradus: quo deus: intellectus separati: et humana aīa felicitant: in hāc tēdūt cūctorum vota mortalium: hec est ſuma curarū: hec est ſuma rerū expetēdarū: felicitate hac terminant nostra desideria: iuentur qui regna nō optent: vt H̄rus. Diogenes. Democritus et alii: q̄ nō felicitatē banc repudiet nullus existit: bac (vt dicit Themi). erimus qīsq; dy. imo beati dei beatitudine: et reliquoꝝ eternoꝝ. Scđo debes scire ſciāz interduz ſortiri p̄ſtātiaz et ſubieſto: interduz a firmitate demonſtrationū: vt Aristo. docet. 8. topicoꝝ: et Auer. et Aristo. in uis que de aīa. interduz ab utroq; ſciā que hic tradit et ſubieſto ſortiri nobilitatē: nam est de fine ultimō: atq; ſumō expetibili. Amplius: et a demōſtrationum firmitate. Nā demōſtrationes hic accepte ſunt: que admodū illi libri de aīa: que ſunt certissime: vt Aristo. aīt. hinc nō male appellauit tractatū hūc nobillissimū: nā in eo congregat utrāq; p̄ſtantia. Propoſit etiā dicere de beatitudine vñima aīc nō de felicitate hoīs. nā (vt dixi) hic loquitur de beatitudine aīc: vt aīa est et nō vt aīa p̄ficta: vt dicemus: de qua Aristo. loquīt in libris ethicoꝝ. Tertio debes scire q̄ humana aīa h̄z dupliſem (vt more catholico loquar)

Prohemium

ſtatū. alterū qdē in corpore: alterū nō extra corpus (vt dicit) in patria. dicit Auer. in h̄ mūdo tāgens ſtatū in corpore: dixit et in futuro: tāgēs ei⁹ ſtatū ex corp⁹. Scđo dices. Auerro. nō ponit humanam aīam remanere post mortem. Dicit p̄mo q̄ h̄z humana aīa apud eū nō remaneat tota: remanet tñ intellect⁹: et hoc ſatis vel ſorrasſe loquitur more catholico. Nā nōdū ſiniuit intentionē eius: vñ et in p̄hemio aſcripto. 8. physice auscultationis appellat vitam cōternā aīc post mortem ſum fatuos: qđ quō intelliget dicemus. Scđas tñ hūc textū in oībus libris non ſic reperiri. ſed h̄c ſatis. Quarto debes ſcire q̄ de felicitate ſapientes varie loquunt ſunt. Nam pythagorici ſtudium eoz in mathematicis totū cōſumentes: beatitudinem in mathematicoꝝ ſpeculatione collocarunt. Alpharabius et ali cognoscentes rerū nālūm p̄ncipia: necnō rationabilem aīam p̄bantes ēē mortale: et intellect⁹ potiſſime: dixerūt ipſam ſolū copulari poſſe rebus mortalib⁹: et ſic ſolū in ſpeculatione rerū nālūm beatā vitā aſſeuerauerunt. Peripateticī nō intellect⁹ ponentes cōternū et rationabilē aīam aliqua ex parte cōternā. dixerūt felicitatē eſſe in ſpeculatione primi entis ſum: et ga h̄c eſt p̄ncipalis ſecta: dixit ſum p̄ncipalē intentionē p̄hoꝝ: h̄ eſt peripateticōꝝ qui ſunt p̄ncipiales in hoc: vel dixit ſum p̄ncipalē intentionē: ga oēs p̄bī hāc p̄ncipalē: ſum opere expetunt: et ad hāc eniūtur. cur dixit in ſupremo aſcēſu: ſtatim ipſe declarabit. Ambigues ſorrasſe. nā vel Aristo. p̄ficit rē hāc vel nō. ſi p̄ficit. Auer. ſupfluuit. ſi nō. Aristo. mācūs: qđ i p̄le aboꝝret i. 3. de aīa volumine. Quidā exiſtunt qđnem hāc Aristo. p̄ficit. in. 10. ethico. et tūc eēt dīcendū dunc eſſe declaratořiū libri: et nō perfectoriū: vel ſorrasſe (vt Auer. aīt) in. 3. volumine Aristo. declarauit in quo conſtitut beata vita: ſi an hoī ſit poſſibilis in ſtatu iſto: et qđ eſt modus pueniendi: et qđ Aristo. p̄misit: et nō inuenimus locū vbi id pſecerit. qđaz verba. i. 2. libri prime p̄bī: que ſunt obscura. retinuit ergo calamū: vel ga difficile erat hanc qđnem diſcutere: vel ga noluit: et dimiſit nobis locū. ſed poſtmoduſ rediſimus ad hoc. Auerro. ergo edidit libellū huncyi ſuppleret: et ex dicitis eius rem pſcriberet melius qđ potuit. nō igī Aristo. mācūs: nec Auer. ſuperfluus. Scđo ambigues: videt enīz q̄ eadē ſit anime beatitudo et totius. Nā q̄cqd parti in eſt: et toti inesse videt. ſi quo operat pars: et totū ope rari videt. Dici p̄t q̄ h̄z eadē ſit beatitudo aīc et hoī: tñ alia eſt beatitudo. q̄ inēſt rōne aīc: et alia: que inēſt ratioē totius: ea enīz que inēſt toti rōne anime: eſt diuina et ſup̄ma. que nō rōne toti hūana eſt et ſerior. Auer. ḡ de beatitudine aīc: q̄ iest hoī aīc loḡ. nō ba ſrē p̄ſpicua ſunt. Et quū dico aſcēſu. intelligo q̄ p̄ficiat: et nobilitatē: ita vt p̄lungat cū intellectu abſtracto: et vñiaſt cū eo: ita vt cū eo ſiat vñū: et hoc ſine dubio eſt ſup̄mū ſui gradus aſcēſu. Debes p̄ ſcire. q̄ aſcēſu et deſcēſu ſunt 2ditiones motus: vt in de celo dixim⁹. ga nō rōnabilis aīa nulla ſpecie mot⁹ mouet (q̄cqd p̄lato intelligebat) p̄p ea nec deſcēdit: neq; in deorū ſuſ. Scđo debes ſcire q̄ p̄fecū itātū eſt: inquātū p̄t opari: vt 4° tradit metheoroz. Auerro. et celi. cō. 3. ſcribit. Nobile nō inquantum certa dignitate vñtra proprias vires iſignit: vñ et p̄ma mā p̄ficiſ et nobilitatē p̄ ſor mā: p̄ quāto per formā eſit in actū: p̄fecta eſt: pro quāto nō per formā dignificatur et iſignitur: nobilitatur: Suelſ. de bea.

Lōme. 2°

Prohemium

ad propositum dñm rationabilis anima copularur intellectus abstracto qui est pma omnium forma et motor p. sciat et nobilitatur perfectius quidem pro quanto anima eius exerceat proprium opus per essentia illius formae. Nam intelligit illam: et omnia alia aliquo modo per essentia illius: veluti ignis calefacit per essentia calorier corporis mouet per essentia aic. Nobilitas vero pro quanto illi contingit ex qua junctione dignificat rationabilis anima. instanti qd tunc est velut dens: ut dicti Theologisti. Et hoc ing. Et quoniam dico ascensus intellectus qd perfectus et nobilitatis et hoc duo declarat p z: ing nobilitate quidem. Ita ut punctione cum intellectu abstracto. Nam in hac punctione rationabilis anima acquiritur esse diuinum: deinde declarat quo perfectius et ing. subiecti perfectus vero: et ita: ut in Unia cuius est: ita ut cum eo fiat unitus. Nam in tali unitate operatus per essentias illius: et sic reddit perfectio. Includit tunc quod intelligit p. b. per ascensum: et supremum gradum: et ing. Et hoc sine dubio est supremus cuius gradus ascensus: et sic propria est res bec.

Nam manifestum est omnia sub tribus speciebus

Tam manifestū est omnia sub trib⁹ spēb⁹
cōprehēdī: vna est mā infima: ⁊ que ex ea ge-
neratur. ⁊ illa quidez ignobilior est in gradu
⁊ loco. Et sup istā in gradu ⁊ loco est spēs
corpoz spēcricoꝝ: quoꝝ semper est sita for-
ma: ⁊ stabilis in suis materijs. ita q̄ dicitur
mā ⁊ forma in illis ⁊ generabilib⁹ ex mā in-
fima equoce. Et sup illa est vnuſ gradus su-
premis ⁊ gloriosus: qui vocat gradus intel-
lectuſ abstractoꝝ: qui vere sunt forme dan-
tes perfectionē non existentes in subiecto.

Concl. 3. [C] Lōclusit ascensum aī cī declarauit ēt esse sup̄maz seu
vltimū: non m̄ expositū quō est sup̄maz et vltimaz: id
nunc id enīc̄ exponere. Et ponit oīum entiū mūdi la-
titudinē in treo. 1. gradus dītū sām: vt in māz: et corporis cī:
leste: et intellectus separatos. [C] Debes scire circa pānam
q̄ mā in libris p̄bōz sic describit. mā est pōtex q̄ ge-
nerat̄ omne qd̄ de nouo: hoc lñgt. [C] Mā manifestaz est
ola sub trib⁹ sp̄ebus cōprehēdi: vna est mā ifima: et lñp̄.
est pō. [C] Ex qua gñatur i.e. sūt gñtationes et corrūptiōes.
Dic enī describit. 7. p̄m̄ p̄bīc̄ addit̄. Et illa gd̄e ignob̄
lior est in gradu et loco.] Dic enī (vt diceſ) est fere non
gradus totius latitudinis emlū. [C] Deinde declarat sc̄bz
gradū vbi debes scire q̄ mā dī potētia: potentia aut̄ (vt
dī. et peri hermenias) dī dupl̄ f̄z dimidiū xtingentis et
possibilis& est p̄t̄ est ad esse tñi: et hoc pactio corpus cī:
leste respectu h̄c formæ mouentis est mā et pō. Alio mō
fīm vtrūq. s. vt est ad eēt ad nō esse: et sic mā gñabilius
est potētia: et nō mā cīli. Ex us legunt formā celi et mām
et iūdēm fere equoce dici cū mā et forma gñabilius. Nā
illa mā est potētia ad dimidiū xtingentis, b̄c ad vtrūq:
forma illius est semp̄ p̄ficiens& hec perficiens qñiq. lñgt.
[C] Et h̄p ista in gradu et loco est species corporis sp̄bērīco-
rū: quoz semp̄ est fixa forma et stabilit̄ in suis materijs.]
Nā est potētia fīm dimidiū ad eēt tñi: et qñi corollarie
imp̄metēr̄ p̄ducit v̄l addit̄. [C] Ita q̄ dicunt mā et forma
in illis et in gñabilibus factis exl. Mā infima equoce.]
Itaz mā illa solum h̄z de rōne potētē dimidiū: forma
est et tñi et semp̄ nostra mā habet potētiam ad vtrūq: et
forma est nō eēt enī. [C] Deinde apponit tertium gradum:
vbi debes scire Auer. supra corpora c̄lestia ponere ab-
stractos intellectus: q̄ ideo dicunt abstracti: ga nō depē-
dent in eēt et pertuari a māt̄amē b̄i p̄ficiūt māz: ga sunt
persecutiōes fixe corporis c̄lestiū. q̄ sunt alii cī p̄te adso-

Intraliquo vero secretis soluti quod a dependetia secreti vero
per pfectio[n]em ingreditur. Et super illa est unus gradus supremus
et gloriose: quod vocatur gradus intellectuum abstractorum: quod ve-
re sicut foris datus pfectio[n]em non existit in subiecto. Sic autem ab-
soluti a subiectiōe: secreti vero a formatiōe. **C**um et plato
to appellat eos formas formataes: non autem formas infor-
matas: sic primum liber: prout miscuit de quo diximus in mul-
tis locis. Debet scire quod h[oc] series dicit latitudine metaphorā
est: quia ois latitudo est in suscipientibus magis et minus corpora
rat latitudinem diffinitorum difformi potius: ut per calculos.

Credo quoniam dicit de aia quod ascendet: intelligitur plu-
rio eius cum aliquo intellectuum abstractorum.

Loc. 4.

Difficultia
est

Solone
ta h.

Contra quod per ascēsum suprīmū intelligatur: excludit, et inquit: **I**30
quod de aia per ascēdit. **I**. s. suprīmo et ultimo ascētu. **I**ntelli-
gat & locutio eius cum aliquo intellectuus abstracto. **I**nNam
(ut dicitur) illo: est suprīmū et ultimū gradus toni lati-
tudinis. **S**ed circa bēc plures emergunt captiuūcēpō
ascēdere: ut dicitur est pfecti et nobilitari per aliis: intellectus
būianus semp est pfecti et agēte. **S**ecundū. ascēdere est
migrare de spe ignobili ad nobilitēs: intellectus polis semp est
vnus abstractoz: ut Auer. ait. 3. de aia l. c. 19. **T**ertio
Auer. 3. de aia. cō. 5. quicorū eē ḡia entiūdīcō etō enume-
rat tria mā. et pfirmat. **N**ā res ḡiabilēs: ut mixta et cōlata
sunt res nāles: et in nullo triū gradum sunt. **Q**uarto. mā
vī nō ens: nā potest pfecti in eē ab infinita parua forma.
Quito vī pfectus sit inferioris gradus q̄q mā. **N**ā i. s.
perficit mā. q̄ est ignobilis: aut pfectus. **N**ā videt mām ens
fīm gd. **S**exto. intellectus possibilis: ut dicit Auer. intelligit
se intelligēdo res nāles. ergo eēt felix. **N**ā ipse est vnū ab
abstractoz. **D**e his est dicitur in libris pfectiūcēnū vī ut la-
tissimā alioq̄ ex pfecto pfecto. **A**uer. dicit ad prīmū pfectū in
intellectus polis: ut pfectus rōnalis sic in malori pfecte fūtū
est pfectus: et respectu vniū individui spēi humanae est
in pfectu: et imperfectu: ut dicet postmodū latius. **A**d 2.
Auer. sentit. pfectus potēte ut est pfectus rōnalis sic cōpu-
tūt inter res māles: et q̄s est de infinito gradu: pfectus vī
copulat agēti in statu felicitatis: trāst̄ quodāmō in aliō
genē eē: et idē significat et pfectus pfectus dicitas. **A**d
3.: et illa sunt quicorū reducunt ad tria: ut pfectūcēnū est legē,
et verba eiō ibidē. Sunt res ḡiabilēs reducunt ad gradum
materialē: pfectus enim intelligit oē māle ēt. **A**d 4. sūt opī
niones: qdā dicunt. q̄ mā fīm se nullius est eē: mo ut lo-
pfectus autem infinitus pfectus entitatis: pfectus cām datā: et lō ap-
pellat nō q̄dus rotū latitudinis. **N**ā apō sophistes nō gra-
duis rei est infinita modica res: ut nō q̄dus caloris est infi-
nitus pfectus calor. Alij tenet mām eē certū eē: et non forma-
lis: sūt realis et entitatis: tūc iuxta hos op̄z xcedē ma-
teria et certi gradus pfectiōis: nō qdē formalis: et entita-
tūl. argēt pfectus q̄ mā nullius sit pfectionis formalis:
q̄ pfectus pōt ab omni formalismo ab infinita pfectus formalis:
nō pfectus collis q̄ sit pfectus pfectiōis enī. **P**er idē ad
5. primi dicunt accēns eē verius ens q̄ mā ppter cāz da-
tam. scilicet dicerent pfectus in rōne entis mā est veritas ens ipso
accidēte. sed in rōne entis formalis mā nullius est pfectiōis:
accēns vī sic. **A**d 6. dic. q̄ intellectus polis intelligit
se intelligēdo res nāles: et sic nō trāscēdit limites infiniti
gradus materialis. Enī melius pquire in libris pfectiōis. **N**ā
veluti in trāscursu sunt dicta: et ab ea determinatione.

CEt quia cognosco principale iteratione Probo
ru fuisse cōtriplari in eēntia huiusmodi entis
apud eos et apud veritatem et ultimam bea-
titudinem: visus est mihi declarare h̄ sermone
breui: et intelligenti: sicut tu: in quo repies de-
clarationes

claratione*z* hui*z* rei plusq*z* in cōmētis meis de aia: et plus argumētis pbatū: q*z* in librī phoz. Solicite itaq*z* meipm dedi nobilissime socie sup rem a te postulatā. s. ad opinione*z* Phī in punctione intellectus abstracti cū anima humana declarādam: et ad veritate*z* aperiēdaz: et hoc fīm radices suas: nā illud qdē fundamētū est: qd ab oībus glorifica*z* Phīs: sed multū dīmisi sunt Phīs: quēad modū per intētione*z* sermonuz apper dīmisi in eo qd de sermonib*z* ipsius est verum.

Com. 5. Cōmētis. His expeditis. nūc vult cludere intētione*z* libri et claudere phemī. Et in h̄ tria inuit. i. intētione*z* auctore*z* cui i. scribit ē: et utilitatē intētione*z* addēs difficultate*z* aliquā. Quātū ad p̄mū ait. Et qd cognoscō p̄ncipalē intētione*z* phoz fuisse p̄teplari in cōntia h̄ entis. s. abstracti apd eos. s. dispūtādo: et apud veritatē: vel vt h̄ alia l̄ra: apud virtutē et ultimā beatitudinē: visuz est mībi declare hoc sermone breui. hec est intētio. tāgit auctore*z* cui h̄c inscribit: et ingt. et viro. i. intelligēti: sicut tu o socie*z* in quo. s. sermone breui. repies declaratione*z* hui*z* rei plusq*z* in cōmētis meis de aia: et plus argumētis pbatū q*z* in librī phoz. hec est libelli utilitas. Epilogādo subscrībit. [Solicite] i. accurate itaq*z* meipm dedi nobilissime socie sup rez a te postulatā. s. ad opinione*z* Phī Arist. in plūctione intellec*z* tūs abstracti cū aia humana declarādam: et ad veritatē aperiēdā: tāgit modū p̄cedēti. et ingt. Et h̄ radices suas]. s. Aristo. [Nā illud qdē]. s. argumētuz ex radicib*z* Aristo. est qd glorifica*z* ab oībus Phīs. et hec est secūda pars utilitatis: deinde tāgit difficultatem rei: et dicit. [sed multū]. s. super hoc. Lēdīmisi sunt Phī. Et hec est p*o* rei difficultas: diversitas enī opinatiū attestat rei difficultati: deinde tāgit scđam. d. Quēadmodū per intētione*z* i. expōnē sermonū. i. textū. Apper dīmisi. i. p̄tueris. Lin eo]. s. ea opinione. qd in sermonib*z* ipsius est verū. i. p̄sonat. scđa ergo difficultas est ex pte textū. Nā discor des legunt textū. ergo. Tūz ppter dīlam opinatiū. Tūz ppter discordiā textuum est p̄posit̄ intētione*z* difficultas. Sic iigī in p̄stī p̄hemio habes tria. s. intētione*z* per quā reddīf lector attēntus. utilitate*z* per quā beniūlūs sit. ordinē: per quē docilis sit. habes etiā auctorem cui et totum hoc inscribit. Cōmētis probem.

Com. 6. S. Cōmētis q̄ certitudinē hui*z* rei cognitio existit in duab*z* radicib*z*. una est speculatio in eē intellētū mālis: et hoc est fundamētū būiūs qōnis. et nō sunt diversificati Phī in hoc: nisi propter diversitatem: quā habet in esse būiūs intellectus.

Cōmētis. Lōploeto p̄hemio. nūc p̄segunt tractatū: et p̄ enumera fundamēta et p̄n*o*: q̄ supponēda sūt h̄: viē more geometrē*z* ante p̄nes: vt dicit Philoponus: p̄mittit principia: et vult q̄ tota certitudo proposit̄ intentionis p̄sistat in duab*z* radicib*z* seu p̄ncipys: q̄ sunt se ferre veluti p̄spicua supponēda: p̄ma itaq*z* radix est in eē: i. selec*z* mālis. s. an sit: et qd sit. cui*z* causas subscrībit. primo. ga hoc est fundamētū p̄dictē qōnis. Scđo. ga ppter diversitatē eius: sapientes in qōne p̄dicta discordes sunt. Nam Alpharabius babylonēsis. ga credidit intellectū eiusmodi eē corruptibile*z* et genitū*z*: cōclusit copulatione*z*

animē rōnalis cum intellectu primo esse impossibile*z*: et solum felicitas in speculatione rerū generabilium cōfistit. Cōmētis. x̄o et Theophrasius: ga credide*z* rūt eū eē cōternū: dīherūt copulationē illam eē possibile*z*: imo qdī fuisse in aliquo boīe. Ecce iigī quō diuersitas in essentia hūiūs intellectus fuit causa diuersitatis in mō possibilis copulationis: que dicit perspicua.

Cōmētis. Sectūda radix est speculatio in re: propter quā intellectus abstractus est cā reducēdi intellectū māle*z* in eē actu intellectū: et hoc est scire. si est cā fīm modū efficientis et motoris soluz: sicut reperitur in motoribus naturalibus: aut per viam formē et finis: sicut faciūt abstracta in animalibus sphericis.

Com. 7. Cōmētis. Secūda radix. que dī supponi in solone qōnis p̄posit̄ est. Nā nos videmus intellectū mālem eē in potētia: et scītūz est p̄ reducē ad actu: et iaz declarauit Āx. in exēplo p̄mē phīc*z* in 8. phīc*z* auscultatiōis. p̄ oē qd de po*o* rei reducē ad actu: eget aliquo exēbēte de po*o* ad actu: et scītūz est in 3. de aia. illud exēbēs nō possē eēnīs intellectū agēte*z*: hic emergit scđa radix. s. vtrū intellētū agēs sit cā agēs tñi illius reductionis: an agēs forma*z* et finis: quēadmo*m* substatē separatē sit cause*z* in trib*z* ḡiūb*z* causarū corporū celestū: hec enī scđa radix est necessaria an solone qōnis p̄posit̄. Cōmētis. Debes scire vt declarauit Auer. in lib. dīstru. Notabile*z* ctio destructionū. disputatiōe. 3. 7. 12. p̄mē phīc*z*. cō. 36. p̄ formē māles differūt ab abstractis: nā vt dicit in lib*o* de suba orbis. formē māles sunt cause*z* agētes tñi. formē x̄o separatē a mā sit cause*z* agētes subto*z* formales et finales: hui*z* rei dedit plures causas: q*z* nō opus est hic declarare. Hinc petit qōne*z* intellētū agēs sit causa*z* reducēdi materialē ad modū for*mālis* tñi. s. per modū agētis tñi: an sit cā fīz tres modos. s. agētis formē et finis. Intelligit autē p̄ aialia sphericā corpora celestia. Nāz ipse reputat corpus celeste ee aial p̄stitutū ex aia et corpe: vt in lib*o* destru. ctio dīstru*m*. et in celo. et alibi scripsim*z*. x̄ba tex*z*. p̄spicua.

Cōmētis. Hic volo enarrare tibi breviter intentionē Phī in esse intellētū mālis: et abstracti. post h̄ autē declarabo tibi qd oris ex sua ex ihs dīobus. deinceps p̄ueniam ad cognitionē*z* possibilis p̄unctionis aiē cūz intellectu.

Com. 8. Cōmētis. Tactis p̄ncipys. nūc epilogādo erigit ordine*z* dīo*z*. et tria p̄ponit. Primo. an sint et qd sint intellectus mālis et abstractus. i. agens. Scđo. qd oris ex sua Aristo. pp hec duo declarata. Terrio queret sermonē ad cognitionem politatis copulationis aiē cū intellētū agente. hec enī tria p̄ ordinē p̄tractabunt*z*: ptes patebūt legēti l̄ram. Cōmētis. Debes scire q̄ intellētū agēs cui copulabūt mālis est deus bñdīct*z* apud Auer. et qd de*o* est tēlēssimus gradus abstractorū: ppterē intellētū agens ab eo semp p̄ excellētiaz dī abstractus: q̄ x̄o intellētū mālis est ps aiē rōnabilitē*z* est qd remississimus abstractorū*z*: et tēlēssimus mālis*z*: ide semp mālis appellat*z*. Et qdī q̄cqd copulat*z* p̄t*z*: que cito copulat*z* tōti*z* p̄pēa Auer. idifferēter loquīt*z* de copulationē intellectus mālis cu agēte*z*: et de copulatione animē rōnalis cū eo*z* dem. Nam intellectus materialis est pars: et aia rōnalis est totum ad eum apud Auer. verba perspicua.

Cōmētis. Hico autē q̄ p̄ncipis dīcti Phī in speculatiōne intellētū: qui mālis dī si est aut non: fuit qd̄ p̄posuit ex rebus notis per se: et dīxit q̄ cōparatio intellētū*z* ad intellectū*z*. s. māle*z* Guessa. de bea.

Liber

ipsorum apprehensuum: est una et eadem: quae
est sensibilium ad sensum.

Com. 9. **C**onsecutus nunc de predictis tribus: et primo de primo: decla-
rat itaque primo an sit intellectus malis. sed quid sit: et declarata
quod intellectus malis sit: sic comparatur: quecumque eodem
modo ad propria obiecta comparantur: necesse est uno existen-
te altero esse: sed intellectus malis et sensus eodem modo ad
propria obiecta comparantur: ut supponit ex libro Aristoteles. quod
necesse est sensu existente intellectum esse. **C**um hanc ra-
tionem esse acceptam ex rebus per se notis: nam sensibilia sunt
per se nota: de ratione autem triplex minores tanguntur: et verba perspicua
sunt. **S**ed ambigues fortasse satis rationabiliter. nam
ut dicit ipse. 2. de anima. 20. nulla scientia probat suum
subiectum: nec species subiecti. **M**odo intellectus malis vel
est subiectum: vel species subiecti huius libri. ergo non competit
probare eum esse. **D**icit potest uno modo quod tres partes vel
species subiecti non possint probari: an sunt principia subiec-
ti demonstratione signi possunt probari: ut Averroes. 2. physi-
ciscus auctoritatis. c. 22. r. 26. scribit. similiter etiam primus
physicus. c. 5. **M**odo intellectus malis est primum subiectum: ga-
re est pars entitatis animae humanae. **C**um dicit potest quod
Auerroes supponit taliter per se notum intellectus male esse: quia
tamquam indiget modica intuitione: sensus est loco a simili: ut
diceretur auctoritatis physicius. c. 20. 3. **S**ic ergo non taliter
ignoratus probavit: sed taliter indiget parua declaratione.

Solo p. 3. **C**um ex hoc habet quod intellectus apprehensimus
intelligibilius est virtus recipiens et non agentes:
sicut sensus quod est virtus recipiens a sensato.
Com. 10. **E**x comparatione intellectus ad sensum: conclusit intellectum male esse: ex eadem comparatione etiam entitatem de-
clarare definitionem eius: et primo enitur venari genus in-
tellectus malis: et hoc inquit. **E**t ex hoc. 1. i. ex illa compara-
tione intellectus ad sensum: habet quod intellectus apprehen-
sus intelligibilius. et malis est virtus recipiens et non agentes.
acceptum dico hoc: quia ita se habet: sicut sensus qui est virtus
recipiens a sensato. ergo uno et eodem argumento duo con-
clusi. et intellectum male esse: et ipsius esse virtutem passi-
uum: et hoc est genus intellectus malis: virtus non passiva
predicatur tamen de intellectu quam de sensu: veluti genus de spe-
ciebus: et de multis aliis etiam. **D**ebe scire utrumque physicius
tradidit. c. 20. 3. c. 26. quando la-
tent differentes rei: accipimus interduum actiones: interduum
propria accidentia: quia igitur vel intellectus malis. vel non
habet genus: nec propriam differentiam: vel si habet: latet
nos: hinc Auerroes enititur declarare ea per quod propriam et
comunia sibi et sensui quantum potest: veluti fecit Aristoteles. in
declaratione primae materie: quia per eius potentiam exposuit.
Conquerunt noui: quibus argumentis scitur intellectus ma-
teriale esse potentiam passiuam. **J**ohannes in 3. de anima
vititur duabus rationibus. prima: quia anima humana non est operaria:
nisi plentephantasmata in actu: quod non ob aliud est: nisi
quiaphantasmata mouent eam ad actum intelligendi. sed quod
est virtus cuius opatio manet in ipsa: et non est in aliquo:
nisi presente aliquo extrinseco. **P**ace sua ambo petunt
principium. prima quidem: nam non est operaria faber nisi pre-
sente ligno: et tamen lignum est potentia passiva. Et propterea
dicere quod intellectus indigerphantasmata: ut agere est per-
tatio. secunda etiam: nam intellectio non est aliud quam res intellec-
ta apud Auerroem non intellecta re esse in intellectu veluti in
subiecto: et potest passiva est potest non probatur. **D**ivulgat
mibi intellectus male esse virtutem passivam non posse probari
nisi per illud sile: quod accepit Aristoteles. 3. de anima. et Auerroes explicat
ut hic. s. quia ita se habet ad intelligibilia: quemadmodum sensus

De beatitudine

ad sensibilia et laudauit eas Averroes. 3. de anima. 20. 3. **c**ontra c. 20. 4. sic confirmavit eam: omne quod est simpliciter in actu
cumque comparatur mouet ut agentes: sed intelligibilia ex anima
sunt in actu. ergo comparantur anima et agentia: et haec
est vis rationis Aristoteles. **T**unc sed emergit alia questio.
verum. intellectus malis sit pura potentia: an subiectum quod
subiectum potentia: hoc est querere si sit potentia passiva
per essentiam: vel per participationem. **J**ohannes in quodlibet 3.
de anima opinatur quod intellectus malis sit substantia: et
quod potentia sit accidentes sibi: et qualitas re disticta ab eo: et
ita vult quod intellectus malis non per essentiam recipiat intelli-
gibilitate: sed per potentiam distinctam realiter ab eius essentia.

Ad hoc inducit tres rationes. **T**unc primo. quia sensititia po-
tentia distinguuntur realiter ab anima sensitiva. **T**unc secundo. quia
potentia distinguuntur per actus: non actus intelligendi diversi.
ergo et potentia. **T**unc tertio. quia taliter realiter voluntas est
ide realiter cum anima. **S**ed hec fruolite rationes sunt: prope arguo
melius. actus est de entitate intellectus malis. quod potentia est acci-
dents sibi. animi perspicuum: nam est actus et perfectio prima corpo-
ris. ut dicimus. **S**ed intellectus malis est supra males formas:
et supra materialia: et insimilis formarum abstractarum 3. de anima.
20. 3. quod non pura potest. **T**ertio. intellectus malis agitur nam
componitur et dividitur: ut dicitur 3. de anima. c. 20. **S**ed pace
sua hec positio est purus error: et fundatissimum est: quia in
subiecto liberata a materia non differt esse et posse a posteriori. Amplius:
nec substat accidentis: ut 1. 12. metaphysica. c. 5. colligi potest.

Et quod hec sit intentio Auerroes pluribus locis colligi potest,
aut enim 3. de anima. c. 5. intellectus malis est quartus genus: et
simile materialis. Amplius Aristoteles. ibidem in 3. de anima ita scribit.
quare neque ipsius est non villa: sed vel hec quod possibiliter sit
vocatum: unde intellectus: dico autem intellectum quo opinatur
et intelligitur anima: et hic nihil est actus eorum: quae sunt animi intellectus.
genuine. hec ex greco sic trastulit. Et Auerroes in c. 5. autem non enim
habet namque hoc nisi nam possibiliter ad recipiendum.
Themistius vero ait ibidem. necessarium est eius non hoc solo describat quod idoneus: compositor: tenerque recipiendum in
obibus formis. Idem Alexius in libro suo de anima: et Simplicius
confirmat. idem potest et alibi colligi. **B**reuebus ita
scriberemus de mente Auerroes. s. quod actus et potentia sunt oppo-
site relativae apud Auerroes. 9. metaphysica. c. 11. In gratia n. quum
possibile esse non intelligatur nisi respectu actus. Hinc se-
quuntur: unde simpliciter esse et actus et potentia: actus
quidem ad hoc s. respectu corporis humani: ut dicimus: po-
tentia vero respectu intelligibilius: respectu tamen eiusdem est
actus: et potentia non procedimus. quod per entitatem est actus: et per
entitatem est potentia: quae sunt relatives: ideo respectu unius
actus per essentiam: et respectu alterius potentia per essentiam:
hinc soluntur oportebat obiectio: non quod inveniatur et probatur
ipsum esse puram potentiam: et per essentiam potentiam: intelligere
respectu intelligibilius. Quod contra inveniatur: et probatur quod
potest actus: intelligere respectu alterius: quemadmodum intel-
ligentia lumen est actus orbis: et potentia respectu intelligibilius: mercurii.
Nam illam intelligit per essentiam illius.

Tunc ad rationes Joannis. prima nulla est. Nam sen-
sus est virtus materialis: intellectus vero immaterialis. Secunda etiam
nulla: quia illud est verum quantum ad genera obiectorum: obiecta
enim distincta genere arguitur potentiam distinguere genere:
non tamen quantum ad distinguere rei. **T**ertia etiam procedit: vo-
luntas enim non distinguuntur ab intellectu possibili: ut alio dicemus.
Nostre rationes iam soluta sunt. Nam oportet excludunt
esse ipsum actum relativum: et respectu intelligibilius: hec non
dixit videlicet Johannes. **S**ed est una pulchra dubitatio: nam
si intellectus materialis est actus et potentia: tunc relatio esset idem
re cum eo. **D**icitur ergo voluntas relatio est realis ex parte
unius: quae est rationis ex parte alterius: ut 5. meta. colligi potest
contra 20. 3.

p. 30.

Rationes
Rationes for-
tiores et pri-
orius.

Improbatio

p. 30.

Dubitatio.
Sexto.

Notabile

p. 30.
p. 30.

Confutatio.

p. 30.

Primus

cōmē. zo. de scia & scibili:ita in pposito: a pte enī subiecti cuius est actus: relatio est realis: a parte & substātię intel lectus est rōnis. sūl r a pte rerū māliū relatio est realis: s̄ a parte intellectus est rōnis. Et h̄c est perfecta solo.

CEt quiz declaratū fuit ei q̄ intellectus materialis est de virtutib⁹ recipiētib⁹: t̄ non agētib⁹: resultauit ei de necessitate vna dura ruz rerum: aut q̄ intellectus qui est in poten tia recipiat: quę sunt intelligibilia actu: t̄ p mutet ex eis: sicut receptio sensus ad sensa tuz: aut sit h̄c receptio t̄ pmutatio alio mō: t̄ postq̄ vera ē h̄c diuisio: specula t̄ postea in esse intellectus: dicens conueniens esse q̄ natura huīus receptionis: t̄ pmutationis sit diuersa a natura receptionis sensus: t̄ dicat receptio t̄ permutatio de eis ē quoce: t̄ hoc ideo est: q̄a est de rebus notis p se q̄ intellectus mālis h̄z intelligere oēs formas.

Cōmē. II. **C**Quiz venatus est genus: nūc venari nūtitur dīam: h̄c enim est p̄stuetudo Aristo. prius vniuersalia. deinde par ticularia declarareryt̄ aut ad hoc Auerroes diuisione: sic enī. 2. posterioz. 2. 6. topicoz oocuit colligere defini tionem. Arguit ergo sic. intellectus materialis est virtus passiva: vel ergo patiē corruptiue ab intelligibilibus: vel perficitur tñ absc̄ corruptione. h̄c diuisio est sufficiēs: sed intellectus nō patitur corruptiue ab intelligibilibus. ergo perficit tñ absc̄ corruptione: minor syllogiçat sic. nulla virtus recipiens & intelligē omnes formas: patiē corruptiue ab eis: s̄ intellectus recipit & intelligit omnes formas. ergo intellectus nō patitur corruptiue ab eis. Cir ca istum processuz h̄c pcedit. q̄a pmo ponit diuisione: sc̄da ibi. **E**t postq̄ Arguit syllogismo diuisio destruē do alterū membruz: concludēs alterū. 3. ibi. **E**t hoc iō. Syllogiçat destructione. Ad verba attende: t̄ pmutetur ex eis. i. corrumptatur ab intelligibilibus: aut sit h̄c rece ptio & permutatio: alio modo hoc est alterius rōnis: reli qua patent. **C**Debes scire pmo q̄ duo sunt de esse verę passionis: vt in de generatiōe colligi potest. s. q̄ perficiat subiectū: in quo recipitur: t̄ q̄ abyciat & trarium: ergo pfectio & contrarij abiectioni h̄nt de rōne verę passionis. si ergo innenī aliquia passio: quę patiēs pfectat tñ: t̄ ab eo nibil abyciat: h̄c dicitur passio equivoce: t̄ per diminu tionē a vera passione: t̄ eiusmodi est passio intellectus: intel lectus enī perficitur ab intelligibilib⁹: t̄ nibil ab eo abyciatur. **C**Secundo debes scire q̄ passio sensus est per fecta alio modo: alio modo corruptiua: est gdē enī perfectiua: pro quanto perficit sensum nibil abyciēdo: p quanto & interdum magis ac magis facta est nata sol tere organum: ad cuius solutionē corruptiua sensus: hinc in potentia: t̄ quasi per accidēs dici potest corrupti ua: q̄a & passio seu intellectus: nec aptitudine: nec potē tia: nec actu: nec per se: nec per accidēs est corruptiua intellectus: ideo dicitur pure equivoce non quidem ē quo catione a casu: sed a cōsilio: vt dixi in 3° de anima. **E**x us colligi potest definitio intellectus mālis: est ergo intel lectus materialis virtus passiva absc̄ corruptione ab in telligibilibus: ponitur virtus passiva loco generis: q̄a in illo conuenit cū sensu: dicitur absc̄ corruptione t̄c. q̄a p hoc differt a sensu: t̄ ab alijs. **A**mbiges contra rōnezi nam accepta maiori: hāc addo minorē: sed sensus cōmu nis recipit omnes formas: ergo est virtus passiva absc̄

Anima

corruptionē. h̄c conclusio est falsa: quoniam sensatio pōt intantuz augeri: q̄ organū eius corrūpet. **C**Quo pacto **Solo** h̄c ratio valeat: t̄ quomodo itelligat Auer. in expositiō ne mea. 3. de aia. g. cōmē. 4. dixi. Nunc & maior huius syllogismi sic intelligitur. nulla virtus recipiens oēs for mas absc̄ determinata particula corporis: patiē corrūpiue ab eis: sic nō est in sensu cōmuni. Nā sensus cōmuni non pōt recipere omnes formas: nisi per determinatiū sensorium: qđ est determinata pars corporis.

CBe necessitate ergo est q̄ illa virtus nō sit disgregata sine distensa per corpus: neq̄ diuisibilis ad diuisiōem corporis: sicut sunt virtutes sensibiles: q̄ sunt disgregate in corpore: t̄ diuisibiles ad diuisiōem corporis ēm vnum modum.

CCollegit definitionē intellectus mālis: q̄a & dictū est in posterioribus sc̄tiām definiſib⁹līs non compleri: nīſi per cognitionē principiorū definitiōe: t̄ accidentiū propriez illi: t̄ qđ perfecta definitio est: quę est nata de clarare omnia p̄pria accidentia in re: ideo post definitio nem enī ſexponere aliqua p̄pria intellectus. Duo ergo propria ex dictis colligunt: p̄mum intellectus mālis nō est virtus constituta per subiectum. sc̄dm intellectus mate rialis nō est diuisibilis ad diuisiōem corporis: poſſunt h̄c duo syllogiçari ex p̄dicta definitiōe sic. nulla virtus passitia absc̄ corruptionē organi potētia & actu per se & p accidens est constituta in esse per subiectū: t̄ diuisibilis: sed intellectus materialis est virtus passiva absc̄ corruptionē actu & potentia per se & per accidens sui organi. q̄ neq̄ constituta in esse per subiectū: neq̄ diuisibilis: t̄ ppter h̄c apposuit notam illatiuaz ad notandum h̄c seg ex definitiōe p̄dicta: q̄a h̄c est conditio bonę definitio nis: vt dicit ipse sc̄pius. Nūc ad verba: disgregata & diu stensa. hoc est cōſtituta in eē per subiectū: t̄ educta de po tētia materiæ: ēm vnu modū. i. eodez & simili mō. Nam virtutes sensibiles sunt educte de potentia & complexio ne organi: t̄ diuisibiles ad diuisiōem organi.

CEt hoc probatur quatuor medijs demon stratiūis: primo quidez q̄a si intellectus materialis effet virtus apphēsiua in corpore h̄z modum sensuum: non apphēderet nīſi vna formarum. q̄a propria subiecta nō recipiunt nīſi proprias formas: sicut natura sensus vi sus non recipit sensatum gustus.

CNon p̄tentis Auerroes p̄batōe accepta ex definitiōe inducit ad idē q̄mō rōnes: t̄ probat q̄ intellectus materialis nō est virtus organica: sicut sensus. Nā ex hoc habebit: q̄ nec sit forma cōſtituta per subiectū: neq̄ diuisibilis: p̄ma ratio. si intellectus mālis est virtus existēs in corpore h̄z modū sensu h̄z ē organica: t̄c nō apphēderet nīſi vnu genū formē: p̄bat q̄ntiā p̄ rōne sic. Nā p̄priū organū nō est natum apphēdere nīſi determinatum ge nūs formē. q̄ virtus organica mediāte organo nō est na ta apphēdere: nīſi determinatū genū formē: lēo idē p bat exēplo. Nā visus nō recipit obitū gustus: nec auditū tactile: s̄ determinatū sensus: determinatū obitū: visus est nota copulatiōis: t̄ dū dicit. **E**t h̄ p̄bat &c. Id nōnduz illud eē p̄batū p̄ definitiōe: t̄ q̄ h̄ pōt patere nouis rō nibus. **S**z ambiges. nā per hanc rōnem non plus ba betur nisi q̄ intellectus non est virtus sensus: exterior: ta men Auepace & Abubacher dixit eum esse virtutē ima

Guelf. de bea. 8 4

Quid ver paffio.

Sensatio qualia.

Definitio intellectus mālis.

Dubitatio.

Cōm. IZ.

Cōm. IZ.

Dubitatio.

Liber

^{2^a} dubita. glnatiam. Nam imaginativa recipit omnes formas sensibiles: et tamē est organica.

^{Secūdo} dato. q̄ sit in organica: non ppter hoc sequitur. ergo non est cōstituta in esse per subiectum: neq̄ diuisibilis. Nam forma elementaria vt forma ignis nō est organica: et tamē est dēpēdēs in esse et conseruari a subiecto.

^{Sol. ad p^m} Auerroes inducit quīor rationes: quarum duę probant talem intellectus non esse organicum vt sensu exteriorem. duę & vltimę probant eū non esse organicum vel in sensu interiore: vt in expositione comment. & tertio dixi de anima.

^{Alia solo} Potest etiam dici et melius q̄ oēs probant intellectum materialem non esse organicum: nec constitutum in esse per organum. vel subiectum nec diuisibilem: quia proponit cōclusionem.

^{Notabile} Ubi debes scire q̄ triplex est genus apphēsibilis: quoddam dicitur sensible: et hoc est obiectum sensus cōmuni: quoddam cogitabile: et hoc est obiectum virtutis cogitatiue apud enz: quodam intelligibile: et hoc est obiectus intellectus.

^{Sol. z^c} Ultius accipienduz est intellectus apprehendere sensibile: cogitabile: et intelligibile: sensibile mediante sensu: cogitabile mediante cogitatiua: intelligibile mediante lumine intellectus agentis.

Tunc erigitur ratio sic. si intellectus est virtus apprehensiva organica: tunc non apphēderet nisi vnam formarum. i. vnum genus apphēsibilis. s. vel dēsibile tm̄: vel cogitabile tm̄: sed intellectus intelligit omnia hēc tria. ergo abstrahit ab organo.

^{Ambiguitas.} Quād ad scdm dici potest. q̄ non valet. hēc forma non est organica. ergo est diuisibilis et separata: ppter instantiam de forma elementaria. Sed hēc bene valet: hēc forma apphēnsiva non est organica. ergo est diuisibilis et separata: modo obiectio forme elementarię non est ad rē. Nam eiusmodi forma non est apphēnsiva: et ideo Auer. adūcit apphēnsiva. Omnes enī sapientes concesserunt tāq̄ principium formam apphēnsiam inorganicam esse indiuisiduum et separatam: huius causa est: nam forma diuisibilis est duplex. vel diuisibilis per totum subiectum vt elementaria: et mixta imperfecti: vel diuisibilis per partes subiecti: vt apphēnsiva organica. hēc enim nisi per determinatum organum extenditur. Qd intellectus non sit forma diuisibilis per totum subiectum: scitur quia apphēnsiva est virtus. Nam nulla virtus apphēnsiva est distesa per totum: q̄ non sit organica: scitur q̄ apphēndit omnia illa tria. i. sensibile: cogitatilē: et intellectile.

^{Solutio.} Sed ambigues: nam imaginativa imperfecta vt illa que est fortassis vermis est diuisa per totum corpus vermis: et tamen est apphēnsiva. Adhuc: tactus est virtus apphēnsiva. et tamen est dissoluta per totum.

Dici potest q̄ lz hē sint per totum dissoluti: non apphēndunt ratione toti: sed ratione determinatę particulę: que per totum est: scimata: vt tactus ratione carnis neruoflę: que per totum est: et imaginativa ratione neruoflę: que per totum est: quia ergo intellectus est apphēnsiva virtus: habetur q̄ non p̄ totum dissoluitur: vel q̄ ratione alicuius per totum dissoluti non operatur: quia & apphēndit omne genus apphēsibilis. scitur q̄ est inorganica. ergo scitur q̄ est simpliciter indiuisidua et separata. Tu & in his persistes: quia res est tota difficultis.

^{Secūdo}: quia si esset virtus in corpore ad propriam formam: non apphēnderet rem sibi appropriatam: nam si oculus esset coloratus non posset recipere virtus visibilis colorē: et si in lingua esset sapor non apphēderet alios sapores.

De beatitudine

^{Secūdo} p̄ncipalē arguit hypothetice a destructione con-

lom. 1.4.

sequētis ad destructionem aficēdatis sic. si intellectus est virtus in corpore organica: non reciperet totū genus intelligibiliū: sed intellectus recipit totum genus intelligibiliū.

ergo non est virtus in corpore organica: maior p̄ sp̄cia per exempla de oculo et de gustu. Nūc ad texū inquit.

^{Secūdo}. q̄ si esset virtus in corpore ad propriam formam. potest intelligi dupliciter. i. contracta ad p̄prium organum: et propriam particulam corporis. vt potētiā vi sua: et reliquę virtutes sensuum exteriores: vel potest in-

telligi. i. recepta in materia mediante propria dispositio- ne qualitatua et quantitatua: vt forma mixta vel elemē- ti. et vt roq̄ modo deducetur consequentia.

Si inquā ita est: non apphēnderet rem sibi appropriatam. si ita non est corrupta: intelligit totum genus intelligibiliū: nam totum genus intelligibiliū est obiectum proprium in-

tellectus: vel intelligit vniuersale. nā vniuersale est obie- ctitus eius: et quicq̄ recipit: sub ratione vniuersalis reci- pit: vel forte l̄a est corrupta: et debet legi sic. non apphēnderet nisi rem appropriatam. i. determinatę genus entium. vt ita colores: q̄ non sapores: ita tactile: q̄ nō au-

ditive. ego non legi eum in lingua sua: sed hēc parum di- mouent. hanc hypotheticam exemplis probat. relinquit de destructionem cōsequentis: tāq̄ perspicuaz.

^{Dubitatio.} Dubitatio in tertio de aia in hac ratione. primo q̄ oculus est co-

loratus: vt patet: et tamē recipit colores: et sic exemplum est contra eu.

^{Similiter} et gustatorium est savorabili- le: et tamē recipit sapores.

^{Secūdo} est dubitatio quo me- dio teneat hypothetica illa. Non enim videmus mediū.

^{Solutio.} Debes scire q̄ virtus dici potest organica dupliciter: sc̄z dispositione et partitione: forma enz elemēti et mixta dicitur organica dispositione: quia pro sui esse: et fieri: et conseruatione: in materia indiget certa dispositione qua-

litatiua et quantitatua: vt scis: sensus & vno: sive exterior: si- ue interior: quia est virtus apphēnsiva: indiget determinata parte corporis: qua exerceat operationem eius: et sic vtraq̄ est limitata quād ad esse: lz mō diuerso.

Tunc potest ratio (vt dixi) dupliciter formari: uno modo sic: si intellectus est virtus in corpore organica dispositio-

tunc non reciperet omne genus formę: et consequentia h̄ modo accepta: sic deducitur. Nam forma limitata pro-

sui esse: est limitata per illam dispositionem met pro sui operatione: vt patet. Nam forma ignis: quia est limitata per dispositiones calidi et sic: video nō potest nisi in cale-

factibile et excicabile tm̄.

Erigatur ergo ratio cathe-

sic. nulla forma organica dispōne recipit omne gen' for- mę. Sed intellectus recipit omne genus formę. ergo in-

tellectus non est organicus dispositione: et sic est forma separata a dispositione.

^{Secūdo} modo potest sic for- maris: si intellectus materialis esset organicus partitione: non reciperet omne genus formę: deducitur consequen- tia: q̄a forma limitata ad eē propriam partem p̄pter eandem est limitata ad operationem: et ad hoc facit exemplum Auer. et tunc similē potest syllogizari in scda figura hēc ratio: et relinquō tibi omnis.

Tunc ad obie- cta: ad primum dici pōt q̄ verbū Auerrois soluit ipsuz. dixit enim ad propriā formam: hoc est dicere: si viri est limitata propriā dispositiōē: modo color nō est propria et cōntinalis dispositiōē ipsius oculi: sed accidētalis: accidit enī oculo vt coloratus sit: sed propria dispositiōē oculi est mībi ignota: sed solum hoc est notum q̄ est materialis: et certa: et promotiua ad colores percipiendos: similiter et de gustu soluere potes. Et hēc multi recentiorum ignoran- rint. quomodo aut̄ intelligatur propositio illa. omne re- cipiēs debet esse denudatę a natura recepti: in tertio de

anima

Primus

anima in expositione commenti quarti diximus copiose: et
Auerroes exponit eam secundo de anima. cōmēto. 67. et
3. celi. cōmento. 67. etiam. et alibi plures.

Certio si esset hēc virtus in corpore ad formam propriam sicut dictum est: non apprehenderet seipsum: quia vides formas sensibiles materiales non seipsum apprehendere: et finis esse earum est apprehensio alterius rei a se.

Com. 15. **N**unc tertio arguit: et potest intelligi ratio dupl: sic. v3. si eēt hēc virtus in corpore ad formam propriam. s. cōtra-
cta. hoc est in hēc sensibus mediāte dispositione pro-
pria vel organica organizatione propria. Non apprehende-
ret seipsum. hanc consequētiā probat exemplo et ratio-
ne. et inq. Quia vides formas sensibiles materiales non
seipsum apprehendere. hoc est exemplum rationem tan-
git dicens. Et finis esse earum est apprehensio alterius rei
a se. potest ergo ratio sic ordīri. forma: cuius finis est ipsa-
met. apprehendit se. intellectus est forma: cuius finis est
ipse. ergo apprehendit se. sensus exterior est forma:
cuius finis est apprehensio rerum sensibilium. vel sic. et iux-
textum. formē materiales apprehensiōē sunt propter ap-
prehensionem alterius rei a se. intellectus non est propter
apprehensionem alterius rei a se. ergo intellectus nō est
forma materialis. **S**z circa hēc primo vidēdum cur
intellectus intelligendo alia potest se intelligere. sensus
non nec per se nec alijs mediantibus. **S**ecundo vidē-
dum circa rationem. Contra primū diximus in secūdo
de anima. q̄ sensus humanus: quia ordinatur in sup̄mas
potentiam. s. intellectus: est natus aliquo modo ad se re-
dire. Contra secūdum. Nam videtur q̄ intellectus sit or-
dinatus ad aliud. est enim intellectus intelligibilis gratia.
Nam intelligibile mouet intelligēs ut agēs et ut finis: ut
iz. primū philosophie tradit Auerroes cōmē. 36. et 44.

Propter primū ergo debes scire: vt. 3. de aia. cōmē.
5. et 17. et primo de generatione. cōmento. 19. q̄ intellectus
materialis est totius entis. et sic est rerum materialium et
suum: quim et ipse sit vnum entium naturalium: ut in. 3.
de anima. cōmento. 17. dicitur. Causa autem huius dicta
est. quia non limitatur a materia nec dispositione mate-
riæ ad certum genus esse: nec ad certum modum appre-
hendē: quia non sensus est determinatus ad disposicio-
nem certam et ad certam partem corporis: ideo fuit de-
terminatus ad certum genus sensibilis: et ad certum mo-
dum apprehendendi: et sic sensus non potest se appre-
hendere: cum ipse non contineatur sub proprio obiecto. In-
tellectus vero sic: ga cōtinet sub ente. **T**ūc ad argm̄ dic
q̄ sensus humani redeunt ad se non reditioē completa:
quia solum veniunt usq; ad aliquid in quo continentur:
ut pote ad formas sensibiles. Intellectus vero redit ad se
reditioē perfecta. Nam cognoscit se perfecte et sui defi-
nitionem et sui accidentia propria et alia que eum circū-
stant. **P**ropter secūdum debes scire q̄ formē mate-
riales in hoc differunt a materialibus. Nam forma ma-
terialis prima intentione est propter aliud: et secundaria
propter se: formē non materialē contraria: prima intētio-
ne sunt propter se: secundaria propter aliud: ut in libro de
substantia orbis declarauit ipse. quia ergo intellectus est
vna formarum materialium. Nam est minimū abstrac-
torum et intensissimum materialium: vt. 3. de anima. cō.
19. traditur: declarabitur q̄ prima intentione est sui gra-
tia: secundaria propter alia: ideo potest sibi vniū prima
intentione intelligendo se. **S**ensus autem cōtra. quia est

Animae

forma materialis: ideo nec sui gratia esse potest: nec sibi
vniri: sed finis suis est in alio: dati enim sunt sensus: et pp
vnile: et pp apprehensionē: vt in libro de sensu tradit: et in p/
bemio metaphysice. ex ys componit rō sic. formē māles
primaria intentione sunt pp aliud: intellectus p̄ maria intē-
tione nō est pp aliud: sed pp se. ergo intellectus nō est for-
ma mālis. **T**unc ad rōnem dico q̄ intellectus est gra-
tia intelligibilis alterius a se secundaria intentione: sed sui
gratia prima intentione: sed in quo differt a ceteris substā-
tis abstractis: in quarto diximus. et forte dicemus.

Quarto: si hēc virtus et preparatio esset in
corpore ad formam propriam: continget
ei quod accidit sensibus: quoniam apprehē-
dunt vnum sensatum. Nam duorum alterū
accidit sensui: vel quia non recipit contrariū
quando apprehendit istud sensatū: vel si re-
cipit imperfectum et permittatū recipit: si
cum accidit visu in contrariis coloribus: et gu-
stui in contrariis saporib⁹: et hoc voluit P̄bi-
losophus quū dixit. si esset māritus: non reci-
peret contraria: vel imperfecta et permittata
reciperet. Et hēc est suimma eius. quod co-
prehēdi potest ex verbis P̄bilosophi in essen-
tia huius intellectus.

Nunc vltimo et quarto arguit: et syllogismus est ad im-
possibile sic. si intellectus esset virtus in corpore: limitata
partitione corporis: hoc est organica: tūc alterum sensibi-
lium tñ apphenderet: ut pote obiectum positivum. Nā
sensus duplex est. s. exterior: et hic per se apphendit solus
habitum: ut lumen visus vel colorem: priuationem vero
ut tenebram: vel carētiam coloris: vel nō apphēdit: vel
per accidēs tñ: interior vero habitum perfecte apphēdit:
priuationem tñ imperfecter: ut dixit. z. de aia Arist. Si ḡ
intellectus esset virtus apprehensiva in corpore organi-
ca. Tunc alterum tñ contrariorum apphenderet. si habi-
tum: mō intellectus vnu existēs per se est habitus et pri-
uationis: per vna et eandē formam: ut tertio dictū est de
anima. ergo nō est virtus organica. inq. **Quarto** si hēc
virtus et preparatio. i. potētia eēt in corpore ad formaz p/
prias. s. organica fm partitionez corporis: contingit ei qđ
accidit sensibus. s. quoniam apprehendunt vnum sensatū. s.
alterum contrariorum. **C**uius declarationem subscrībit: et
inq. **N**ā duo alterū accidit sensui: vel ga non recipit
contrariū: quādō apphendit istud sensatū. i. contrariis po-
sitivum: hoc quādō ad sensus exteriores: vel si recipit
imperfectuz et permittatuz. i. cum alteratiōē organi saltē
per accidēs recipit: et hoc quādō ad sensus intēmos: po-
nit exemplum primi: et sermo perspicuus: deinde hoc ostē-
dit autoritate Arist. et epilogar: et capitulum totū perspi-
cuuz. Debes scire q̄ hēc ratio potest dupliciter intelligi.
vno mō: ut dixi. sed modo potest sic intelligi q̄ sensus sine
exteris: sive interius vnicā apprehensione duo contraria
nūc apphendere potest. sed bñ mutare: h̄ est vnu post
alterum et imperfecte: intellectus vero simul et vnicā ap-
prehensione potest eque per se intelligere contraria et simul: et
tunc ratio sic ordīrit: si intellectus esset virtus organica:
tunc vnicā apprehensione non posset opposita contraria:
vel priuationia apphendere: queadmodū nec sensus: et h̄
modo ratio est efficax. **S**z circa fine huius capitū q̄res:
vtrū intellectus materialis sit pars aic rationalis. Nam
ex eo nū plus habemus nisi q̄ nō sit virtus in corpore

Liber

organica vel partitio: vel dispositione: sed qd animq; no
stre sit: non satis hactenus constat: fortasse in sequenti;
bus aliqua dicet: ex quib; possit qd solui. C Joānes Hā
daēsis inter Auerroistas non paruē auctoritatis vir in
qōnibus de anima: opinatus est ad mentes Auerrois ra
tionalē animam eē formam separataz fm eē a corpo
re: constitutā tamē ex intellectu materiali et agēte: que tñ
non habet de rōne formē: nisi quia appropriatur corpo
ri: vñica in oībus hominib;: et reliqua. Nunc fm eūz p,
spicuum est intellectum materialē esse partem rationalis
animq;. Motus est autē ad hoc Joānes pp verba Auer.
3° de anima. in digressionē cōmenti quinti: ybi sic dicit: et
ideo opinandum est qd tam apparet in nobis ex sermo
ne Aris. qd in aīa sunt duę partes intellectus: quarū vna
est recipiens: cuius eē declaratum est. Alia autē est agēs:
et est illud: qd facit intentiones: que sunt in virtute imagi
nativa eē mouētes intellectum materialē in actu postq;
erant mouentes in potentia. vt post apparebit ex verbis
Aristote. et qd hec duę partes non sunt generabiles: nec
corruptib;les: et qd agens est de recipiente: tāq; forma de
materia. vt post declarabit. Hęc sunt verba Auerrois et
sunt singularia: nec alibi vñq; inuenies hec vel similia: et
sunt efficacia p fictiōe Joānis: sed pace Joānis hec non
sunt heretica in fide: sed erronea in nāli phia. Nullus
enim vñq; potuit intelligere qd homo intellectu formalē
intelligat: sicut ignis caliditate calescit: et qd intellect⁹ nō
sit forma hominis intrinseca et per se et dans esse huma
num: nec potest quis credere hanc eē per se: hō est rōna
bilis vel intellectuus. primo vel scđo per se et qd intelle
ctus nō sit forma per se hois. Nam p̄dicata per se sumun
tur a forma per se: vt scđū est. 5. p̄mē phie. Ego plures ra
tiones scripsi cōtra hoc in lib. de intellectu: lz antecq; grec
am lingua gustarem: crediderim illaz nō tñ suffit pos
sionem Auerrois: sed Aris. et ita scripsi pluribus in lo
cis. Nunc xo aliter sentire cogor: et de mente Auerro. et
Aris. et oīum grēcorum. Latini xo credunt ad mentes
Aris. intellectum mālem esse animē virtutē atq; potē
tiam: et tunc inter se differunt. Nam quidae eam distingui
re ab essentia anime rōnalis fatentur. quidam intellectus
et rationalis animē vna dicit eē essentiam fundatam: et
rōnes hoz p̄quirātur in libris eoꝝ. Nam hec in trāscursu
hic rāgūtur. Que igis Aris. senserit addamus. C Ubi p
debes scire qd rōnalis anima in duas dividitur partes: al
tera quidē est: que ex semine/vigore agentis nālis tradu
citur: et hec lz generis sit sensituarū: tñ qd eius p̄ncipalis
pars dianoea appellat: B est latine discursua. Illa dici
pot dianoeica. vñ Chemist. in. 2. de memoria et remini
scentia. cap. 1. 4. nūl enī aliud inquit est intelligentia que
dianoea dicitur: cu imaginazione actio intellectus coniuncta:
hanc Auerroes in lingua eius vocat modo quo nos lati
ne cogitationem dicimus: que vt dicit: lepe accipitur ab
Aris. et expositioribus pro intellectu materiali. diaone
tica ergo pars sensitiva est: atq; in nobilissimo gradu. est
enī maximum et excellentissimum qd sit materialium: et
maximum qd nō abstractoz. nā est maximum quod potest
agēs naturale: et maximum eoꝝ sub quo nō potest eē for
ma aliqua abstracta: et hāc Auer. sentit in. 2. auscultatiōis
physicę. cōmē. 26. d. Scientia igitur naturalis considerat de
esse formarū quousq; perueniat ad ultimā formarū ma
terialium et primā abstractarū: aut ad formas formaz:
que sunt medie in esse inter illas: sicut existimā de for
mā hominis ultima. ecce quo formam hominis vocat maxi
mum qd sit materialium: et maximum qd nō separatorū. de
hac multa ab Auerro inuenies in. 3. de anima. que quia
in cōmēto nostro dixim⁹ hic p̄currim⁹. Hęc de dianoe

De beatitudine

tica. C Ulterius scđo debes scire qd intellectus mālis:
sive mens: que greci vñ v vocā: est ppetu⁹ et immortalis:
estq; deorsim accessibilis: vt dicit in lib⁹ de gnōne qalii.
Nā est minimū in qd nō pot agēs nāle. nā iter oia qd nō
pot: hoc est minimū. iste xo qd ppetu⁹ est et mā et subie
cto liberatus: nō est plus vno nūo in tota specie: cunctis
tñ accedit deorsim: nec est idividu⁹ pp mām: vt Socrat
es et Plato. nec spēs pprie: qd nō est in p̄nto: sed est vñ⁹
per priuationē dilarūz māliuz: ac si nā humana eē cēn
tia liberata a mā et conditionib; materiē vna idea nūo:
vt Plato ait. Sic ḡ intellectus mālis est vnu numero in to
ta specie: nō pp p̄ditionē numeralē: sed pppter priuationēz
conditionū numeraliū: et hoc dicit Auer. p̄ celi. cōmē. 90.
et in. 1. 2. p̄mē phie. cōmē. 49. et alibi. Ijs acceptis supēst
modo declarare compositionē animē rationalis: et dica
mus qd intellectus materialis est duob; componibilis. f.
dianoeticę parti et intellectui abstracto: qui dicit intellectus
agēs et deus: vt dicemus. Quādo enim dianoetica p̄ eēn
tia copulatur ei: resultat tota aīa rōnalis: que est forma
ultima hominis: qua in specie et genere componitur. Nā
illa per dianoeticam est sensitua anima: per intellectuz
est rationalis: et sic per vñāmet est animal et homo: et etiā
vegetativus. Quando xo ipse copulatur intellectui ab
stracto: resultat intelligentia. Intelligentia enim est quid
compositū ex intellectu materiali et intellectu abstracto.
Hęc enim compositio z in ceteris innenī motoribus.
Nam sola p̄ma est liberata ab hac cōpositione: vt dicit
in. 3. de aīa. cōmē. 1. 4. et cōmē. 5. et qd intellectus materialis
perpetuo est copulatus intellectui abstracto: ideo respe
ctu totius speciei semper est intelligentia perfecta: sicut
quilibet alia respectu sui orbis: quia xo dianoetica non
sem̄ copulatur intellectui materiali fm vnu indiuidu⁹
et sem̄ fm speciem: ideo nō sem̄ est aīa rōnalis fm id
uiduum: et fm speciem semper. Sic igitur perspicu⁹ est
intellectus materialem esse partem hominis quidē et ra
tionalis aīc formalez: vt intelligentia orbis. intelligentię
xo complete materialem: vt materia compōstī. Sz an
hec sit intentio Aris. alibi vñdimus. Nunc xo ipm qd
est tñ sufficit. C Sz hic emergūt difficultates non par
ue. Prima: generatio terminat ad hominem. ergo tota aīa
traducitur per semen. tenet cōsequētia: qd nūl genera
vel incipit generari: nisi qd eius forma generat vel inci
pit. Scđa. si intellectus materialis copulatur dianoeticę
indiuidu⁹ et separatur: tunc ei accideret accidēs nouum:
qd est contra Auer. nam intellectibus separatis nullū ac
cidens nouuz inest. Tertia. intellectus materialis est per
essentiā vñiversalis. ergo non potest copulari indiuidu⁹
nature: vt dianoeticę. Quarta. tunc homo esset ppetu⁹
fm indiuidu⁹. Nam ultima eius forma esset perpetua.
Quinta. forma ppetu⁹ apud Auer. nō est forma rei cor
ruptibilis. p̄ metaphy. cōmē. 31. 2. 35. 2. 3. metaphy. cō. 9.
C Ulterius p̄tra z̄ emergūt difficultates etiam. Prīa.
si quilibet intelligentia eē cōposita: tunc quilibet intelli
geret in potentia. Secūda. si intellectus materialis esset
perpetuo intellectui abstracto copulatus: sem̄ esset be
atus: et quim sit forma hominis. ergo quilibet homo esset
actu beatus. et sic ita sicut esset homo: esset beatus. et
hoc est cōtra Auer. C Ad hec dici pot et ad primā qd to
ta anima p̄ semē traducit: non tamē quilibet pars: sicut
totus homo generat: nō tamē quilibet pars: qd nō intelle
ctus. Alij rationabilis dicunt hominē generari: nō qd ra
tionalis aīa generatur: sed qd rationalis animē principa
lissima pars ex semine traducit. C Ad scđaz dici pot qd
intellectus materialis de novo copulatur dianoeticę. re

Primus

latione contingit ipsi dianoeticę et non ipsi intellectui: si-
c ut colūna firmū dextrā: nūc sinistrā: mutatione facta
in homine et non in colūna. Hęc solutio colligi potest. 7.
physicę auscultationis. cōmen. zo. Ad tertiam dici pot
yniuersale per essentiam esse particulare etiam: et sic pot
considerari sīm esse particulare: vel sīm esse yniuersale.
primo modo dianoetica ei copulatur, secundo modo nō:
hoc enim videmus etiam in ceteris orbib⁹ motoribus.
Nam quilibet motor est intellectus: et quilibet copulat
orb⁹, qui est individuus et sensibilis. Nam copulatur sīm
esse reale: et non sīm esse intentionale, sic et intellectus ma
terialis sīm esse intentionale nulli copulat idividuo mā
li: sed intellectui separato tñ sīm eē reale dianoeticę vni
tur. Ad quartam dici potest: qz forma ultima sit p
petua: non tamen copulatio illius est perpetua respectu
huius. Ille enim intellectus est forma mediante copula
tione. Vel dic qz intellectus non est forma tota: sed pars
totius formę. Et ppter ea homo desinat: quia tota ei⁹ for
ma desinit. Ad quintam dic: qz intellectus primo est
forma totius dianoeticę in specie: sed huius vel illius per
accidens. Auer. intelligit primo modo: dianoetica autem
in specie est perpetua. Ad alias et ad pma dic: qz que
libet intelligentia est composita: non tamē compositio
ne ynius rationis cum qualibet. Nam quilibet est in sua
specie alterius rationis, et sic quod in nobis dicitur intel
lectus materialis: in ceteris potentia imperfectum vel re
ceptuum dicitur. Ad secundam dici potest qz intelle
ctus materialis habet duplē copulationem cum ho
mine, alteram per naturam: alteram per intelligibilia. Co
pulatio per naturam homini non pr̄bet beatitudinem:
sed speciem. Copulatio per intelligibilia quādō comple
tetur intellectus speculatiu⁹ disponit ad illaz, et sic nō va
let argumētū de hoc dicemus milles in hoc libro. Ex
h⁹ perspicuum Joānem non habuisse mentē Auer. qui
dixit rationalem animam componi ex intellectu agente
et materiali. Illi enim compōni non anima: sed intelligē
tia respondet, et hoc pacto verba Auer. inducta intelligi
debent. Vult enim in anima esse duas partes et duas esse
compositiones: sed modo diverso dici. Nam intellectus
materialis ad dianoeticę copulatus facit rōnalem aiaz,
ipse ad intellectu agentē facit intelligentiā, et hoc nō per
cepit Joānes. Debes scire qz rationes Auer. hic qui
bus pbat intellectu separari: nullę sunt ptra nos ch̄ico
las. Omnes enim probant intellectu separata esse virtutē nō or
ganicā: atqz a corpore nō comprehensam, et hoc nos con
cedimus. sed qz sit separata substantia: nō video quo co
cludant, et hoc in libro de intellectu nostro. et in. 3. de aia sa
tis exposuimus. fide. enīz et veritate tenemus intellectu
materialē esse virtutem rationalis animę, utrum acci
dens vel nō perquire a nostris: et tota causa est. Nam apō
theologum potest deus immediate pducere aliquid ad
extra. apud xō Auerro. nihil deus immediate producit ad
extra. et ppter ea apud Auer. valet. intellectus nō est or
ganicus: nec eductus de potentia agentis naturalis. ergo
separatus hac separatiōe. ylra separatus hac separatio
ne. ergo perpetuus: quia nō ab agente naturali produci
bilis: nec a deo immediate. ergo perpetuus. apud theolo
gum xō consequentia nulla. Nam dato qz intellectus sit
virtus separata et inorganica. nō sequitur. ergo ppterius.
Nam enī non ab agente naturali a deo: tamen produci
tur ylterius apud Auer. valet. perpetuus. ergo ynius nu
mero in tota specie. Sed quia apud theologos nō est qz
perpetuus: ideo sequitur. ergo numeratus. sic igitur pbs et
theologus: quia discordant in principi⁹ sicutiam in omni
bus discordare coguntur.

Animae

Et quādō declaratu⁹ sūt ei esse intellectus
materialis: sūt etiam declarati qz hec pars
perfectionis: quę est in anima: quę vocat i
ntellectus materialis: non habet nisi nāz pos
sibilitatis et pparatiōis solū: qz nō est mixt⁹
materię: nec de virtutib⁹ motu⁹.

Descriptis itellm mālē. Nūc enīt̄ eius pprū accīs: Com. 17.
sz potētiā explanare: et altius (vt ita loquar) eius eētiā
dilucidabit, et in xōbis eius inuit ordinē dicendo p. et ingt.
post eē velle declarare eius nām cōsistere in possē. Et h
vz syllogiçare in z⁹ fig⁹ sic: oē ens in actu: est cōpositū ex
mā et forma: vel est virtus actiua: sz intell's nec est cōpo
stum: nec virtus actiua. ergo non est ens in actu. et sic est
eius esse in potētiā. Huius ponit tñ minorē. d. ga nō est
mixtus materię. i. cōpositus ex mā et forma: nec de virtu
tibus motu⁹. i. virtus actiua: et intelligit per pparatiōez
potētiā: sz modo ex negatiā nō sequatur affirmatiā:
vt diximus in perl hermenias: tñ cum subiecti cōstantia
solet sequi: ideo bñ sit: nō est ens in actu: et est. ḡ est. ens in
potētiā: est autem subiecti constantia: vt sit: et vt sit aliqd
disperatoz. Nā nō valz. Socrates nō est leo: nec equus.
ergo est bos, sed requiritur qz sit: et qz necessario sit vel
bos: equus: vel leo: et tunc subiectum constat.

Et non est hec pparatio in proprio subie
cto essentia intellectus materialis: sicut op
inati sunt antiqui commentatores.

Refellit opinionē Arist. Alex. enī opinatus est qz itell's
mālis est eētiālē et p se potētiā: seu pparatiōnō qz po⁹:
seu pparatio sit accīs eētiālē: sed est eētiā eius: et eius
suba: et pdicatū pmi modi eius. Obycit Auer. d. h̄ eē
falsuz: nec addit rōnē: sed vult rōnē eē notā ex usq; mō
dixit: et ex dictis in libro de aia. Debes scire qz Alexā.
opinatus est intellectu mālem esse solam intelligibiliū
carentiam cui⁹ aptitudine ad illa: et sic credit eum esse so
lam puationez: quā ipse pparationem vocat. Joānes
xō Jandonus: et ali⁹ plurimi aiunt hoc Auer. imponere
Alexandro. non qz ipse sic senserit. Sed pace eorū di
cam: sz Alexā. pluribus in locis hoc dicat: in libro suo de
aia. in cap. 26. vbi de pdicto et speculatiō loquitur circa
finem pcludit: solū igitur materialis intellectus facultas
et p̄p̄tūdo est quēdam: ad formas excipendas tabel
ę nōdū scriptę persimilis et reliqua: idem et alib⁹ milles
leges: sed hec sat. Nam et tertio de anima nostro: et in li
bro de intellectu multa diximus.

Et ideo diversa est ei⁹ possibilitas ab alijs
possibilitatibus.

Solutio argumentum qz pro Alexā. fieri solebat. Nam
ita intellectus ad potētiām se habz: vt aia ad potētiā: et
etiam sensus ad potētiām: sed sensus et mā sunt suę potē
tię. ergo et intellectus est potētiā. Solutio et negat simi
litudinē: et vult qz potentia intellectus sit alterius ratiōis
ab alijs: et non dicit cām: sed iam diximus: qz. s. itell's esse
debet suba: et non nisi cōterna: et in cōternis potētiā: nō dis
fert ab essentia. Sed de hoc diximus supra.

Et ideo dico qz non est aliquod entiu⁹ an
teqz intelligat.

Solutio scđam rōnem. solebat enim argui p Alex. sic.
intellectus nihil est ante intelligere. ergo ipse est in sui eē
tia pura p̄suatio. Responder. qz ante intelligere non
est aliqd entium: vt pote lapis: vel ignis: vel aliqd indi
cium et materiale. tūc negatur. ergo nihil. quia sz non sit

Com. 18.
Alex. pō.

Nota.

Pō Joā.
p̄ Joā.

Com. 19.
Alex. rō.

Solutio.

Com. 20.
Alia rō.
Solutio.

Liber

aliquod entium malum ante intelligere est ens ipse imate
riale et abstractum; post vero intelligere efficitur ens mate
riale specie et similitudine; ut diximus. 3. de anima.

Ced antiqui commentatores; sicut Theophilus et alijs; quando dicitur ab Aristotele quod intellectus malis non est aliquid entium; in
telle exerunt quod non sit ens actum; sed est apud eos
substantia potentia recipiens formas males. s.
possibilitas ipsius est in seipso; et quod est po
tentia propriæ speciei quam recipit.

Com. 21.

Confirmat solutionem data fere per Abbatem Theophilum, vo
luit enim Theophilus quod intellectus materialis ante intel
ligere non sit aliquid entium de numero materialium; ut potest
nec ignis; nec lapis; nec aliquid eiusmodi; sed bene est sub
stantia in potentia ad formas materiales; ita quod est actus
materialium; et potentia intelligibilium; et hoc intendit. s. possi
bilitas ipsius est in seipso; et quod est potentia propriae speciei
quam recipit. hoc est: est potentia et actus, potentia quidem ad
intelligibilia et actus respectu corporis humani; ut supra
diximus. **D**ebe scire quod de hac preparatione sunt po
sitiones. Nam latini ut Thomas et alijs voluerunt prepa
rationem hanc esse rationabilis animo gradu; per quem ratione
bilis anima eleuatur a materia tamen principiis intellige
di. Joannes iandonus credit eiusmodi preparationem esse
potentiam de secundo modo qualitatis additam substantiae intel
lectus. ait enim ita esse de hac: sicut potentia de materia
prima; sed hanc confutauimus olim. Auerro. vero in. 3. de
mia. com. 1. 4. existimauit preparationem nullam habere na
turam; nisi sui subiecti: ita quod vult quod quelibet primitio duo
dicit. s. nam subiecti in quo est: et caritatem formam; et sic pre
paratio duo dicit. s. negationem illius ad quod ordinatur: et
nam perparati. hinc fuit quod quot sunt namque preparatorum du
uersus: tot et perparati. Nam namque virtus una est. Et de
his alibi diximus: nunc vero haec satis. **E**x his constat dis
ferentia inter Auerum et Theophilum ex una: et Alexum ex alia; p
quiere tamē hec in libro nostro de intellectu.

Et postquam occurrit in hoc sermone incidenter memoratio possibiliter: non recusabo
de ea verbum nouum dicere utile et necessa
rium. Et quis possibilitas et potentia in plu
ribus coemunient. Scias tamē quod differt
possibilitas in duo a potentia. una est quia
possibilitas attribuitur substantiae rei cuius
est. potentia vero attribuitur ei quod recipit ali
quid aliud extra ipsum in specie. verbis gratia.
massa ferri habet in se possibiliter: ut ex ea
fiat ensis. Iterum etiam habet in se potentia
ens: sed possibilitas attribuitur substantiae
sue solum. Et dicitur quod est possibilis in se et
preparate virtutis ut ex ea fiat ensis et cetera
alia que ex ferro fiuntur: que non possunt nec
ex palea nec ex cera fieri: potentia vero attri
butur formam apte recipi in subiecto in specie
ensis: et dicitur quod ensis est in hac massa in po
tentia. possibilitas ergo est magis substancialis et magis generalis quam potentia: et prece
dit in intellectu: quia est preparatio fixa: et sta

De beatitudine

bilis in substantia talis rei: per quam potest ha
bere virtutem ut efficiatur hoc vel illud.

Digreditur Auer. et primo ponit causam digressionis: Com. 22.
et est quod in sermone incidenter occurrebat dicere de poten
tia et possibilitate. Idcirco bonitate doctrine non recusa
bit dicere duas haec. Et quis in nunc prosequitur. et primo
proponit eas esse convenientes: et non declarat quod. **E**t
tu debes scire quod potentia et possibilitas convenient in tri
bus. **P**rimo. quod utramque ordinatur ad actus aliquo mo
do. **S**ecundo. quod utramque dicit modum carentem actus: ut
Auer. ait. 9. metaphy. com. 3. **T**ertio. utramque dicit im
perfectiones in ente potente. Nam actus est perfectio. quod
potentia vel possibilitas est imperfectio. sic igitur in his tri
bus coemuniantur. **S**cias tamen in nunc prosequitur diffe
rentias: et vult duas esse principales: et possunt esse multe
consequenter: ut dicit. **P**rima ergo est. nam potentia at
tribuitur rei potenti ratione materie. possibilitas vero ra
tione formae. **E**t propterea ait. **P**otentia vero attribuitur ei
quod recipit aliquid aliud extra ipsum in specie. i.e. mate
rie: quod attributum recipit formas: que differunt specie a
materia. Ignis enim est in potentia ad aquam ratione ma
terie: et tamen differunt specie. **V**erbi gratia declarat hanc
differentiam ex exemplo accepto a ferro. Nam ferrum possi
ble est effici ens: et potest effici ensis. Nam possibile
est effici ens ratione substantiae solum: hoc est ratione
formae. potest autem ratione materie pro quanto forma
extrinseca ensis est apta nata ratione materie ferri reci
pi in ferro. Nam ensis et cetera ferrea organa non sunt apta
sieri ex palea vel cera. et quod dicit patent. **P**ossibilitas
ergo concludit nunc differentias secundarias. **P**rimo. quod
possibilitas est magis substancialis ei cuius est. **S**ecun
do. quod est magis generalis. **T**ertio. quia possibilitas est
prior in intellectu. **H** prior ratione et definitio. prima duo non
declarat: sed declarat tertium: et syllogismus eius est. **P**repa
ratio fixa et stabilis est prior ratione preparatio varia
bilis. **S**ed possibilitas est preparatio fixa et stabilis. poten
tia vero variabilis. ergo possibilitas est ratione prior. huius
tangit in tria minores tamen. **D**ebe scire quod quia possibi
litas competit rei ratione formae: et quod forma rei vel est to
ta essentia vel principialis pars essentiae: potentia autem in
est ratione materie: quod est vel addita essentiae: ut deseret
essentiam: vel est minima pars essentiae. amplius est pos
sibilitas generalis: quia minora requirit. Nam tamen sufficit ad
hoc quod aliud sit possibile ut ipsum esse non impliceret. **P**ra
ditionem. ad potentiam vero plus requiritur: ut dicitur: et per
parte dictum est. **S**ecundo. Debe scire a possibilitate de
nominatur possibile sequens ad posse et ad inesse et ad ne
cessario inesse: ut tradit Aristoteles in perihermenias. a poten
tia vero denominatur contingens: quod est vel quod non est et potest
esse: vel quod est et potest non esse. et hinc emergit quod possi
bilitas est ratione et intellectu prior. Nam tamen rem re
linquit. estque omni rei communis. **T**ertio. Debe scire
quod aliqui textus habent. **E**t est propria in intellectu et cetero. **I**
Et tunc forte tercia differentia est haec. quod possibilitas co
petit substantiis abstractis et intellectui. potentia vero re
bus materialibus tamen. et causa est: quod rebus abstractis et in
intellectu competit res fixe et stabiles: modo possibilitas
ut dixi est res fixa et stabiles: quod est substancialis et genera
lis rei: et utrumque modo verum dicitur.

Aliud autem est quia potentia de necessitate est ut exeat in actus in aliquo individuo
speciei aliquo tempore. Et si non: eet vana.
Vero gratia. sicut ex necessitate est ut sit aliq

philosophus in specie humana: sed non est de necessitate ut sit Socrates philosophus: quoniam philosophiam habeat in potentia: sed possibilis non est necessarium ut exeat in actu in specie: nec in individuo: nec in aliquo tempore. Hibi gratia. sicut omne vivum possibile est fieri actu: sed non est necessarium ut aliquod vivum demonstrati efficiatur: si ab extrinsecis custodiatur accidentibus.

Ques. 23. **D**ec scda dñia inter potentiam qd haec in hoc. qd omnis pō necessario exhibet ad actu in ali quo individuorum speciei aliquo tempore. possibilis & non necessario aliquo in tempore in aliquo individuo speciei exhibet in esse. **D**ec ostendit duobus exemplis: que in tempore perspicua sunt. **D**eberas scire ad hoc ut potentia in esse exeat etiam per necessariam. **P**rimus ut exeat in quodam tempore: et non in omni: veluti anima ex putredine materia non oportet semper in esse exire: sed satis est ea esse quodam in tempore ut cedat estate et musca similiter ut colligi satis potest. **S**physice auscultationis. com. 46. **S**ecundum ut non exeat in esse finis individuum necessario. Nam materia prima in hoc instanti: quod est p̄sens: pot recipere in infinitum post hoc formam aliquam: et tamen nūc potentia illa reducetur ad esse in illa forma: sed satius ut reducat in aliquo etiudē speciei. **T**ertius debet exire in esse in aliquo illius speciei: aliter esset occiso: ut tradidit ipse p̄ metaphys. cōmen. p. **S**ed supra his ambiguis car hō sequitur inconveniens hoc de possibiliitate: ut sequitur de potentia. Nam arguam enim eodem modo de variis. **R**espondet utrum debes scire qd potentia semper est carens qd aptitudine ad aliquid nobiliter qd sit subiectū cuius est. Nam potentia sequitur materia: que nullus sere est perfectionis. possibilis & non semper est ad actu: vel eē in nobilitate eo cuius est: qd sequitur formas: que est nobilioz eo acutus: que forma ordinata. **D**icparet quare potentia debet ad actu reduci. Nam quoniam semper tendat in melius et perfectius: si non recipit ipsos: tunc aliquid natū perfici non perficietur. et hoc est esse oculos in natura. **N**atura enim semper melius et perfectius intendit: vel siquid imperfectius sit: ut perficiatur. **Q**uis & non possibilis formas sequit: que est actu perfectio: non inconveniens si non perficiatur: quoniam in se non remanet actu imperfecta. **D**icere emergit scda differentia: qd possibilis denominatum a possibiliitate est omne illud quod intellectus potest componere absq; eo quod sequitur contradictione veluti quidā dicit vacuū esse. Nam apud intellectum h̄c est intelligibilis absq; contradictione vacuum est. Nam ex isto intellectu non sequitur contradictione apud aliquos. possibile & non denominatum a potentia est omne illud quo posito in esse non sequitur impossibile: vel quo existente posito in non esse: similiter nullum sequitur impossibile. **E**x hoc sequitur qd falsus est duplex. falsus possibile: falsum impossibile. Falsum possibile duplex. s. de nominatum a potentia. s. qd vel est & pot ponit in non esse: vel qd non est: potest tamē ponit in esse. Aliud est denominatum a possibiliitate. et hoc est quo apud intellectum positio in esse nullum sequitur impossibile formaliter: ut dixim. **I**mpossibile falso id voco: quo posito in esse vel in non esse sequitur impossibile formaliter: ut dixim. **E**t impossibile falso id voco: quo posito in esse vel in non esse sequitur impossibile formaliter: ut dixim. **S**ed contra h̄c emergunt questiones. **P**rimo. quia Arist. s. metaphys. et Auer. ibide. cōmen. s. physice. omne possibile debere ponit in esse: aliter posset teneri impossibile esse pos-

sibile. Nam quis possit dicere diametrū esse coste comensurabile: et non possit pbari contrariū: ga non oportet ut ponatur in esse. **A**mplius: pmo p̄ioz possibile est quo posito in esse nullum sequitur impossibile: vbi Auer. videatur approbare omne possibile debere ponit in esse. **A**dhuc omne possibile sive ab intrinseco sive ab extrinseco debet ponit in esse Auer. p celi. com. 124. **A**d hec (ut diximus) dicendum qd possibile uno modo sumit: puit distinguiri contra impossibile: et sic omne non impossibile est possibile: et hoc modo seguit ad inē & ad necessario in esse: et ampliatur usq; ad imaginabile: quo pcepto non sequitur formaliter contradictione. Secundo modo: ut distinguitur contra necessario in esse: et contra impossible esse. s. pro eo: qd quoniam sit: potest non esse: vel pro eo: qd cu non sit: potest esse: et sic possibile denominata a potentia dicitur: qd nec necessarium: nec impossibile. Et tu vide que dixi in cōmentarij libri priorum & peri hermenias. **L**uc ad obiecta. Ad p̄mū dicendum: qd illa auctoritas est dicta p̄ babilius & tra megaricos: et non assertive: vel dicendum qd Aристo. vult omne possibile reduci ad actum cōpositiōis ppositionis: vel in esse: vel in intellectu: et quācum ad hoc distinguitur ab impossibili. **A**d zth Arist. loquitur de poli denotato a potentia: similiter loquitur Auer. in celo & mundo. **E**x his sume pō denotatum a possibiliitate eē omne non repugnans formaliter pole denominatum a potentia esse omne non necessarium nec impossibile: potes ergo colligere duas positiones. prima qd possibilis sumitur pro aptitudine que est forma apta: et pole est cōpositū potes: et sic non oportet ut reducas ad actum: ga est ipsa perfectio: et possibile est ipsum perfectibile vel perfectū: et sibi deficit actus: qui est minor: qd ipsa perfectio vel perfectum: potentia & non pro priuatione. que est materia priuata: posse autē pro cōposito priuato poterit perfici ab aliqua forma: et sic debet reduci ad actu: ga deficit sibi perfectio prima: et hec expositor cōsonat nomini. Nam possibilis descendit a poli. Modo nomina in bilis vel in bile dicuntur aptitudinem: potentia descendit a posse: qd dicit potentiam: scda qd possibilis sumitur p̄ coī ad inē: non necessario in esse: pro contingenti esse: pro imāli esse: et sic pro non repugnanti intellectui: et hoc modo non reducis ad actu: cu nihil sicut habitudo terminoz: potentia & non pro contingenti p̄prie dicitur: et sic reducitur ad actu: ut dicit. Et tu considera: et si bene hec considerabis: potes multa pulchra concludere: que quandoq; difficultatem fecerunt nobis in prioribus: et libro de interpretatione.

CEt quoniam dixerim qd possibilis est magis substantialis: dico ppter substantiaz rei met. Et scias qd multi sapientes errauerunt in hoc credentes non esse aliquā differentiaz: et non expectes declarationem aliquaz in aliquo librorum antecedentium me.

CEt nunc exponit primā differentiam: et ingt. **E**t quoniam dixerim qd possibilis est magis substantialis: dico ppter substantiaz rei met. I. ga sequitur formam: que per excellētiā quādam dicitur substantia rei: vel ppter substantiam rei merga possibilis ultra rei essentiā nihil superaddit: ut diximus. **D**eberas scire qd alii codices sic h̄nt. Plures tamen alias līras in nostris reperiā tractatis in physicas & in logicalibus ostendit: et intelligit per līras. i. & bba. Nam multa alia verba facit ipse de hoc in prioribus. et peri hermenias deinde leguntur. **E**t scias qd multi: et quod dicunt ppter alii codices supra h̄c habent. **E**o qd steterunt cōfusi de bac re in logicas p̄cipiūs credentes inde qd sit

Liber

res unaq; verum est. Et hec ab patent: et cu non biberim hec in fonte proprio: nescio si textus est su perfluius: vel max: lz vtriq; sic paru videat mometi.

CHunc autem redeo ad sententiam meam: et dico q; fm illorum antiquorum opinionem debe et intelligi q; natura intellectus materialis intelligitur: sicut natura hyle. s. vt dicatur q; iste intellectus comparatur rei intelligibili comparatione materie et formae: quia essentia materiae sit potentia.

Com.25. **E**t quin digressionem fecerit: redit nunc ad ppositum: et interpretatur antiquorum positionem: qui dixerunt intellectus materialis esse materiam: hoc argumento motu: materia recipit omnes formas. intellectus recipit omnes formas. ergo intellectus est materia. **C**irca hanc rationem ipse ostendit in quo sensu conclusio potest tolerari: et vult q; potest teneri q; materialis intellectus sit materia similitudine receptionis. Nam ita intellectus comparatur rebus intelligibilius: ut materia formis sensibiliibus: addit tamen differentiam. Nam essentia materie est potentia: ita ut potentia sit differentia essentialis materie: si habet differentiam essentialis: ut in libro de substantia orbis disputatum est. Intellectus vero non est essentialiter potentia: sed potius possibilis dicitur a possibilite: et non a potentia: ut per differentiam inter hec perspicuerit. **A**d syllagismum eorum nunc nihil responderemus: neque curauit ipsi reserare nunc: sed in 3. de anima. in principio commenti. s. respondit ad ipsum. vide. **D**ebe scire q; intellectus materialis cuius materia conuenit et differt: conuenit quidem. p; q; sicut materia nullam habet formam sensibilem de sui essentia: sed potentia omnis: sic intellectus materialis nullam habet formam intelligibilem: sed possibilite continet omnes. **S**ecundo. q; sicut materia efficit in actu ens propter formam sensibilem: sic materialis intellectus efficit actu intelligibilis per plenitatem rei intellectus in eo: et sunt aliae pruenientiae. **D**ifferunt autem p; q; intellectus non recipit particulariter et signate: sed et abstracte: materia vero particulariter et signata. **S**e cuncto differunt. q; materia ante formarum receptionem nihil est: nisi sola potentia vel priuatione: vt dicit Averroes. 1. z. metaph. com. i. 4. Intellectus autem est aliqua essentia absq; intelligibilius: sed includit parentiam illorum cum possibilitate ad illa. **T**ertio. materia ponitur in genero et in specie propter formam. intellectus materialis nec in genere nec in specie: sed solum reddit actu intelligibilius. **Q**uarto. que recipiuntur in materia sunt forme singularares. que vero in intellectu: sunt universales. De his dimicimus amplius in digressione. s. com. 3. de anima. **E**x his perspicuum q; bene dici potest hic intellectus materialis et possibilis. materialis quidem similitudine materie. possibilis vero possibilitate recipiendi: et non propter potentiam receptionis. Male autem nuncupatur ab aliquibus intellectus possibilis. Nam est ingenitus et incorruptus: sed dianoea grce: latine rationalibilis vel cogitationis dici potest intellectus possibilis: eo q; hec pars animae: que dianoea dicitur generatur et corruptitur per corporis generationem et corruptionem: vt diximus supra.

Et quando ponunt q; hec substantia intellectus materialis sit solum ens in potentia sicut materia prima: non possunt dicere q; generetur et corruptatur: quia quod in potentia est: non generatur neque corruptitur: sicut declaratum est in esse materie prima.

De beatitudine

Cvidetur hic remouere dubium. qd esse potest tale. virtus dato q; intellectus materialis sit pura potentia: ut materia prima est: sic generabilis et corruptibilis. Respondeat q; non: et syllogizat sic. nulla pura potentia generatur vel corruptitur: vt in libris phoz psciu. Intellectus est pura potentia. ergo non generatur nec corruptitur. vel forte hic confutat alia antiquorum positiones: qui dixerunt q; intellectus est essentialiter potentia: uti prima materia est: et tam co-generatur nobiscum: et nobiscum corruptitur. **A**d hos ergo obvicit q; hec duo contradicunt sibi met. Nam nulla pura potentia est nata corrupti. omne enim quod corruptatur: vel est actus vel habens actu. et forte intendit aliud: sed non euro. Nam vicecum sit parum refert.

CAlexander autem qui fuit de postremis inquisitoribus sentit q; natura huius partis intellectus non est aliud nisi preparatio quedam in anima.

Et quod antiquorum positio fuit q; materialis intellectus sit pura potentia: et sit genitrix corruptibilis: nunc ostendit Alex. suis leibnitz opinionem: et ordinate narrat eius positionem et argumentum eius. **I**magine ergo Alex. q; rationalis anima est forma humani corporis traducta ex semine et virtutibus et potentibus elementorum: et similiter corruptibilis ad corporis dissolutionem. **T**unc imaginat cu alia illa conosci quandam preparationem. i. capacitatem ad oia intelligibiliam: que capacitas seu preparatio est priuatio intelligibilius seu parentia illorum cu possibilitate ad illa. eo enim ipso q; rationalis anima ex semine traducitur: nascitur capax perfici ab omnibus intelligibilius. hec capacitas seu preparatio seu priuatio intelligibilius apud ipsum est intellectus materialis. ergo sicut anima rationalis generatur et corruptitur: sic sua capacitas vel preparatio ad intelligibiliam generatur vel corruptitur. **E**t si queratur ab eo quare hec capacitas seu preparatio non conosciatur animae bonis vel equis: sed solu animae hominis. **R**espondet ipse q; rationalis anima est perfectior ceteris: quoniam sit maximum in quod potest natura. et ideo sibi conosci hec preparatio. cum ceteris vero non. **E**t si queratur ab eo an hec capacitas sit organica. **R**espondeat q; hec capacitas nec est sensuum interiorum nec exteriorum aliquis. nam quilibet istorum consequitur unionem alicuius rationalis ad organa. Sed intellectus hic materialis est pura capacitas sequens essentiam naturae rationalis: ut anima rationalis: et non ut est actus omnium organorum: et hoc modo differt a sensibus apud eum.

Et hoc ideo mouetur dicere: quia Aristoteles assimilauit intellectum materiali pparationi: que est ut tabula rasa ad recipiendum omnes formas: et ipse opinatus est ideo q; subiectum pparationis est anima et cum anima.

Inducit nunc argumentum Alex. ad opinionem suam fulcendum. et est ex verbis Arist. sic. Arist. comparauit intellectum materialis pparationi tabule rasam ad recipiendum omnes picturas: et non ipsi tabule. ergo intellectus est pparatio: et non materia. et sic tabula animae ipsa rasura seu pparatio intellectui materiali comparabuntur. et per consequens subiectum huius pparationis est ipsa anima rationalis ex semine traducta: et cum ea permanens et fixa coeta ei: et nunquam corruptibilis per se: neque per se generabilis: quoniam co-generetur et quoniam producatur. Sic igit Alex.

Com.26.

Com.27.

p; Alex.

Dubitatio.

Solutio.

Cor. 28.
Ex:

Com.28.

opinat q̄ priuatio intelligibiliū cū potētia ad illa sit intellectus materialis; quē p̄paratio dici potest.

Ex hoc trahitur argumentum q̄ h̄c p̄paratio adueniat cum esse animē: quemadmodum alię p̄parationes cū subiectis adueniunt suis. Et quidem s̄m verisimile apparet ex radicibus Aristotelis q̄ ipsa sit p̄paratio. Siquidez enī ipsa esset substantia: tunc intelligibilia quē sunt etiā per se formē rerum sensibilium non fierent: t̄ essent s̄m hoc intelligibile t̄ sensus res vna omni ex parte: t̄ ex ea parte qua est intelligibile non esset possibile cognoscere essentiam rerū. Finis deniq̄ huīus rei est q̄ sermo iste filii est sermoni formarum intelligibiliū: quē apparent in esse eoꝝ q̄ in eis non est aliud nisi rei sensate forma. t̄ nisi hoc esset: nullo mō daret ad cognoscendū scip̄az. substantia enim vniūs rei non facit alterius rei substantiam intellectam inquantum est alia ab ea. Et h̄c quidem res est cum alijs quē sunt hic necessaria: ad sciendum vnam de magnis rep̄hensionibꝫ: quas de his in alijs narrauimus locis. Confirmatio ḥo Alexandri est quia tenet esse per se notuz q̄ iste intellectus est in generabilis t̄ incorruptibilis: quoniam non habet naturam nisi possibilitatē t̄ p̄parationis. t̄ h̄ec res per deum non est res clara. Verū ipsa est dubitatione digna: atq̄ inquisitione. sed est cui contradic̄ potest: sicut contradiximus: qđ nunc p̄termittamus.

Loīn. 29. Hunc textū ideo feci ita longuz: qm̄ volo te scire q̄ in alijs codicibꝫ nō iuueni: sed sic scriptū legim⁹. v. Et q̄dem qui arguit q̄ ille intellectus est in generabilis t̄ incorruptibilis: ga h̄z solū naturā possibilitatē p̄parationis. nō est hoc sine dubitatiō: sed est cui h̄dici p̄t: qđ p̄termittamus. Nec plus iuueni in codicibus nostris: sed qm̄ rē nō vidi in p̄pria lingua: enītā exponere totū: est p̄terea alia cā: q̄ nos nō expouimus Auer. p̄t̄ba sonant. s̄z quātū ad rē mō siue ḥba illa prima sint in Arabico siue nō: p̄positū n̄m nō destruit. Intēdīmus enī dicere opinionē n̄faz de beatitudine: cū qua accepimus Auer. tāq̄ baculū. Sumit ḡp̄ corollarie vñ traxit arg⁹ suę positionis Alex. t̄ ingt. Et ex hoc trahit argumētū q̄ h̄c p̄paratio adueniat cū eē aīc: quē ad modum alię p̄paratio-nes. s̄. in sensibꝫ t̄ in religis. Lū subtis adueniunt suis. Ecce q̄ ex illis ḥbis Arist. cōclusit Alex. q̄ intellectus materialis sit p̄paratio: t̄ sit cū rōnali aīa adueniēs: t̄ p̄ oīs nō per se: sed cū alio generat. Et qđē s̄m verisimile. Lū nūc enumerat oēs p̄iecturas p̄ Alex. s̄. q̄ intellectus mālis sit p̄paratio. Primo. ga si intellectus eēt suba ipsa aīc: tunc intelligibilia quē sunt p̄ se formē rerū nō fierēt. s̄. sub eēt intelligibili. appellat intelligibilia formas rerū sensibiliū qm̄ intelligibilia sunt v̄lia: t̄ v̄lia sunt formē cōpositorū māliū: vt in p̄ de aīa declarauit. in expōne cōmenti. s̄. Est ḡh̄c p̄ntia. si intellectus eēt suba rōnali aīc: nūc v̄lia nō eēt intelligibilia: t̄ h̄c nō p̄bauit ipse: p̄t̄ m̄ deduci suppo-

nendo q̄ oīs virtus educta de potentia materiē recipit formas particulares tñi. Tūc arguo. si intellectus eēt suba aīc rōnali: quū apud Alexā. illa educat de po⁹ materiē: tūc eēt virtus educta de po⁹ materiē: t̄ sic non recipit nisi formas particulares: q̄re v̄lia nō eēt intelligibilia: t̄ adhuc sensibilia. Et eēt. Scđo arguit. si intellectus mālis eēt suba aīc intelligibile t̄ sensibile essent idē simplr. h̄c p̄ntia deduci p̄t̄ vt p̄. Nā si intellectus eēt virtus t̄ eētia aīc: tūc eēt educta de potētia māc: t̄ tūc intellecta eēt singularia: et p̄ oīs intellecta eēt sensus. I. res sensatē singulares t̄ demonstrat. Et ex ea parte. Tertio. si intellectus eēt suba animē: tūc p̄ intelligibile: inquātū intelligibile: non posset cognosci suba rei mālis t̄ sensibilis. p̄ntia non deducit. p̄t̄ m̄ deduci: ga si intellectus eēt suba aīc. eēt virtus corporalis educta de potentia materiē: vt dixi: t̄ per oīs intelligibile esset singulare. ergo non posset res singularis intelligi. sed tñ sentiri: t̄ particulariter cognosci: qđ nō est intelligi: t̄ sic per intelligibile inquātū intelligibile nihil cognosceretur: quū illud nō esset. Finis deniq̄. Ultio concludit q̄ res intelligibiles: t̄ res sensibiles non differunt. sed essent vna res in eēt: vt potest ex dictis p̄duci: vñ dicit. Finis deniq̄ huīus rei est q̄ sermo iste similis est sermoni formarū intelligibiliū. Non q̄ formē sunt intel ligibiles vere. Quē apparet in esse eoꝝ q̄ in eis non est aliud: nisi rei sensatē forma. Quasi dicat q̄ intelligibilia non differunt ab ipsis sensibiliibꝫ quātū ad rem: vult itaq̄ dicere q̄ iuxta dicta Alexandri op̄ dicere q̄ intelligibilia t̄ sensibilia non differunt in esse: sed sunt vnu rez: t̄ esse. Et hoc etiā cedimus nos t̄ omnes. Nam formē rerū naturaliū. vt apic mouere sensus: sunt formē sensibiles: vt ḥo mouent intellectum: sunt intelligibiles t̄ v̄les: t̄ q̄ intelligibilia t̄ sensibilia non differant: probat. d. Et nisi h̄c eēt: nullo modo. I. res mālis. Daret ad cognoscendum se ipsaz. Nam si esset intelligibile s̄m rez: t̄ eēt aliud a forma sensibili: tūc per ipsis intelligibile nō cognosceretur sensibile: cuius causam dicit. Substātia enim vniūs rei non facit subam alterius rei intellectam: inquantum est alia ab ea. Ergo si intelligibile eēt penitus diversuz a sensibili a quo abstrahit: nō posset illud cognosci per ipsum: ga per rem penitus aliam nihil cognoscitur: t̄ in supple nī per accidens. Nam diversuz potest per diversuz cognosci per accidens: vt substātia per cognitionem accidentium. Colligendū ergo de mēte Alexā. q̄ intellectus non sit suba aīc rōnali: scđo q̄ intelligibilia nō sunt alia a sensibiliibꝫ. h̄c duo Alexā. in his verbis voluit dice re. Et h̄c qđem. Nunquā inuit utilitatem scđi concessi ab Alex. ait enim q̄ illud z⁹. s. q̄ intelligibilia t̄ sensibilia sunt idem re: t̄ esse: est proficuū ad destruendum vnuū magnum errore. illud qđ credit Plato. Ipse enī posuit intelligibilia esse ideas separatas s̄m esse oīno diversas a rebꝫ sensibiliibꝫ. t̄ p̄terea ad ipm sequitur q̄ per illas res sensibiles non cognosceretur: cuius contrarium enitebat probare. sic igitur illud z⁹ est vñlē: quod ipse ait se alibi explicasse. Confirmatio. Nūc dat cām quare credit Alexan. intellectuz esse ingenerabilez t̄ incorruptibilez: t̄ vñlē bac ratiōe: ga nulla priuatio est gūbilis t̄ corruptibilis: sed intellect⁹ materialis est priuatio: vt per dicta cōstat: ga nō habet naturam nisi possibilitatē t̄ p̄parationis. ergo est incorruptibilis t̄ ingēnus. Ex us tria credit Alexā. primo q̄ intellectus non sit substātia animē rōnali. s. q̄ sit ipsa aīa omnino: scđo q̄ intelligibilia t̄ sensibilia sunt idem s̄m esse t̄ rem: t̄ differunt ratione: pro quāto sensibilia: vt sensu percepta: intelligibilia vt intellectu concepta: tertio q̄ intellectus materialis sit ingenerabilis t̄ incorruptibilis: t̄ hoc ga est priuatio intel-

Liber

ligibilium cum anima ipsa cōgenita. Auer. quantum ad hęc omnia contineat ipse enī vult intellectum materiałē non esse aiam rōnalem: sed partez animę rationalis de- fōris accedētem: vt diximus: ex qua z dianoea reddit̄ ra- tionalis aia tota. Cōcedit scđo qđ intelligibilia z sensibilia sunt idem re z esse: differunt cī ratiōe: pcedit tertio qđ intellectus mālis est ingenerabilis z incorruptibilis: dīt autem in quarto: qđ tacite Alexāder induxit ad proban- dum tertiu. s. qđ intellectus ipse sit priuatio intelligibiliuz: imo est actus z forma respectu corporis humani: est ḥo potentia intelligibilium: sic Auerroes vult qđ intellectus nullo modo sit corruptibilis. Alexander vult qđ saltem per accidens ad animę generationez z corruptionē cor- ruptur: z hoc subscr̄bit. d. Et hęc res per deum nō est clara: verum ipsa dubitatione dignasatq; ınḡsitione j̄q̄s dicat. qz l̄ quantum ad positionem in se sit vera: tamē quātūz ad motiuū eius nō est res nota: z pp̄terea addit̄. [S]z est cui cōtradici potest: sicut ḥdiximus l. s. 3° dē aia. cōmē. s. 7. i 4. l. Qđ nunc p̄termittamus: z sic Alexan. et Auerroes in tribus cōueniunt: sed in quarto tacite signi- ficate: non cōueniunt. Et sic si littera stat hoc modo: to- ta res patet: si ḥo stat secūdo modo: res est facilior: z ex te intelligere potes. ego ḥo rem nō baui in proprio fon- teideo hęc sufficiant ad textum.

CSed in hoc Aristoteles nō firmiter mani- festauit sentētiām suam: eo qđ superficies sui textus sustinet duo simul: primo. s. qđ sit per- mutabilis: scđo ḥo qđ sit separabilis.

Con̄. 30. Recitata positione Alexandri. z viso qđ in illa sentiē- dum est. nūc quanta sit in Arist. verbis obscuritas: z am- biguitas: vult brevibus perstringere. [E]st aut̄ sc̄iēduz qđ textus Aristotelis dant duo contraria. s. qđ intellectus sit corpori humano cōiunctus: z non separabilis: z qđ sit separabilis. scđo enī de anima sic dicit. [Quibusdam ḥo adhuc inest z fm̄ locum motuum, alteris autem intelle- ctuum z intellectus: vt hominibus: z si aliquod alterum b̄haut z honorabilius.] In qbus verbis satis accipi pōt qđ intellectus sit humano corpori cōiunctus z insepara- tus: z idem colligi potest locis fere innumeris: in textu ēt Aristotele, contrarium colligi nemo dubitat: dicit enī ibi- dem in secundo de anima sic. [Sed videtur genus alte- rum animę esse: z hoc solum contingit separari: quemad modū perpetuum a corruptibili.] Ecce directe p̄trarius b̄ius sic ergo ex verbis his opposita possunt colligi: z H̄ est qđ dicit: eo qđ superficies sui textus sustinet duo simul: primo. s. qđ sit permutable. s. corpori cōiunctus: z p̄ con- sequens ad illius transmutationem euariabilis: secundo ḥo qđ sit separabilis: z per consequens qđ non sit corpo- ri cōiunctus: vt per textus predictos satis constat.

CEt potest intelligi, p̄ separabile qđ nō sit vir- tus in corpore recipieñ divisionez corporis: sc̄z vt diuidatur fm̄ divisionez corporis: qz- uis a corpore necessariam habeat depēden- tiaz/mediāte animā: z p̄pter hoc sustinet qđ nō in toto separabilis sit: sustinet etiāz qđ se- parabilis sit: qz separabile nihil aliđ est: nisi quod est separabile. Et p̄pter hoc diximus hoc apud nos non bene esse declaratum.

Con̄. 31. Debes scire qđ forma duplicitate intelligi: z iungī subie- cto z materię. Uno modo qđ inest essentię materię dan- do materię eē: z perfectiuz esser: hoc modo virtutes cor-

De beatitudine

porum celestium insunt corporibus celestibus: scđo mō- ga inest materię diuisibiliter: z fm̄ ptes: ita vt tota sit in tota: z pars in parte: z hoc pacto forma recipit a materia diuisione: z esse extensem: ergo per oppositū potest in- telligi formam separari duplicitate: vel qđ inest materię: sed non diuisibilr: vel qđ separatur a materia: z quantuž ad esse extēsum: z quātūm ad dependentiam. Tunc bac diuisione stante docet cōcordare textus: g. s. quando ha- betur qđ intellectus est separabilis: intelligit qđ non sit vir- tus in corpore recipiens diuisione: iz dependeat a cor- pore: z in sit ei mediante anima. s. olanoetica: vel discursu- ua: que cogitatiua etiāz nūcupatur: z sic isti sermones nō contradicunt: qđ stat intellectum esse cōiunctum z sepa- ratum. Cōiunctū ppter dependentiā: separatum ḥo p- pter indiuisibilitatem: verū si capitur separabile pro eo quod diuisione z depēdentia est separabile: sic textus cō- structus ḥdicunt. z hoc dicit. sustinet etiāz qđ separabile sit: quia separabile nihil aliđ est: nisi qđ est separabile. quasi dicat. qđ accipiendo separabile pro eo qđ depē- nta z diuisione separatur: textus cōtradicunt. z ppter B. inquit. diximus hoc apud nos non bene esse declaratus: quia scilicet. nescimus quomodo Aristoteles utatur ver- bo separabile: z sic per ea que dicit in libris de anima nū- bil certi habetur. **D**ebet ambigere: nam apud Auerroē valet. hęc forma est separabilis diuisione: ergo est separa- bilis dependentia. hoc est. bene valet. hęc forma non est diuisibilis per diuisione subiecti. ergo est independentia z separata a subiecto: z simpliciter incorruptibilis. hęc sunt deducta in libro de substantia orbis: z in quere expositio- nem nostram. Et sic videtur qđ si intellectus est separa- bilis diuisione: non potest intelligi dependere a materia mediante anima vel per se: quim prima separatio infe- rat secundam: z sic laborauit ipse ad impossibile. **D**ic- ci potest vno modo qđ apud Auerroem incertum est an omnis anima indiuisibilis sit separata a subiecto: vt de animabus bouis z equi z ceterorum brutorum: quū sint virtutes apprehensiae. Sed posito qđ apud ipsum illa sic se habere: sit per se notuz: saltem apud omnes nō est con- cessum. Nam multi concedunt animam esse indiuisibi- lem: z totam in toto: z totam in qualibet parte: z tamē eē dependentem a materia: vt sunt animę brutorum perse- torum: z tunc Auerroes hic loquitur quantum ad illud quod per ipsum dici potest: vel per aduersarium verita- tis: vel per alius quemcūq;. Sic ergo vult habere qđ per ea que scribuntur in libris de anima non satis constat qđ de intellectus separatione senserit ipse.

CPreter illud qđ habemus ab octauo phy- sicoꝝ. Nam ibi dicit qđ nō diuiditur ad cor- poris diuisionez: nec est mixtus materię. re- linquitur ergo qđ in toto sit separabilis: z H̄ est contrarium cōiunctionis: z contradictionis huīus cōtrarietatis nō est declarata.

CDocet nūc ex quo libro sciri potest intellectus esse sim- pliciter diuisione z dependentia separatum: postq; ex li- bro de anima sciri nō potest. Et videtur qđ sua ratio pri- mo aspectu sit hęc. primus motor est virtus individua z fm̄ eē separata a materia. Intellectus est p̄mus motor, ergo intellectus est virtus separata z fm̄ esse z diuisione a materia. huīus tangit maiore dicens. **P**reter illud qđ habemus ab octauo physicom. Nam ibi dicitur qđ nō diuiditur ad corporis diuisionem: nec est mixtus mate- rie. s. depēdens in esse z conservari ab illa. z hęc est ma- ior, z loquitur de primo motore. deinde subscr̄bit cōclu- sionem

stionem. d. relinqut ergo q̄ in toto sit separabilis. s. diuisione et dependentia: et hoc est prariuz coniunctionis quę dicitur simplr inseparatio et punctionio: deinde laudat se. d. et co.

Q̄ones.

tradictio. i. solutio huius tristatis in libris de aia: et octauo nō est declarata ab aliquo aī me. Sed ambiget: nā minor huius rōnis est falsa: nam intell̄'s mālis nō est primus motor: quū sit istimus intellectuū separatoꝝ: vt dicitur in. 3. de aia. cō. 19. Scđo Aꝝ. declarauit idividuatitatem et imālitatem p̄mi via motus eterni. Sz vt dicit Auer. 7. p̄ phie. cō. 31. Mouit Aꝝ. intellectuū agētēz ponere abstractū factio v̄lūm. Tertio q̄ intell̄'s sit separabilis declarat per regulā traditā p̄ de aia. s. si aliquo operū est p̄priū contingit separari: vt dicit Themi. et Auer. ibidē. cōmen. 13.

Tx: Uno mō dici pot̄ q̄ Auer. omittit sermonē de itellec-
tu māli: et quasi incidēter trādit ad intellectuū agētēm: mō
intellectus agēs: et p̄mis motor sunt v̄nus et idē re et diffe-
rūt rōne. Nā p̄mis motor dicit̄ respectu p̄mi mobilis: et
iniquātū per viā p̄mi eterni motus est deductus: dī x̄o i-
tellectus agēs: put̄ est p̄n̄ intelligibiliū v̄lūm et abstra-
ctōz: et sic nihil p̄hibet minorez eē verā de intellectuū agē-
te. H̄c expositio stare pot̄: sed mihi non satissacit: ga-
nōdū de intellectuū agētē: qc̄z dixit: et p̄terea p̄clo est de
intellectuū māli. Melius ḡ dici pot̄: q̄. s. Auer. declarat
intēuz a simili: hoc. s. mō: dē q̄ mouet motu eterno: vel
equivalēti motui eterno: est simplr idividuum et separatum.
Lui addas hāc minorem: sed intell̄'s mālis mouet motu
eterno: vel opinione equalēti motui eterno: ḡ est indi-
viduū et simplr separatus: maior cōstat: nā opatio sua est
intelligere quod est abstractius motu celi: et sic cōclo est
inducta quasi per consimilem demonstrationē: per quaē
et de primo motore ratiocinatus est. Et tunc perspicuus
q̄ multis v̄ys potest demonstrari id de intellectuū: et oēs
fere incidūt in vnam: et sic difficultates cessant.

CAdhuc ēt q̄a virtus quelibet que nō dīui-
dit ad corporis diuisionē separabilis est.

Com. 33. Secūdo p̄ncipalr p̄ viā posita in libro de suba orbis:
idē arguit: et rō sic cōponit: oī forma seu v̄rt̄ ad corpo-
ris diuisionē indiuidua: est simplr separabilis: sz intell̄'s ma-
terialis est virtus ad corporis diuisionē idividua. ḡ sim-
pliciter separabilis. H̄c rō est subtīl disputata in libro
de suba orbis: et tu vide dicta n̄ra illic: et dicta alioꝝ.

CEt qui h̄z radices apud se: q̄ forme inue-
niunt que non h̄nt relationis nām: qd cōtra-
dicet esse p̄parationes hoc modo.

Com. 34. His expeditis redit ad Aꝝ. et ostendit q̄ dc̄m suū de intel-
lectuū māli est falsum. s. q̄ sit p̄paratio. et q̄si arguit. nulla
forma separata est p̄paratio: sed intell̄'s est forma separata
p̄nūc dicta: ḡ nō est p̄paratio: hāc rōne rāgit sub for̄ in-
terrogatiōis. d. Et qui h̄z radices apud se. l. s. nūc dictas:
et alibi. q̄ forme inueniunt: q̄ nō h̄nt relationis nām. i. q̄ ca-
rent dependētia a subiecto et mā: subaudi: et q̄ intell̄'s mā-
lis est forma h̄z. Quid cōtradicet hoc? dicendo sup. intelle-
ctū. Esse p̄parationes vel de nūo p̄parationū. Doc-
mō. Iquasi dicat nemo: et sic Alexander errat.

CAdulito fortius cum eo q̄d vidēmus in ee
huius p̄parationis: q̄ est vna numero in oī-
bus hominibus: plures tamē per accidens.
Qd in formis nō est materialibus: sed p̄ter-
mittamus hoc: q̄a alterius eget inq̄sitiōis in
loco alio: et redeamus ad dictū nostrum.

Com. 35. Ultimo cōtra Aristo. arguit. nulla forma mālis vel p̄-
paratio mālis est vna numero in oībus: sed intell̄'s mā-

lis est vnuis in oībus hoībus. ḡ non est p̄paratio vel for-
ma mālis. p̄mo ponit minorē. d. Multo fortius cuīz eo
q̄d vidēmus in esse huius p̄parationis q̄ est vna nūo in
oībus hoībus: plures tñ per accidēt. h̄c est minor: deinde
rāgit maiorem. d. Qd in formis nō est mālib? H̄c ma-
ior. s. ḡ nulla forma mālis est vna in pluribus: deinde se
excusat et remittit rē ad alid ips̄: et sic p̄spicuū est multis
modis peccatū Alex. Debes scire q̄ intell̄'s mālis p̄
essentia est vnuis nūo in hoībus oībus apud hūc: nā for-
mālis multiplicat inquātū recipit in subito quāto et exte-
so: ga x̄o intellectus mālis est separatus a mā et dimēsiōe
caret causa multiplicationis: et sic ponit eū vnuis numero:
est x̄o plures per accidēt: hoc est p̄ opiones diuersas de-
pendētes a diuersis intētōib? cogitatis: vel p̄ accidēt: ut
colūna est dextra et sinistra ppter relationē in aīali: et nō
in ea: sic intell̄'s est multus: relationib?. s. ad diuersos ho-
mines. Sz iuxta h̄c. ga ipse multa dixit de separabi-
litate: q̄ramus an intellectus mālis sit vnuis in oīb? homi-
nibus. Et lz Auer. in. 3. de aia. multis rōnib? et accumu-
late declarauerit intellectuū mālem eē vnuis nūo in oībus
hoīb? in p̄stī loco id vnuis rōne tñ amplexus est: et p̄su-
st in duab? p̄pōnib? p̄ prima. oē separatiū a mā fīm rez
et eē est vnuis nūo in tota eius spe. vt p̄ celli accepit. cō. 90. et
12. p̄ phie. cō. 49. Scđo ppō. intell̄'s mālis est re et esse
separat? a mā et corpore: vt in p̄stī loco syllogiçauit. Ex-
tus in p̄ figura dedit q̄ intell̄'s mālis est vnuis nūo in tota
eius spe: et in oīb? hoīb? quoꝝ est actus et forma: q̄nēad-
modū intell̄'s lūne in eius tota spe vnuis nūo est: et in oībus
partibus lūne vnuis nūo. B̄ vides potissimū argm̄ ei? ce-
tera ei? fundamēta scriptissimū in libro n̄ro de itellū: et in
expōne n̄ra de aia. Joānes Hādaūēsis in Auerroica fa-
milia vir laudatus multa scribit in. 3. de aia: et narrat ar-
gumēta oīa. p̄ Auer. et etiā h̄ eū: et nitit satissacere eis. Sz
certe ex eius tot discitatib? nōdū accepimus: quonā pa-
cto intell̄'s sit vnuis nūo: et possit eē for̄ pluriū loco et subie-
cto diuersis: ait eni Auer. p̄ meta. cō. 31. Unū eni nūo nō
inuenit in plurib? et sic ɔgregare plura ad vnuis est ipole.
et ibidē. cō. 28. ingt. Unū eni nūo nō p̄dicat de plurib?
idē et ibidē. cō. 46. Inḡt eni et ipole vt genus vle oīb? re-
bus sit vnuis nūo: qñ si ita eēt: tūc eēt pole vt vnuis num-
ero eēt in quolibet: qd est ipole. Tūc eni oīa eēt vnuis in
actu. s. idividuale: et sic videt repugnās in dictis eius p̄su-
teri intell̄'m māle eē vnuis nūo: et in eē: vt p̄dicari de plu-
ribus. Et Jo. cū suis v̄bis nullib? h̄c declavit. Iccirco p̄
declamus quo pacio h̄ possit Auer. soluere. Et dicam? p̄
q̄ apud ipm vnuis nūo seu idividuum iterdum sumit p̄ eo
qd cū alio p̄ diversitatē māc ponit in nūo: et B̄ v̄ vnuis
nūo positivē: vt Socrates et Plato. Nā est for̄ vel com-
positū p̄ mām et ei? accidētia diuersum nūo ab alio eius-
de spēi et nature. Alio mō sumit vnuis nūo p̄nativē: vt. 12.
meta. cō. 14. et est illud qd est tale p̄natōe dīclarū idividua-
les: ga sicut plura nūo sunt: q̄ includit dīclarū idividua-
les: sic vnuis nūo erit: qd caret idividuis differētus: vt mā
prima est vnuis numero apud ipm: similr et intelligētia lu-
nē vel cuiusvis orbis et deus dī vnum nūo. Dicimus eni
Socrate vnuis nūo. mām vnum nūo: et deum vnuis nūo: et
tertū est q̄nō eodē mō h̄ sic dicunt. Ulteriō dōm. q̄
vnum nūo in sui essentiā: et participatiōe efficiēt plura nu-
mero: vt p̄ma mā: et deus. Prima gdē eni mā in sui eē-
tia caret differētis idividuis: sz p̄t eis p̄cipare: q̄: sibi
possunt vnuis formae q̄bus p̄t diuersitatē h̄: et B̄ rur-
Guesa. de bea. b

sus est duplex. qdā: qdā actu & po^z & eētia est vnū nūo
 & cū hoc eius eē & gdditas sūt vnū simplr: & h̄ pacto de^z
 est vnus. De^z. n. est vnus nūo: ga caret vñtis iditidnis:
 & actu & po^z & eētia: & pticipatione: & cū h̄ in deo idē est
 esse: & gdditas: indiuidu^z & essentia: forma & formabile:
 vt dicit Aristo. aliud est qdā actu est vnū in essentia: & pti-
 cipatione plura: & cū h̄ eē & gdditas differunt in eo: vt mā-
 prima. Ex us sumi pōt quo pacto itell's mālis est vn^z
 nūo in spē: & in oībus. Dicit enī vnus nūo pūatiue: ga nō
 per inclusionē dīariū idiuindariū. Dicit scđo vnuz nūo p
 essentiā: ga in eo idē est esē & gdditas: indiuidu^z & spēs:
 vt deus: op̄z enī imaginari q̄ sicut egnitassī esset separata:
 est tñ ip̄sa: vt Plato dicit: eēt vna nūo in spē: & in oībus
 equis: sic intell's seu intellectualitas est tñ ip̄sa & separata:
 vna qdē per essentiā & in spē: nō alind indiuidu^z ab ip̄sa
 gdditate. Et per h̄ pspicu^z pmo q̄ intell's est vntis nūo
 & indiuidu^z q̄ quoce: s̄l'r pspicu^z itell'ctū eē aliquo mo-
 do plura: quātū plurib^z est actus. Nā vt sic acgrit qdā
 pluralitatē: vt colūna respectu aialis dī dextra & sinistra:
 in se aut nullū boz dicit. & physicē auscultatiōls. cō. zo.
 Imaginādū enī est ex intell'u māli & dianoetica partēq̄
 apud Auer. cogitatiō dī: pscī vna aiam: quē rōnalis dī:
 numerata ad corporoz differētiā: & itell's sit vnus. Ut-
 terius segtū q̄ intell's est vnus nō minus q̄ spēs dicit
 vna. & hoc Plato ait de ideis: & ideo nibil phibet eē vna
 oīum: vt vna est egnitas oīum equo: sic vnus intellect^z
 specie oīum boīum: & aīc sunt diuerse nūo vt diximus: et
 hoc nō dū vidit Joānes. Sz vnu dub^z tñ restat. s. de
 causa huīus copulatiōis. s. intell's mālis & boīs: & nos nou-
 lognūr de causa finaliā illa apud oēs est pūctio debū-
 ta partiū vñtis: quē exigit vt sit aliqd mediū iter cor-
 poralia & incorporalia: sed q̄rimus de cā effectua pdictē
 copulationis. Rūdet Joānes q̄ nō est aliqua cā actua
 nīs per accīs: sicut enī ignis quantū est ex pte sua semp
 arderet: q̄ aut nō ardeat mō hoc cōbustibile: & postea ar-
 deat: huīus nō est causa effectua nīs p accīs. s. respectu
 huīus: quis cōbustibile apponit igni. ita hic. Nāliter enīz
 intell's perficit corpus humānū suo mō: ita q̄ ex pte sua
 nīs deficit quīn semp qdūcūq̄ corpus humānū pīceret:
 ga tamē non pōt corpus pīceret: nīs existat in actu: ideo
 generās Socratē est causa per accīs istius copulatiōis:
 & nō est q̄rere huīus aliaz cām agentē: sicut aperiēs fene-
 strā causa illuminatiōis: & appropinquās cōbustibile cā
 cōbustionis. Hēc est rūsio Joānisi. 3. de aia. Sz pace
 sua hec respōsio falsa est. p̄ generās boīem intēdit gñare
 eu vt in specie reponit. & physicē auscul. sed bō genit^z non
 reponitur in specienīs p̄ intellectū mālez apud Auer. q̄
 per se intēdit copulationē intell's mālis cum boīe: & p̄ co-
 sequēs agēs est per se. Scđo dans p̄ se sūmā dispōne^z
 p̄ aliqua forma: dat per se & est agēs per se vñtis illi^z iā
 mā: sed bō gñans dat dianoetica partēique est summa
 dispositiō: qua intell's īest homini. ergo est agens per se
 copulationis. Dōm q̄ apud Aristo. in libro de gñatiōe ani-
 malū. q̄ pater mouet ad aiam sensitiam: cuius vltima
 & perfectissima pars est dianoetica: quē est media ps̄ for-
 me boīs. Hēc quā cito est p̄sens in materia: sibi per eēn-
 tiām copulat intellectus: de foris. s. accedēs (vt dicit) Ex
 quib^z tota rōnalis anima cōstat: quē deinceps fit tota for-
 ma homini: & per hēc salutatur generatio. nā gñatio ho-
 minis terminat pmo ad boīez: formaliter ad rōnale ani-
 man ratione vñtis partis. s. dianoetica. Et sic q̄quid est
 causa per se animē rōnalis est causa per se illius copula-
 tionis: quīn rōnalis anima nō sit aliud q̄ ille binarius:
 s̄z intellectus: & dianoetica apud Aristo. & hec ignorauit
 Joānes. Debes tamē scire q̄ huīc positioni cōtradi-

ximus in libro de intellectu apertissimis demonstratio-
 nibus: & perfoluius rōnes pro isto viro. Et qm̄ hēc sūt
 tñ narrata: qui vult veritatem fidet: querat ibidem. Ibi
 enī declarauimus positionē hanc non male eē nūcupa-
 tum plasma hoc est figmentū. Sed diximus hēc quātū
 p̄bīs l̄z & potissime contra Joānē: qui & in p̄blosphīa:
 & theologia (vt mībi videtur) heresiāquit.

Et dicamus q̄ nulla duarum sententiarū
 horum hominū: qui vocati sunt scientia^z
 inquisitores de secta existentes Aristotelis
 de intellectu: est apud eos aliquid: quod de-
 neget istum intellectum materialem intelli-
 gere intellectus abstractos: ita vt efficiat in-
 tellectus abstractus vnum cum eo.

Hactenus de intellectu materiali omnes q̄stiones per-
 terminauit: vt si sit pmo: deinde quid sit: deinceps qualis
 sit: hoc est quē peculiaritates sive idiotropie ac proprie-
 tates sibi insint: post hēc quare talis sit: nunc ad rem pro-
 positam cōdescendit: ac ad operis totius sinez elaborare
 pponit. v3. an intellectus materialis possit abstractos in-
 tellectus intelligere: & si potest: quāna via assēquatur.
 Accepit autē pmo consensum oīum peripateticōū:
 tam eorum qui materialē intellectum assēuerarunt esse
 perpetuum: q̄ ceterorum qui eum genitum esse auspica-
 ti sunt: nam bi omnes & si in natura eius discrepant: bac
 in peculiaritate conueniunt: eum. v3. posse intellectus se-
 paratos cognoscere: & ga cognoscere est multiplex: vt p
 intentionem & re ipsa abstractam: & per propriam ipsius
 cogniti essentiam. Intellectus enim materialis res natu-
 rales & materiē cōcretas cognoscit: & separatas ipsas na-
 turas: illas quidem per intentionem: quā nostri speciem
 vocant: separatas & rebus ipsies: has & per essentias ear-
 rum: quīz ip̄se sint tñ ip̄se consistentes ac absolute: nūl-
 ligib^z materiē concreta: dum intellectus materialis p̄bli-
 cas apprehendit res: cū illis vnum sit per intentionem &
 rebus ipsies separatam: dum & res absolutas cognoscit:
 efficitur vnum cum eis per essentias: cogniti. v3. & cognos-
 centis. propter hēc subscrbit. Ita vt efficiatur intelle-
 ctus abstractus] quem agentem vocant. Unum cū eo I
 quem materialē diximus: non quidem per intentiōēz:
 sed per vtriusq̄ essentias. Hoc igitur est quod petit tāq̄
 consensum omnium peripateticōrum. Addit etiā (Qui
 scientiarū inquisitores sunt) naz theologi & qui practi-
 cis vtuntur scientiis: intellectum materialem illos intel-
 ligere autunant: verum nōdum quīm corpori est inti-
 cus: sed ab illo exolutus: quod sit in interitu ipso boīuz:
 vt posterius adamusim absoluimus.

Declaratū est enī q̄ illud qdā itelligitur de
 abstractis non est aliud q̄ intelligere rē que
 per se stat. v3. intellectum agentem.

Addit (Ita vt efficiat intellectus abstractus vnu^z cum
 eo) Nunc hoc declarat: naz vt diximus mālis intellect^z
 intelligit res physicas: nō tñ efficitur per essentia vnum
 cum eis: vt Empedocles credit: sed per intentionem. Naz
 res ip̄se physicē per se nō consistent: nec sunt tñ ip̄se in-
 tellectus & agens: ceteriq̄ intellectus exoluti: quī ip̄se
 sint tñ ip̄se: ac proprijs essentij consitant: proprijs etiā
 essentij cognoscēt: hoc autē vt diximus nībil aliud est:
 q̄ intellectum mālem effici per essentia vtriusq̄ vnum
 cum eis: & pp̄terea inquit. Declaratum est enim q̄ illud
 qdā intelligitur de abstractis non est aliud q̄ intelligere
 rez: que per se stat. v3. intellectū agentem] qui est ip̄se tñ
 ip̄se: &

Com. 36

Com. 37

ipso; et ita si intelligens efficitur unum cum re cognita: hac in cognitione efficietur unum per essentiam: non autem per intentionem et re ipsa abstracta decisam: quia minime decidi possit: quia ipsa sit consistens: inquit ipsa.

CEt iste intellectus malis si est substantia eterna: ut expositores oes testatur: non est impossibile ei intelligere rem eternam. Et si est propriatio soluz: ut dicit Alexander: non innenit ratio per quam omegari possit: quin efficiat eternum: veluti Aquenalar fatetur.

Lom. 38. **C**Quia accepit virosq; v3. ponentes malem intellectum eternum: et ponentes eum genitum corruptibilemque assuefasse eum posse cognoscere exolutum intellectu: hoc expedit addens discrimen virtutis in sectis. Ponentes namque eum eternum: duo satentur: et quod possit absolutos intellectus cognoscere: et quod non opus sit ut non eternum fiat eternum. Nam ipse sui idiotropia ac essentia eternus est: ponentes vero eum genitum: duo etiam autem vel coguntur dicere: et quod possit absolutos cognoscere intellectus: et quod non eternus efficiatur eternus: quod hoc ratione accipias: cognoscere unum cum cognito: ut sensu oium accepit: quod autem sicut unum cum eterno: opus est ut eternitate adipsicatur: aliter non unius: sed diversa et distincta fieret: qua et re si illa ipsa materialis et caduca preparatio intellectu eternum agentem v3. apprehendat: quia opus sit ut eternitate adipsicatur: eo quod cum illo unum sit per essentiam: erit consitaneus ut non eternus efficiatur eternum: quod Aquenalar procedit. Non stri catholici contingentes a se nam effici ab alio eternam ponunt: ronales enim alia quia a se sic contingunt: quia ceperit esse a deo ipso eternitate adeptus est: et Aquenala et Plato multis accumulatis ronibus id approbarunt: nos vero in commentariis nostris de celo re habemus absoluimus: nunc satis ad rem ipsas accepisse sit peripateticos illud denegasse: ad quorum metem hec Auger. scribit: quem dicit clara sunt.

Credo autem quod hoc ideo opinatur est Aquenalar: quia credit intellectum male esse substantiam possibilem nouam ac corruptibilem.

Lom. 39. **C**Duo concessit Aquenalar: et quod intellectus malis non possit absolutos apprehendere intellectus: et quod si apprehenditur corruptibile efficitur eternum. Subscribit nunc totius confessi fundamento: et voluit hoc idcirco esse: quia ipse malez intellectu subiectum opinatus est possibilis esse nouam ac corruptibilem: et fundamento enim eiusmodi sequitur vel corruptibile effici eternum: vel malez intellectu nullo modo eternos intellectus apprehensurum fore. res hanc entyphemataque eiusmodi contra eos qui male existimant esse corruptibiles Auger. ipse in commentariis tertii libri de anima. comen. 36. reassumpit. ubi res grauez fecimus: nam ita sequitur ubi intellectus res caducas contuebitur: nam quia cognoscere unius fiat cum re ipsa cognita: ipse quoque fiet corruptibilis ac caducus: ut eniz ad hoc ut eternos apprehendat: redit eternus: ita ubi eternus sit: si res caducas intuebitur. caducus fiet. **C**Debes scire intellectum rem ipsumque intellectu effici unum: interdu simpliciter: ut in pino motore: ubi intellectus est per essentiam rei intellectus. interdu formam: ubi intellectus inferiores cum superiori unius sit: intellectus enim lumine agente et per intellectum apprehendit: non quidem per accidens: sed per essentiam superioris: sicut et intellectus malis res male possit apprehendit per intentiones viles a mali decisas: et non per essentiam rei male: sed per intentionem eius: sit autem intellectus malis cum re intellectu unum formam ac compositione quadam intentio. Tunc solutio perspicua: in-

tellecuis enim malis res male et caducas pertinetur: sed non modo caduco: sed per intentiones viles eternas: roneque abstractas: ubi enim res ipsas caducas: ut caducus sunt: appetiprehenderet: proculdubio efficeretur corruptibilis: et ita ratio tacta nihil ad rem nostram.

CEt hest obliuio et error: nam oes Prophos cordari vides ultimam aie hois beatitudinem esse in apprehensione abstractos intellectus.

CDuo concessit Aquenalar: et quod intellectus malis non sit capax in Com. 40.

tellectionis beatificis: hoc est non possit intellectus abstractos apprehendere: et quod idcirco hoc est: quia intellectus malis caducus est: et corruptibilis. **C**Contra hec obiicit Auger. omittit scdm. et permissu refellens per plenius oiu Prophorum. Nam oes Prophi conuenere animas rationalem bearum ultima ac extima felicitate in apprehensione intellectuum separatoꝝ.

CAntimaduerit dignum etiam Epicurus cum Aquenalar sensisse rationales animas nec posse eternos apprehendere intellectus: nec ea que intelligit esse eterna. **M**ouerit ad rez banc ratione hoc. quod solis lumen oculum interimit: sic ratio eterna per se lucida ac intellecta mente supercedit: et supercedendo eas extinguit. Itē quod et secundum hoc affirmat: quod res apprehensae esse incipiunt: quando parvunt: et desinunt: quando obliuioni traduntur. **C**Luius est secte Alpharabii esse ferunt eisdem rationib; motu. Academici vero et Stoici ratione animam animam posse bearum: et in re diuina: hoc est in dei cognitione perfectissima: et sentiunt et probant: ut Plotinus ille pluribus rationibus confirmat. Zoroaster vero et Orpheus cecinerunt rationalem animas bearum posse et in re diuina: sed non quidem a se: et ex propria capacitate et propria peculiaritatibus: sed in quantum paterna mens inservit animalibus conjecturabilia signa: propter quod Orpheus ingreditur. Omnia per me heo prima natura indidit. Architas vero ille tarentinus in eo libro quod de sapientia conscripsit cum his idem sentiens: ingreditur hominem sapientissimum oium animatum creatum fuisse: porro ut deus rerum oiu notiones infundit: per quas mente simulacra rerum non aliter precreare possit: quod ore per linguam rerum nomina singere. Peripatetici vero: quorum princeps fuit Aristoteles: rationalem animam bearum posse non ambigunt: sed in quo: an in re eterna: an in re corruptibili: et si in re eterna: utrum proprio viribus: et superiori potestate: et quo ordine: quaque via: posterius addemus. Nunc vero illud accepisse ex oiu fere sensu sat sit rationale animam: et hominem per rationalem animam bearum posse: et hoc in apprehensione diuinorum intellectuum: et maxime primum: quem agenter intellectum: vel deum vocamus.

CEt quidem vides quod Alexander posuit hoc in uno libro suorum: ac si per se notum esset. Et Themistius in hoc dicit verbum abbreviatum: credens illud esse in hoc sufficiens: si intellectus qui est in nobis intelligit id quod non est intellectus per se: multo magis id quod est intellectus per se.

CAccepit tamen per se notum intellectum materiales boni et malorum unum possit quidem intellectus separatos cognoscere: et hoc per consensum oium Prophorum. Nunc illud confirmat auctoritate Alexandri et Themistii. Alexander quidem: quia in eo libro quem de intellectu conscripsit accipit tam per se notum: materialem intellectum possit apprehendere abstractum. Themistius vero: quia. 3. li. suo de anima capite. 51. ad hoc probandum utitur ratio a minori ad maius: quem ratio solu aptari solet his in conclusionibus: quem sunt petitiones: vel postulationes: aut suppositiones. Sues. de bea. b z

In genere sibi qui naturas materiales intelligit in cernendo et remoliendo materiam: longe facilius intelligat necesse est quod per se abstracta dispendiūt huius operē nobis remittunt. **C**Animaduersitē dignum intelligibilia esse dupliciter: et quod per eorum naturas sunt e materia separata: et nullo exterius separante: ut deus et ceteri intelligentes: quas vulgaris angelos vocant: hec enim naturae per se e materia separare abstracte: ac disiuncte sunt: et hec vocantur per se intellectus et intelligentes. Alii sunt quod suis naturis et per se in materia cōcernuntur: ac imiscentur: sed e nostro intellectu efficiuntur abstracti: et beatus qdēm per se intellectus non sunt: sed res intelligibles: per accidēs ad intellectus: pro quanto us mediatis rationalis anima: quod in nobis est res māles app̄hendit. **C**Ex his p̄spicuum est rōnale aīam: vel intellectum materialem homini nāliter copulatum posse intellectus separatos per se intelligere. **T**uz. v. auctoritate ALEXANDRI. Tum vel maxime. ga THEMISTIUS vtitur demonstratiōe vel loco dialektico: quo sapientes vti solent in petitionib⁹ vel suppositionib⁹: ut Auer. tradit in. et auscultatiōis physice. Hāc quoq; rem pitagoras noster us verbis absolvit. d. sed tu cōsider: qm̄ diuinus genus est hoībus: quibus sacra nā proferendo in lucem omnia monstrat: quibus in verbis pitagoras rem ex fide ac suppositione persuaderet: quod nisi certum et per se notum ē: id non egisset.

CEt huic si vellem possem quodā mō dictionis cōtradicere. Nā sole est magis appārēs aliquo apparenti: et vt plurimū ab hūtibus visum magis q̄z aliud quid appārēs apprehendi debet: et cuz hoc vespertilionis viſus ipm̄ minime app̄hendit: cōprehendens tñ quedā minus viſu comprehensibilia.

Conf. 42. **O**bicit Auer. THEMISTIUS signo in simili forma: est enī regula logica. v. argumentū per se tenet in oībus simili bus: vt in p̄mo auscultationis tradit: et hoc logici aut ſe quentia per se bona et formalis est quod tenet per se: et q̄libet sibi similis in forma est bona. arguit mō sic. inter cetera viſilia. sol est magis viſibilis: debetq; a videntib⁹ magis spectari atq; videri: et tamen vespertilionis viſus minus ipm̄ aspicit: qui tamen minus viſilia quedam apprehendit: posset igitur contorquerti syllogismus sic: oculus vespertiliois apprehēdit minus viſilia: igitur magis viſilia: et ita solez. hec sequentia non valer. igitur et illa minime. Alii obiciunt et magis ad rem: nā intellectus materialis eo inferior est intellectu agente q̄ generā imaterialia hic non attingit: ille attingat. Ex hoc arguunt. intellectus materialis si posset intelligere intellectus separatos non differret ab intellectu agente: hoc videtur diffonuz: quare et ſe nullo mō illos apprehēdet. **C**S; bac in re ambiges. naz Auerro. pluribus in locis sui tertij de aia. rōne bac vtitur taq; firmammodo at hāc esse confutabilem: vel igitur ibi errauit vel hic. **C**Animaduersitē dignum rōnem THEMISTIUS esse firmam duobus petitis. p̄ q̄ intelligibilia et intellectus agens eiusdem sunt ratiois participative. Nam intellectus agens p̄ se et non ab alio est talis. hec est intelligibilis: res intelligibles sunt qdēz per se obscenae ac obnoxiae intellectione: per accidēs ad ratione intellectus agentis intelligibiles. igitur intelligibilitas utriq; competit: intellectui agenti quidem per se rebus materialibus ad participative: et quasi per accidentem. Petit secūdo. q̄ intellectus materialis apprehēdit res materiales sensiles. inquantū participat essentia et peculiaritate intellectus agentis: qd̄ lumen vocant. Ad

hoc laborauit Arist. 3. de anima. ponens ex re hac intellectus agentis necessitatē: si enim res materiales intelligi possint non ut peculiaritate intellectus agentis partciparent: frustra esset agēs intellectus. **E**x us cōpenitur ratio sic: virtus app̄hendens aliquid sub rōne alicuius: et inquantū participat alio: magis apprehendit illud: hanc recipit omnis phs. Sed intellectus potentie apprehendit res materiales inquantū ille participant essentia intellectus agentis: igitur aptus est magis apprehendere agentem intellectus. Obiectio Auerrois non est ad rem: p̄mo ga oculus vespertilionis est fatigabilis a viſilibus: viſionibusq; ipsis: intellectus videtur mālis: nec fatigabilis nec resolubilis. Secundo. ga viſilia et calores nō sunt colores participādo luce: vt existimabat Auerro: est. n. lumē magis necessarium propter medium: q̄ ppter colores: vt dicit Auerro. Intelligentia ad sunt eiusmodi propter intellectum. Intellectus enim agens ponitur ut faciat potētia intelligibilia actu intellecta. non igit opus est. si vespertilionis oculus quedam apprehēdit viſilia: ut maxime viſilia apprehēdat. **T**uz ga fatigabilis. **T**uz ga minus viſilia non sunt talia ppter solez. argumentū igitur non est in sibi simili in forma. Scđm soluit THEMISTIUS. 3. de anima. cap. 51. d. Nō enī eo inferior est intellectus potētia intellectu agente: q̄ genera imaterialia his non attingat: ille attingat: sed eo: q̄ hic nō semper attinet: nec semper intelligit. ille semper attigit et semper intelligit: et sic perspicuit illam non esse differentiaz: vt putat arguens. igitur Auerro. 3. de anima. approbat rationem THEMISTIUS. id fecit astuerāter. Qd̄ hic ambigat: hoc fecit ad curiositatem magis.

CPhilosophus autem p̄misit in libro de aia tētare hanc questionem: verū nūq; inueni solutionem in aliquo suorū libroz. S; inueni in quodā Alexandri libro viā vna demonstrationem: vbi credit eam mouisse Phm ad inueniendam eiusmodi app̄hensionem et intelligēs huiusmodi p̄solutionē: et est ut supra dixi: et quēadmodū hic melius repetam.

CAuerroes p̄fensiū omnium non vult ac gelere: idcirco nū resumere vult demonstrationes: quibus expositores possibiliter cōtinuationis intellectus materialis cum agente probare entebantur. p̄mo tamen resumit causaz tanti laboris: et ait. causaz esse q̄ Arist. qđnem hanc mouit tertio libro de anima. d. Utrum autem cōtingit aliquod separatorum intelligere ipsum existentem nō separatus a magnitudine aut non: considerādū posterius. Ecce q̄ questionē tētauit: solutionem ad tempus: ait tamē solutionem questionis se nullib⁹ reperiisse: et hec fuit causa dīc et laboris apud expositores: et inde se iūiare pponit cū demonstrationib⁹ q̄s Alex. accurate elaborauit: Iz superius eam tetigit: dū x̄bz THEMISTIUS abbreviatur accepit: tamē nunc altiori sermone rem assequitur. Sed cur Arist. qđnem tetigit: solutionem ad tacuit: nostri via sibi plasmata elaborarunt: quidam enim: satis recentiores Aristotelem qđnis solutionem ignorasse ferūt: idcirco eām p̄termisit et hic et ceteris in libris. Nec morax et temulenta solutio non est digna nostra accusatiōe. Alii magis moderati ut Alpharabiū aiunt questionem hanc per soluisse Arist. 10. libro ethicoz. Ibi enim felicitatem esse speculationem et sumam felicitatez rei felicissimę speculationē scribit. Qd̄ minime nobis placet: primo ga Arist. loquitur de felicitate moralis: secūdo dato q̄ de diuina felicitate loquereur: nō habemus ab eo ibi quo pacio

Conf. 43.

qui pacto intellectus materialis magnitudinez & corpori copulatus possit res simpliciter e magnitudine & corpore abstractas intelligere. Est enim duplex nobis difficultas: & de possibilitate intellectuonis: & de modo ac methodo perueniendi ad rem ipsas. Nos vero dicimus Aristotelem supposuisse: partis docuisse: petit enim intellectum materialem suapte natura posse intelligere res simpliciter separatas: nam hoc habet eo ipso quod constat ipsum esse suapte natura imixtum atque a sordibus materiarum vacuum idcirco rem hanc petit ut per se perspicuum. Ambigit autem virtus ipse quem sit in corpore ac magnitudine possit illas apprehendere: & quomodo hanc rem dicimus Aristotelem. enucleasse. et primus phisici enim communiter de omnibus intellectibus separatis: qui conueniunt in specie separationis declaratur & possibilitem continuationis. & modus adeptionis. Quoadmodum enim de anima celi declaratur ipsas bearis in intelligendo primas formam per essentiam primam & ceterarum: sic rationalis anima per partem dianoeticam ex semine traductas exercet opera animae & sentit: per partem intellectuas: quas materialis intellectus volunt. intelligit superiores res per essentiam earum: ait tamen esse dicas: nam in illis ceteris corporibus felicitas illa optima est semper: quia est per essentiam superioris: & non post adeptione intellectus speculativus: in nobis vero puto tempore durat. quia est post adeptione speculativi intellectus eius: & in corpore caducio: unde hec sunt Aristoteles verba: deductio autem est qualis optima paruo tempore nobis: sic enim semper illud est: nobis quidem enim impossibile. Ecce quomodo Aristoteles cetero de omnibus & de homine id est tradidit. ponit & differentiam tamen quo ad felicitatis perduratio: ne: & his in verbis questione & questionis solutio probatur. Averroes autem ait se nullo in Aristotele volumine questionem solutam re: perisse: quod intelligo diffuse & speciatim: generatim tamen habens & locum & librum: dum enim de cunctis loquuntur intellectibus: verbis subscriptis: & quo quis percipere potest loquitur suis etiam & de intellectu humano.

Chicet namque: scis quod comparatio intelligentibilis ad intellectum est una & eadem in hoc: sicut sensatio ad sensum: & hoc quasi notum est per se: & manifestum est quod sensus in tribus consistit: unum est recipiens: & hoc est membrum sensituum. Aliud est receptus in eo. v. sensitibilis virtus fixa in membro sensitivo. Ter tium est motor: qui sentitur in actu. v. extra animam: ut lumen in visu. Similiter hec tria in intellectu reperiiri debent: intellectus recipiens ut intellectus materialis. Intellectus receptus ut intelligibile: quod est speculativus acquisitus: & intellectus motor & agens: ut abstractus.

Concl. 4. **N**unc Alexan. aphrodites viam & syllogismum ordinis explicare erit: syllogizat tamen primo quod materialis intellectus potest recipere agentes abstractum: & arguit sic. ut sensus ad sensibilem: ita intellectus materialis ad intellectum agentem abstractum: sed sensus potest recipere sensibile: igitur intellectus materialis potest recipere abstractum. Huius primo accepit maiorem, secunda ibi. Et manifestum est tangit vim minoris, tertia ibi. Sicut conclusio manifestetur. **E**t sermo plausus. Debes scire quod for-

ma sensibilis: quod apud Averroem. intentio sensibilis appellatur: apud latinos vero species sensibilis: quod est virtus sensibilis fixa: hoc est recepta in membro appellatur: est enim virtus pro quanto est ratio: qua mediante sensible sentitur.

Sed ambigues & rationabiliter. primo quod intellectus speculativus non est similis intentioni sensibili: nam illa est ratio sentienti sensibilis: ita tamen non sentitur: sed intellectus speculativus: hoc est res materiales apprehensiones sunt rationes intelligenti intellectus abstractus & intellectus: & tunc maior falsa est: ga non eodem modo est in sensu: hoc est sensatio: & intellectus: hoc est intellectus respectu agentis abstracti: prouterea hec maior falsa est: quia intentiones sensibiles derivantur ab ipsis sensibilibus: ut simulacra ex propriis similibus: sed intellectus speculativus non derivatur ab agente ut simulacrum eius: & ita maior omnino falsa est. **L**icet hec auctoritate dignum est quod similiudo illa debet sic intelligi quod in sensu: hoc est sensatio tria sunt: sensorius ipsius, in quo potentia sentiendi continetur: & recepta in illo: hoc est coloris qui non quidez subiective in sensu recipiuntur: ut accidit in materia & subiecto: sed intentionaliter: ut perfectiones in perfectibili: & lux seu lumen: quod est motor in actu: hoc est quod loco agentis accipitur: nam colores illi intentionaliter recipiuntur in sensu rōne lucis seu luminis: sive lumē illō colores actuer. ut Averroes inquit. sive medium disponat & sensorium. ut Averroes. Sicut & in ipsa intellectione tria sunt: materialis. v. intellectus speculativus qui intelligitur: & abstractus ratione cuius tam agens intellectus fit. **U**lterius debes scire quod sensus est in potentia ad colores & ad lumen: ad colores quidem: ut ad formas perfectivas & potentias (ut ita loquar) materiarum ad formam. ad lumen vero ut ad agentem & motorem: & (ut ita loquar) potentia materiarum ad agens: potest tamen sensuum esse in potentia ad sensilia & ad lumen eadem specie potentiae: sed ordine quodam: nam primo ad colores: & secundo: hoc est medianis coloribus ad lumen: nam quantitas sensorius apprehendit de sensibilibus: tantum & de luce: ut si omnia sensilia apprehenderet: & ipsas lucem totam apprehenderet: & ita perspicuum est lucem in principio sensorio comparari ut agens: in fine vero ut forma. Sicut ratione & in ipsa intellectione materialis intellectus ad agentem abstractus est in potentia receptiva potentiae. v. materiarum ad agentem. ad speculativum intellectum vero potentia materiarum ad formas. **S**ed quoniam quantum plus malis de speculativo recipiuntur plus & de agente: sicut ut in principio abstractus intellectus: ut agens comparetur materiali intellectui: in fine vero ut forma: & hec est felicitas. Ex his cōponit ratiocinatio Averroes. ut sensorium ad lumen: ita malis intellectus ad motores abstractos: hec maior perspicua est nūc ex his quod dixi. **S**ed sensorius est in potentia ad lumen: in principio quidem potentia materiarum ad agentes. in fine vero potentia materiarum ad formas. igitur intellectus materialis est in potentia ad abstractum: in principio quidem potentia materiarum ad agentes: in fine vero potentia materiarum ad formas: rationes dictae nullae sunt ad rem ut perspicuum est per nunc dicta.

Hac quidem declarata propositio necessaria: coiungitur debite alia huius. v. quod si sensorium potentiam habet recipiendi sensibile: quod in actu est: licet est similis ut intellectus: qui in potentia est: debeat in se habere potentiam recipiendi intellectum: qui est in actu: qui sentato ipsi comparatur.

Ecce primus syllogismus iste: ut sensus in sensatione: ita

Doc dicitur
lib. 2. de Rebus.
capite 30. c.
2. 3. cōd.
3. de Cœlo.

Concl. 4.

Gressus de bea.

Liber

De beatitudine

Intellectus in intellectione: sed tria sunt in sensu pro sensatione: igitur et tria in intellectu pro intellectione: et quoniam unum maius possunt plures sub accipi minores: ad diuersas tamen conclusiones: ut, z. priorum colligatur: accipit nunc secundum minorum ad secundam conclusionem: ita ut totius syllae replicetur: ut sensus ad lucem in sensatione: ita intellectus in intellectione ad abstractum intellectum: sed sensorium: siue sensus est in potentia ad lucem: in principio quidem potentia materie ad agentem: in fine potentia materie ad formam: igitur et materialis intellectus ad abstractum quidem in potentia est in principio quidem potentia materie ad agentem: in fine vero potentia materie ad formam. Nam intellectus ager abstractus comparatur sensato actu: hoc est lucis: est enim auctor Averroë duplex: primo triplex ager intellectus: unus quidem ut organum: cuiusmodi sunt propositiones comparatione conclusionum: et hic intellectus in habitu apud eum appellatur alius quasi lumen: est vis seu potentia: seu gradus: quo intellectus materialis recedit a non gradu entium: acceditque ad summum entium: qui gradus est motor proximus respectu intellectus speculativi: et hic intellectus ager intellectus est: est tertius intellectus ager quasi lux: et est deus benedictus: nam ut a luce lumen: sic a deo intellectus agens intrinsecus: ut sol et homo hominem generant: ita intellectus agens ut lux: et intellectus agens: ut lumen procreant intellectum speculativum: et hoc mediante intellectu in habitu: ut sol et homo hominem edunt mediante dispositione materiali: bene igitur auctor Averroë: quod intellectus: qui est felicitas hominis est similis lucis: nam ille intellectus est proximus motor in natura deus: et ita habet quod intellectus materialis est in potentia ad intellectum agentem abstractum: qui lucis est persimilis: est quidem in potentia alter quidem in principio: aliter vero in fine: quod erat intentum.

CEt quidem diligitur huius una propositio: cuius certitudinem oes confirmant. v. qd in potentia est ad aliquid: idubitate accidit in actu aliquo tempore: et hoc specie aut genere: et hoc est necessarium: cum nullus contradicat: et quoniam intellectus materialis in se potentia habeat intellectum abstractum: necessario ostendit ex his: ut in actu reducat aliquo tempore.

Com. 46.

Hactenus accepit minorem presentis principalis syllogismi. videlicet hanc. intellectus materialis est in potentia ad intellectum agentem abstractum: cui addo hanc materialem: ut ipse addit. v. Sed omne quod est in potentia ad aliquid: aliquo tempore exhibet in actu illius: dabit conclusio nostra. v. qd intellectus materialis et nos mediante intellectu materiali aliquo tempore exhibimus in actu receptionis intellectus agentis abstracti: et hoc quidem nobis comparabitur ut forma: et hic gradus est status felicitatis apud peripateticos. **A**nimatione dignus quod omne possibile si reducitur in actu in genere: reducit in actu in specie: nam nihil est in genere: quod non sit in specie: et quod in specie reducitur: opus est: ut in dividuo est reducatur: nam quod in specie continetur: et in aliquo individuo continetur necesse est: ut scriptorius in topicis: addit tamen hec: quia non opus est: ut reducatur in omnibus individuis spei vel speciebus generis. Non enim potentia est oportens: ppter hec. **U**lterius. animatione dignus: ut primo priorum scriptorius: et z. peri hermenias: triplex esse gentis entis: aliud quidem possibile: aliud in esse: aliud necessario in esse. Differunt autem hoc modo: nam in esse: et possibile subordinantur: nam omne in esse est possibile post-

tum in actu: ut Aristoteles inquit ibidem. Possibile vero est in esse positum in potentia: quod quandoque ponetur in actu: idcirco opus est: ut in esse quidem fuerit possibile: et rara est possibile quandoque sit vel fieri in actu. Necessario vero in esse: est quod vel est et non potest non esse: vel non est: et non potest esse: idcirco distinguuntur rara possibile oino: bene igitur et logicus dixit Averroë: si intellectus materialis potest recipere agentem quidem recipiet. Nam possibile nihil aliud est nisi in esse quidem positum in actu: et hec quidem Alex. ratiocinatio (si bene obserueris) est efficax: satisque etiam et ad Aristotelem. **S**ed ambigues. nam aduersarij cōcederent rem totam: intellectus enim materialis vel rationalis anima mediante intellectu materiali quandoque recipiet intellectum abstractum: hoc est intelligere deum: sed nos homines non quidem: ga hoc est possibile aenobis autem impossibile nisi forte dicamus eis non catholicis. **B**. v. fieri in patria: et duces resurgemus. Secundum dicunt quod intellectus materialis non ita se per comparationem dei: ut sensorium comparatio lucis: nam lux continetur sub genere sensibilium a visu: sed deus non sub genere intelligibilium a materiali intellectu: ga materialis intellectus non aliud apprehendit: nisi quidditatem rei materialis: vel habens quidditatem talis: et propterea aiunt intellectum materialis posse apprehendere deum: ut continetur sub quidditate rei materialis: hoc est a posteriori per effectus: et non per essentiam illius. **T**ertio dicent etiam quod posito quod rationalis anima sic nata copulari deo per essentiam dei: hoc non erit speculatio intellectu mediante: sed mediante virtute heroicam: quod ipsa rationalis anima tota sit capax felicitatis: ut dicit Aristoteles in ethicorum libro. 7. quod catholici nostri approbant: nam mediante virtutibus: quae merita vocant: aiunt rationalem animam mereri beatitudinem: et a deo volente prebeatur: et maxime hoc videtur verum esse: ga tunc pueri non essent capaces felicitatis: similiter et mulieres minime capaces: nam puer intellectus speculativum perfectum non habet: mulieri vero non conuenit: ut politicus libro Aristoteles docet. Ambiguitates has soluemus copiose in libro de intellectu: nunc vero rapimus quantum expositio expostulat: de his transligamus: et primo dicimus quod omne possibile intellectui est possibile homini mediante intellectu: secundum dicitur quod deus est intelligibilis ab intellectu humano per essentiam dei: quod theologi vocant intellectionem intuitivam. tertio quod mediante intellectu speculativo deus per essentiam est intelligibilis: et mediante virtute heroicam acquisibilis: vel non sine virtute heroicam. **Q**uantum ad primum arguimus illud: primo quod quid est possibile motor ut motor: est possibile instrumento ut instrumentum equatum illi. Secundum: quod est possibile perfectione ut perfectio: est possibile perfectibili ut perfectibile ab illa perfectione: nam perfectibile et perfectio: equantur: non enim ad minus se extendit perfectibile quam eius exacta perfectio: ex his pater omne possibile intellectui esse possibile homini: primo quod intellectus est ut motor: et homo ut instrumentum apud Platonem: secundum quod intellectus ut perfectio: homo est perfectibile. Accedit ad hec quod intellectus est prima perfectio: intelligere quodcumque intelligibile est postrema perfectio: quare si intellectus est unibilis homini secundum essentiam: erit et unibilis secundum postremam perfectio: hoc est secundum intellectum: cuiuscumque intelligibilis: quare si intellectus: ut intellectus potest deum per essentiam intelligere: homo etiam mediante intellectu deum per essentiam apprehendere poterit: quemadmodum possibile recipi in superficie: possit et recipi in corpore: et per hoc tollitur prima ambiguitas. Secundum probant quidam subtilissimi theologi ex his quod in deo accepto secundum essentiam salvatur omnis ratio pri- mi obiecti

mi obiecti intellectus, vñ. entis: nā in cognitione eius yli
nō potest saluari: ga imperfecta: quare intellectus est ca-
pax illius intellectionis: sed h̄c ratio est ambigua: pmo
ga nōdum p̄ apud Arist. ens inq̄tuz ens esse p̄mū obtū
intellectus: an ens quantū ad mālia tñ: scđo ga simili ra-
tione pbarem q̄ intellectus est capax intelligere indiu-
duū sub rōne particulari: qđ Arist. nō cōpetit. Themi-
stius iḡ aliter probat: oīs facultas intelligēs aliquid, p/
pter aliquā rōnem intelligendi: pōt intelligere omne id
in quo ratio illa pfectissime saluat: sed intellectus mālis
intelligit yli, ppter rōnē abstractionis: iḡ magis illas
subas: in ḡbus magis salutatur rō abstractionis: sed h̄c rō
probar possibilatē cōprehēsionis: non qđem dei p̄ eēn-
tiā: sed alijs rōnibus: idcirco filius Auer. in tractatu de
intellectu pbat hoc per viā desiderij. Nā nos sūmo ope
nā scire desideramus subas separatas per eēntiā: et quiq;
desideriū nālē nō sit frustra: iḡ quādoq; intelligemus il-
las per essentiāz. Nec h̄c rō videt valere. pmo ga dicet
aduersarius: vel intelligit de desiderio nāli: vñ pro deside-
rio rōnali: si p̄muz d̄z p̄bari q̄ tale insit homini: si de rō-
nali: quiq; intelligere illas per essentiā sit impōle: ratione
recta appeti nō pōt: vnde si desiderat: erit tñ intelligere
in vniuersali: et per rōnē cōez abstractā ab effectib⁹. S̄z
h̄c rō defendi pōt: vt dicit filius Auer. hoc mō. vñ. ga il-
lud maxie appeti ac desiderat: quo habito cessat totus
appetitus et tota potentia intellectua ad ylterius intelli-
gendū: sed intelligere subas separatas per essentiāz earū
est id quo habito cessat desideriū et potentia intellectua
ad intelligendū: et ppter hoc acq̄sita intellectione ylius
rei: assurgit potētia et desideriū intelligendi rē grauiores
et nobiliores: sit autē hoc quousq; intellectus alcendit ad
cōplētūz de forma in formā nobiliore et p̄pinq̄iorē
ad actū. Intātū q̄ in fine perueniat ad actū. Lcūn quo
nullatenus sit admixta potētia: et ibi cesset potētia supra
aliā formaz: et desideriū ad aliqd nobilius: quare sciētia
intuitiua per eēntiā illarum est maxime a nobis deside-
rat: nāz ea sola habita cessat potentia ad ylteriorem for-
mā: et desideriū ad nobilius intelligibile: et sic nō tñ desi-
deratur scia earum per effectus et abstractū: sed supra
illā desiderat scia altissima: ybi cessat potentia et deside-
riū nostrū. Dulce alie rōnes tangēt in libro de itel-
lectu. tractatu. z. de statu aīz: h̄c nūc satis. Nūc declarat
tertiū: asūmit aut Auerro. q̄ intellectus speculatiuus sit
mediū dispositiū et sufficiēs pro acq̄sitione itellect⁹ ab-
stracti: pmo qđem. ga intellectus h̄z dñas opinione: vt
intelligere abstracta per essentiās illaruz: et apphendere
gnabilia per gdditātes separatas ab idividuis: et cū opī-
nio p̄mē nō sit grā scđo: qm̄ eēt cōtra nām: deterius enīz
potius est grā melioris q̄ ecōtra: nālī scđaria itētiō: iḡ
intelligere res māles per gdditātes earū est grā intellec-
tiōis subarū separatarū per essentiā illarū: accepto iḡ
q̄ mediū equatū pueniēdi ad intellectionē subarū sepa-
ratarū sit intellū speculatiuus: tuc p̄ tertū: nam oīs po-
tentia ad aliqd mediū totale alicuius finis: et ad finē: nam
vna est potentia medu totalis et finis. Scđo idem decla-
rat: ga intellectus agens cōparat intellectui speculatiuo
vt forma: et itell's speculatiuus vt istm̄: quare acq̄sito in-
tellectu speculatiuo: et agēs acquiretur. Tertio intellect⁹
speculatiuus est vt remissum: intellectus agens. vt inten-
sum. Non est autē possibile acquiri intēsum: nā mediā-
te remissor: vt nō pōt acgrī calidū vt octo: nā acq̄sito ca-
lidō vt quior: quare non pōt acgrī intellectus agens: nā
mediāte speculatiuo: est iḡ intellectus speculatiuus me-
diū acq̄sitionis ad intellectum agentē: quid autem faciat
vītus heroica: adiūciamus: nos chīcole tenem⁹: q̄ vir-

tus heroica sit mediū meritorū ad beatitudinem acqui-
rēdam: nā l̄z deus volens sit beatitudo oībus: tñ non est
beatitudo: nā p̄cesserit meritorū: hoc autē est vītus heroica:
q̄ est plena victoria concupiscibiliuz: et ide heroica:
ga mediāte ea sum⁹ opti ad dīna et heroica. C Ampli⁹:
tenem⁹ sola virtute hac hoīes posse felicitari: et sic mulie-
res et pueri possunt esse felices: de re hac in libro de intel-
lectu satis dicemus. Auerro, autē tenet mediū totale ee i-
tellectū speculatiuus ad felicitatē acgrēda: l̄z nō sine he-
roica virtute: vt 7° phycē auscultationis. cōmē. zo. ingt.
Nāz cōcupiscentiē valde diuertunt ab acq̄sitione intellec-
tus speculatiuus: et tuc op̄z dicere mulieres non esse capa-
ces: nec pueros felicitatis: imo nec oīs hoīes. C Ex us
iaz solute sunt q̄ones: sed animaduertendū q̄ h̄c Auer.
dicta sunt disputationis: nos enim tenemus pmo q̄ nā ca-
pax felicitatis et beatitudinis sit nā humana: et oīs nā hu-
mana: l̄z qdā dīcat hoc ee rōne nālī demōstrabile: qdāz
xō ee creditū. Tenemus scđo q̄ virtus heroica: nec est
medium beatitudinis: nec causa sine qua nō: nā deus vo-
lens felicitatē amplius et pueros beatē in quibus nulla p/
suit virtus heroica. H̄c tñ latius dicemus in libro de i-
tellectu nūc xō satis quātū ad expōnē Auerrois.

C H̄ec autem receptio in actu non est aliud:
nisi ee vnum cū eo: et ppter hoc dīxit Alex.
in eodez sermone verbū simile supradicto.
H̄icit enī q̄ itellectus qui est in potētia: qm̄
perfectionez recipit: intelligit abstractuz: nā
sicut virtus ambulādi que est in homine tē-
pore suę natūritatis: ex longitudine tempo-
ris et cōsuetudine multa exit in actum: simi-
liter intellectus materialis exit: qm̄ perficit
intelligēdo res suapte nā intelligibiles: et a sen-
sibilibus intelligibilia recipiens.

C Declaratū est itellectū mālē qm̄ recipie intellectū ab-
stractū: hoc est intellectū agēte: qui p̄ nūc est de: nūc
quid intelligit p̄ receptionē explanat: et inquit. L Dec. autē
receptio in actu non est aliud: nisi ee vnum cum eo. Ani-
maduertēdum recipies qm̄q; reponi in specie p̄ receptū:
vt mā recipies formam: reponit in specie p̄ formā: qm̄q;
ecōtra receptū reponit in specie p̄ recipies: vt accīs p̄
subm: qm̄q; xō neutrum p̄ neutrū in specie reponitur: l̄z
vnum p̄ eēntiam alterius opa: vt intelligēta inferior re-
cipit supiorē: non enim inferior reponit in specie p̄ rece-
ptionē supioris: nec ecōtra supior recepta p̄ inferiore re-
cipiē: sed inferior p̄ eēntiā supioris opa: ita vt supior
per eēntiam p̄pria sit sibi et inferiorib⁹ actio: et p̄ p̄ea dīc.
L Dec. autē receptio in actu nō est aliud nisi ee vnum cū
eo. p̄ quāto. vñ. recipies operat p̄ eēntiā recepti: et b̄ mō
efficiunt vñ: pro quāto vna est actio recepti et recipien-
tis: nā intellectus agēs receptus: b̄ est deus est sibi et itel-
lectui māli actio: qui status est itellectui māli beatitudo:
et nobis mediante intellectu māli: sed quānā rōne h̄c rece-
ptio fiat. Alex. in libro de itellū declarat p̄ file qdāz in
potētia ambulādi. C Ub̄i aīaduertēdum q̄ in ambula-
tione est tria cōsiderare: yim sūe potētia nālē tributam
mēbris a genitura: habitū acḡstū in mēbris ex frequē-
tibus actib⁹ ambulādi: et ambulationē ipaz acḡstā: sili rō-
ne in bac felici beatitudie: est vis nālī apta felicitari. vñ.
intellectus mālis qui dāt homini per nām: est itell's in habi-
tū: et speculatiuus sili habitū ambulationum: est et p̄f-
ctio oīum eoz que faciūt ad illā felicē copulationem: vñ
intellectus mālis tuc p̄ficitur: quām intelligit res suapte

Cor. 47.

Sueff. de bea.

b 4

Liber

nā intelligibiles. vñ subas separatas: tūc $\lambda\delta$ est in perfici: quiz intelligit abstrahendo intelligibilia a sensibilibus. Ex hoc patet primo ppter quid homo est capax beatitudinis: nam quēadmodū nulla est quēdā causa: cur $\delta\delta$ est ambulatius: nisi ppter vim naturale contractam a principio genitur: ita nulla est quēdā causa: quare $\delta\delta$ est beatificabilis: nisi ppter potētiam naturale: hoc est intellectum mālē: qui tribuitur homini per g̃uationem: non q̃ g̃uetur: sed defozis accedit mediante g̃atiōe: naz ita potētia ambulandi est apta perfici ab ambulatiōe: sicut intellētis mālis ab intellectu abstracto. Secūdo p: q̃ sicut per habitum potētia ambulandi reducit ad actum ambulatozium: ita per intellectum in habitu reducit intellectus potētia ad actum copulationis: et ita nulla est q̃renda causa cur intellectus materialis recipit agētē mediante intellectu in habitu sive speculatiōe: est enim hic receptiu natura: ille receptibilis: et intellectus in habitu medium naturale receptionis. Sed hoc exēplum videtur falsuz. pmo q̃a potētia ambulandi est actua: potentia intellectus mālis est passiva: secundo potentia ambulandi ex actibus et tēpore increscit et intēsor fit: intellectus mālis nūq̃ recipit magis vel minus: tertio pfectio ultima potētia ambulatiōe est actio ambulatoria: q̃ est accidēs: sed pfectio ultima intellectus mālis est substantia. Ad h̃c respondemus q̃ argumēta concludunt exēplum eē non oīno simile: sed aliquātulum. Nam vti tria illa q̃e diximus requiruntur ad ambulationem: ita h̃c tria ad copulationem: vñ. intellectus mālis: qui similis est potentia ambulandi: saltem in genere intellectus in habitu: qui continuo sit maior ac maior in nobis: qui similis est habitui qui acquiritur per actus ambulatorios: et copulatio ipsa q̃e comparatur ambulationi: in ceteris $\lambda\delta$ est dissimilitudo. Hic possunt eē innumerē ambiguitates: quas in libro de intellectu persoluemus.

CHec existimes vt ppter hoc permittet in seipso: ita vt efficiat aliud in se: et vt recipiat per modum sensus: hoc est vt permittetur: imo specialiter in hoc cōtrarius est ipsi sensus eē: q̃a sensus est passio cuz pmutatiōe. Et quod recipit intellectus ab intelligibili est solum receptio app̃ensionis: que quidē app̃ensionis est idem quod ipse intellectus agens: ita q̃ intellectus agēs est sibi app̃ensionis et recipientis: vel verbum illud ipse vñ dicere ipsum: et tunc ipm vñ. intellectum est app̃essio: non quidē sibi: sed recipienti. Ex us euīdēter p: spēs intelligibiles non esse alias ab intellectis ipsiis rerū: quemadmodum spēs sensibiles sunt alīc a sensatis rerum: nam intellectum rei est app̃ensionis intellectui materiali: et receptio non est ni si app̃ensionis. Et tunc queres propter quid pro sensatione regritur spēs sensibiles: pro intellectione minime: s: ipsa app̃ensionis est res app̃essa non sibi: s: intellectui māli. De re hac dicemus in libro de intellectu: tunc $\lambda\delta$ o ppter tria spēs in sensu videtur requiri: primo ex parte sensory: secūdo ex parte rei sensibilis: tertio ex parte sensationis: ex parte quidē sensory: naz particula est et hoc idcirco recipit particulariter et designate: hoc autē est recipe cum alteratione. Ex parte autē rei sensibilis: nam nullum est agēs ppter re sensibili: solum enim res sensibiles: et sensus causant sensationē: et quia impossibile est sensibile agere in sensu: nisi p medium. igitur requiritur aliquid imp̃issū: in sensorio: per quod fiat sensatio: et hoc spēs vocat. Tertio autem ex parte sensationis: nam sensatio nō tū in sensorio est actus: est habitus: non pō autem eē in habitu: nisi sensibile conseruetur in sensorio: non conseruat nō in tētionali: et h̃c intētionalis conseruatio spēs est. Us trib⁹ constat spēm rei sensibili eē per necessariam pro sensatione. econtra $\lambda\delta$ o pro intellectione: primo quia intellectus carēt organo vel parte corporis: que sit intellectoriū: scđo quia intelligibile non agit in sensum: s: mediante intellectus agēte: qui est vti lumē in intellectu māli. tertio quia memoria nostrae intellectionis est pp̃ conservationē spēris sensibilium: t non pp̃ memoriam intelligibiliū: vt in libro de anima diximus: hinc fit q̃ intellectum est intellectio recipiēt: non autē sibi: econtra $\lambda\delta$ o in abstractis: intellecta eni abstracta simplici: sunt sibi et recipienti intellectiones: causa est: naz intellecta mālia sunt abstracta particuli: patiue illa $\lambda\delta$ o abstracta p̃ eētias: idcirco vt dicit Aver. 3. de anima. cōmē. 8. res simpliciter abstracti: sunt intellectiones

De beatitudine

cap. 4.5. dicem⁹ amplissime: et tu ibi quere. Scđo modo pō intelligi de intelligibilibus mālibus. Et tūc est quēstio. vtrū intellecta mālia intelligentur per spēs ingeneratas ab ipse: an per essentias proprias: hoc est q̃ app̃ensionis est ipsa intellectus. Et respōdet q̃ sic vult enī intellectum mālem nibil aliud recipere q̃ intellecta et ap̃prehensionē eē ipsa intellectus. Sz in hoc differt intellectū materiale ab intellecto abstracto: nam intellectū abstractum est app̃ensionis recipiēt tñ: non autē sibi. ecōtra fit in sensatione: nam sensatio fit per quoddam derivatum p̃ sensibili: quod vocant spēm sensibilem: que est intētio alia a re sensibili. Ingr. Nec existimes vt propter hoc. Ig recipit vel intellectū abstractū: vel intelligibilia. Permetit in seipso: ita vt efficiat aliud in se: Ifi enī recipere spēs derivatam ab intelligibilibus: p̃mutaretur saltē in quantum efficieretur aliud in sensu per spēm lapidis fieri vel lapis: per spēm ligni vt lignum: et ita aliqua specie p̃mutationis p̃mutaretur: et hoc subdit. Et vt recipiat per modum sensus: hoc est vt p̃mutetur: sensus enī duplicē sumit variationē ppter sensationē: primo q̃a per spēm rei sensibilis efficit quodāmodo ipm sensibile: scđo q̃ qñq̃ corrumperit ab excellenti sensibili. Immo in hoc contrarius est ipsi sensus esse: nā sensus est passio cum p̃mutatione: vel corruptiū: vel subiectus. Sed quod recipit intellectus ab intelligibili. Iho est vel intellectū abstracto: vel intelligibili māli est solum receptio app̃ensionis: que quidē app̃ensionis est idem quod ipse intellectus agens: ita q̃ intellectus agēs est sibi app̃ensionis et recipientis: vel verbum illud ipse vñ dicere ipsum: et tunc ipm vñ. intellectum est app̃essio: non quidē sibi: sed recipienti. Ex us euīdēter p: spēs intelligibiles non esse alias ab intellectis ipsiis rerū: quemadmodum spēs sensibiles sunt alīc a sensatis rerum: nam intellectum rei est app̃ensionis intellectui materiali: et receptio non est ni si app̃ensionis. Et tunc queres propter quid pro sensatione regritur spēs sensibiles: pro intellectione minime: s: ipsa app̃ensionis est res app̃essa non sibi: s: intellectui māli. De re hac dicemus in libro de intellectu: tunc $\lambda\delta$ o ppter tria spēs in sensu videtur requiri: primo ex parte sensory: secūdo ex parte rei sensibilis: tertio ex parte sensationis: ex parte quidē sensory: naz particula est et hoc idcirco recipit particulariter et designate: hoc autē est recipe cum alteratione. Ex parte autē rei sensibilis: nam nullum est agēs ppter re sensibili: solum enim res sensibiles: et sensus causant sensationē: et quia impossibile est sensibile agere in sensu: nisi p medium. igitur requiritur aliquid imp̃issū: in sensorio: per quod fiat sensatio: et hoc spēs vocat. Tertio autem ex parte sensationis: nam sensatio nō tū in sensorio est actus: est habitus: non pō autem eē in habitu: nisi sensibile conseruetur in sensorio: non conseruat nō in tētionali: et h̃c intētionalis conseruatio spēs est. Us trib⁹ constat spēm rei sensibili eē per necessariam pro sensatione. econtra $\lambda\delta$ o pro intellectione: primo quia intellectus carēt organo vel parte corporis: que sit intellectoriū: scđo quia intelligibile non agit in sensum: s: mediante intellectus agēte: qui est vti lumē in intellectu māli. tertio quia memoria nostrae intellectionis est pp̃ conservationē spēris sensibilium: t non pp̃ memoriam intelligibiliū: vt in libro de anima diximus: hinc fit q̃ intellectum est intellectio recipiēt: non autē sibi: econtra $\lambda\delta$ o in abstractis: intellecta eni abstracta simplici: sunt sibi et recipienti intellectiones: causa est: naz intellecta mālia sunt abstracta particuli: patiue illa $\lambda\delta$ o abstracta p̃ eētias: idcirco vt dicit Aver. 3. de anima. cōmē. 8. res simpliciter abstracti: sunt intellectiones

Corr. 4.8.

CHic remouet q̃stionē: sed q̃stio pō duplicitē intellecti: vel de intellectu agente: vel de intellectis mālibus: si de intellectu agente: quēret quis vtrū intellectus materialis quiz copulatur agenti: permittetur: hoc est recipiat illum per similitudinem derivatam ab illo: que a nostris species intelligibilis appellatur: an recipiat eum per essentiam illius: ita vt intellectio eius sit substantia illius. Respōdet q̃ recipit illum et intelligit illū non mediante species intelligibilis derivata ab eo: sed per eētiam eius. Nam est illa receptio solum app̃ensionis: app̃ensionis autē est ipsemel intellectus: ga vt diximus: ipse est sibi et alijs app̃ensionis: et per hoc docet beatitudinē non eē sciētiaz intellectus agētis per demonstrationē vel syllogismū acq̃isitaz: sed est sciētia equivoce: vt deus. vñ. scit se: q̃a est sciētia sibi per eētiam suam: et alijs per eandem eētiam. **C**Sed tunc ambigēs: nam q̃e cito intellectus nobis copularetur et intelligeretur a nobis: quod non videtur: naz prius videatur copulari q̃ intelligi: pō dici q̃ stimul tēpore sunt: tamen prius natura est app̃ensionis q̃ copulatio: quando quidē app̃ensionis est fundamētum: et copulatio est relatio: sed de hoc in libro de intellectu. trac. scđo.

ctiones sibi et alijs materiales alijs: et non sibi sensibilius nec sibi nec alijs sunt sensationes: sed mediis: quibusdam intentionibus efficiuntur alijs obiecta sensata. De his require in libro quem recollectemus de intellectu.

CEt non accidit ei pmuratio ex hac receptione sicut accidit sensui qui est in potentia. nam entius nihil aliud est nisi quod receptus est quod in sensu non est: quia sensus est in potentia aliud quam receptum in eo. et vere post hoc dicendum est quod si esset intellectus materialis aliud quam extra receptionem: nasceretur ex hoc et comprehendendo intellectum abstractum fieret ex nouo eternum. et est hoc impossibile declaratum: ut videbis.

Contra. 4.9. **A**ccepit hactenus quod intellectus materialis ab intelligenti non recipit speciem ab eo aliam: sed intelligibile cum intelligitur est intellectio intelligenti. in sensu vero ecclorū sit. **N**unc accipit secundo quod intellectus non corruptitur ab intelligibili: ut sensus ab excellenti sensibili. Immo intellectus ab excellenti intelligibili felicitatur. Syllogizat conclusionem hanc sic. nullum in potentia ad aliud quam ad receptionem corruptitur a recepto. intellectus est in potentia ad nihil aliud quam receptionem. et sensus in potentia ad aliud quam receptionem. igitur intellectus ab intelligibili non corruptitur: et sensus ab excellenti sensibili corruptitur. Huius primo ponit conclusionem. Secunda ibi. Nam entius ponit minorem. Et vere probat minorē per impossibile sic. si intellectus materialis esset in potentia ad aliud quam ad receptionem: tunc cum recipere intellectum abstractum: efficetur eternus. et non probat consequentiam. ubi debes scire quod esse in potentia ad aliud quam receptione sic: nihil aliud est quam esse in potentia ad aliam formam. hoc autem est esse in potentia ad corruptionem: quare esse in potentia ad aliud quam ad receptionem est esse in potentia ad corruptionem. erigat igitur consequentia sic. si intellectus materialis esset in potentia ad aliud quam ad receptionem: esset corruptibilis si esset corruptibilis: igitur quum recuperet eternum intellectum redderetur eternus. Hec prius fuerunt declarata. quare patet intellectum materialis non corrupti ab excellenti intelligibili: immo perfici beari ac summopere felicitari. et hec potest esse secunda ratio ad probandum possibiliter copulationis: quae sic componitur. ad id pruenire potest intellectus materialis: in quo summopere beatur: ac mirum in modum perficitur: sed in comprehensione primi entis: quod est intellectus agens: summopere beatur: ac mirum in modum perficitur. igitur ad statum latem pertinere potest. Hec igitur secunda demonstratio.

Ad hec autem iam manifestum est quidem apud nos quod intellectus agens non tantum est causa in intellectu materiali per viam efficientis et motoris: sed per viam ultime perfectionis: hoc est per viam formae et finis.

Contra. 50. **T**ertio probat possibiliter copulationis sic. quod comparatur nobis ut agens: forma et finis: potest nobis interdum copulari. sed intellectus agens comparatur nobis ut agens: forma et finis. igitur potest nobis interdum copulari. maior perspicua est. nam forma et finis possunt copulari formator: et ei cuius est finis. Nam forma et finis reitantes in re minor ponuntur in litteris tacitis probata alibi: ut

in libro de anima. **S**ed nunc ambiges quomodo intellectus agens est in intellectu materiali ut efficiens: et forma: et finis. Nam efficiens vult esse extrinseca causa: forma intrinseca: ut in physica auscultatione traditur. **J**oannes landonus in questionibus libri de anima vult quod intellectus agens sit forma intellectus materialis et efficiens intellectorum. forma quidem: nam ex intellectu agente et intellectu materiali taliter ex duas substantias sit apud eum rationalis anima. efficiens vero intellectum quia aliter nulla esset necessitas ponendi intellectum agentem: ut dicit Aristoteles in 3. de anima. Pro Joanne facit verbum Guerrois in 7. metaphys. commento. 31. vbl. Inquit. sed mouit Aristotele ad ponendum mouens separatum a materia in ratione virtutum intelligentium. igitur virtus intellectus agentis est ad intellectiones trias. hec materia diligentius in libro de intellectu relinquatur. Nunc quantum spectat ad rem: hec posito errat. Primo. quia contra Gueroem: quem sequitur. Secundo. quia contra rationem. Contra Gueroem quidem. Nam. 12. metaphys. commento. 38. expresso concludit nos dependere ab intellectu agente ut ab efficiente et ut a forma et fine. **C**ontra rationem vero. proximo. quia substantia abstracta non tamen debet accidentia producere: sed substantias. quandoquidem substantia abstracta est agentior non abstracta. Secundo. perfectissimus status rei est redditus ad sui origines: ut dicit Plato in Timo. igitur si homo beatatur in intellectu agente: intellectus agens est origo bonum. et ita non tamen efficiens intellectum. Tertio. beatitudo nostra est una numero cum beatitudine dei et ceterarum intelligentiarum: ut dicit Aristoteles. 12. metaphysice. Deductio autem est qualis optima parvo tempore nobis. sic enim semper illud est. nobis quidem enim impossibile. et reliqua. Sed beatitudo ceterarum est dens. igitur beatitudo nostra est deus: quare intellectus agens erit dens. et sic non tamen causa agens intellectum: sed animalium: ut dicit Gueroes. quod vero dicit quod intellectus agens est forma intellectus materialis: ita ut ex eo et ipso materiali rationali colligatur anima: delirat. nam omne compositum operatur per suam formam essentialiam: ut calidum per calorem: equum per equitatem: et cetera eiusmodi. Si igitur intellectus agens in principio esset forma intellectus materialis: utique in principio esset homini beatitudo: quod Gueroes ubiq[ue] rem banc negat. Dicendum itaque intellectum agentem comparari nobis ut agens dupliciter: et quo ad esse: et quo ad intelligibiliter: quo ad esse quidem: in quaestione est motor celestis primus: quo celum et tota natura dependet: ut dicit Aristoteles. quod ad intelligibilia vero: pro quanto est una sola: quo cetera illustrantur: ut dicit Gueroes in 3. de anima. in calce commenti. comparatur vero ut forma in finem quam intellectus materialis per intellectum speculationis compleatur in esse intellectivo: tunc copularum sibi dens ut forma: per quam ipsa operatur operatione illius: ita ut quemadmodum ille est sibi operatio et actio: sic recipienti erit et actio et operatio: et ita ut forma. Item et ut finis: nam intellectus agens: qui est dens in hac formalis copulatione est ultima beatitudo: sibi quidem per essentiam: nobis autem per receptionem. **E**x his perspectiva est vis ronis Guero. accipit enim unam per se notam ut quod intellectus agens comparatur nobis ut agens forma et finis: et hanc eius est probare. 3. de anima. commento. 36. et nunc omittit. Accipit secundum quod omne comparatur: aliquid in triplici genere causae eiusmodi aliquando copulabit causato: et tunc per possibiliter copulationis. Et hec est pulchra persuasio: si bene consideretur: quia Joannes non percipit et est sive totum fundamentum Guerois.

Liber

CEt hoc est vnum eorum quę fecerūt errare Aliēnasarez: quiꝝ opinatis sit qꝫ eēt can sa solūm sicut motores materiales.

Coīn. 51. **E**x us quasi refellit opinionem Auēnasareꝫ: qui credit agentem intellectum comparari nobis tñ: vt motor efficiens: et non vt forma et similitudine: nam si ita esset: tunc beatitudine esset nulla: quia nūqꝫ esset nobis copulabilis alter qꝫ agens passio.

CEt quidē argumentuz Themistij ad huiusmodi copulationem supra adductuz est: qꝫ. v3. sensata hec intelligibilia sunt a parte intellectus abstracti: et quia res efficit semper si bi simile: conueniens est igitur et magis dignum vt intellectus materialis cum eo coniungat: et fiat vnu in aliquo individuali.

Coīn. 52. **E**x us pbat possibilitez copulationis per argumētum Themistij: et cōponitur sic: agens res intelligibiles: est intelligibilis per se: intellectus agens agitres intelligibiles: igitur est intelligibilis per se: maior declaratur: qa omne simile agit sibi simile: vt homo boie: et ignis igne: et generat̄ simile sibi simile: quare intellectus agens est aptus intelligi: et per psequens aptus copulari cum intellectu materiali in quodam individuali. v3. in quo est completus intellectus speculatiuſ. De sylla tangit ibi. Quod v3. sensata minorē. ibi. Et ea res Ita agit pbatōne maioris. ibi. Cōueniens est interf̄ hñē: et xba ei⁹ patēt. **S**ed ambigēs. ga dissimile efficit dissimile: vt mot⁹ efficit calorem. Itēqꝫ calor efficit subam: vt calor celestis in aere p̄tēt efficit aialia ex putri mā procreata: vt dicit Auer. 12. metaph. cō. 18. de hac re in expositiōe nostra. 12. libri metaphysicę multa diximus: nunc xbo verbū Auerro. in actione intētionali nō bñ calūniam: omne nāqꝫ agēs intētionaliter p̄ducit sibi simile intētionalē: vt lumen facit colores visibiles: et est visibile: imo per se: simili rōne intellectus abstractus efficit potētia intelligibilia actu intellecta: vt dicit. 3. de anima. pluribus locis: quare est actu intellectus: et hec est expositiō Auerrois. 7. metaphys. cō. 31. vbi inquit. vñ necesse est vt illud qđ est non mixtum cum materia: generetur quoquo modo a non mixto cum mā simpliciter: quēadmodū est necesse vt omne mixtū cuꝫ materia generetur a mixto cuꝫ materia. **A**nimaduertendum qꝫ als dixi vim syllogismi eē hanc. propter quod vnuquodqꝫ tale et illud magis: s̄z res sensibiles efficiunt̄ intellectę ab intellectu abstracto. igit̄ ipse est magis intellectus a nobis. maior verificatur ab Auer. ḡiatim in omni genere causę. vt. 8. 2. 7. metaphys. cōmentis. 7^{mis}. et 2. metaphys. cōmentio. 4. **S**ed quomodo argumentuz Auerrois ac Themistij valeat in libro de intellectu dicemus: et pro parte supra diximus.

CPam l3 res sensibilis per naturā sit occulta oculis aliquius speciei animalis. ppter suā debilitatem: nō accidit esse occultam omnibus speciebus. naꝫ si occulta esset omnibus speciebus: igitur prouidentia diuina quę dicitur natura sapientię fecisset aliquod vanum: ponendo rem in potētia: quę nūqꝫ ad actus reduceretur: vt q̄zvis vespertilio lumen solis intueri non possit. non in omnibus aialibus est hoc. simili q̄zvis aliqua hominum societate.

De beatitudine

tas nō possit intelligere hunc intellectuz: nō est de necessitate vt hoc cōtingat toti speciei. **I**mmo necesse est vt hoc non accidat.

Cremouet qōnem. Nā videmus aliqd sume visibile: et tñ ab aliquo non videri: vt lux solis est oīno visibilis: et tamē ab oculis vespertilionis nō pōt videri. Simili rōne dicerem qꝫ intellectus abstractus. v3. deus est oīno intelligibilis: et tamē ab aliqua hominum societate non visibilis: nec intelligibilis: vt nec ab incoleūtibus sub cancri circulo: nec sub polis. homines enī illi vti bestiæ sunt: nec apti copulari intellectui abstracto. **R**espōder hoc enthymerma nullum eē: hoc ab aliquo non est visibile. igit̄ nō est visibile. Nam arguit a fm quid ad simplr. Iz enī lux solis non sit visibilis ab oculis vespertilionis ppter imbecillitatez oculorum: est visibilis ab oculis aquilē: vt dicit Plinius et Aristoteles. **I**mmo pōt argumentuz contorqueri. Primo. quia lux illa non est visibilis propter imbecillitatez oculorum vespertilionis. igitur vbi nulla est imbecillitas potest simpliciter ferri in subiectum: modo intellectus materialis nullam habet imbecillitatez: quia iam probauit eum esse eternuz. igitur pōt ferri ad omne intelligibile. Secundo. intellectus abstractus est natura et potētia intelligibilis. igit̄ a nobis aliquādo intelligetur. aliter natura egisset ociose. **E**x us patet solutio ad formam: concedo qꝫ lumē solis ab oculis vespertilionis nō sentitur: attamē ab oculis aquilē bene sentiri potest. Si, misliter Iz intellectus abstractus nō possit intelligi ab aliqua hominum societate: vt pote ab incoleūtibus sub cancro: tamē non est necesse hoc contingere toti spēi. **I**mmo necesse est contrariuz accidere: vt qꝫ intelligatur interdū ab aliquo homine. Ecce quomodo simul refellit questio nem: et quasi fecit quintam rationem: quaz. 4. metaphys. cōmen. 4. posuit. Sed supra bac ratione Auerrois multipliūtē instant latini. Primo. ga nihil prohibet aliquid p̄m individualiūz et speciez frustrari: vt de vespertilio dicum est: ita vt nihil prohibeat totaz speciez vespertilio: nis non comprehendere solem: Iz sol sit maxime visibilis: ita nihil prohibet speciez hominum totaz non apprehendere intellectum abstractum: q̄zvis sit maxime apprehensibilis. Amplius videtur sophistica. quia procedit ex comparatione fm genus: ad comparationē fm speciem: vt patet. Tertio. deus est maxime intelligibilis: non tamen oportet vt intelligatur a nobis. et per consequētē nō est ociosum: si a nobis nō intelligitur. sufficit enim vt intelligatur ab aliquo. Circa hanc rationē aliter Joannes: resaliter Suggerius deducit consequētiam. Joannes quidem sustentatur in vno: qꝫ videlicet. separat̄ substantiē comparantur ad intellectum nostrum: vt formę natę intelligi: et intellectus noster comparat̄ eis: vt substantiē natum recipere illas spiritualiter et intentionaliter sive comprehendens: arguit. substantiē separat̄ sunt naturaliter intelligibiles ab intellectu nostro. et contra intellectus noster naturaliter aptus illas intelligere. igitur habet naturalē potentiam ad illas intelligendas per essentiam earum. igitur si aliquando non attinget eas: natura egisset ociose: quia fecisset illam potentiam naturalē intellectus noster ad illas: quę nūqꝫ in actu deduceretur. Ecce quomodo Joannes exponit id ex parte intellectus nostri: et non ex parte earū. Suggerius in libro de intellectu quem misit diuino Thomę deducit rationem ex parte earum. Accipit enim primo qꝫ si intellectus materialis non potest intelligere superiores intelligentias: ille non possunt intelligere deum: quoniam forma non apta suscipi in maximo receptu alicuius generis: illa nō est

recepibiliis in minus receptivo eiusdem generis: sed in intellectus materialis est maxie recepibilius in genere abstractorum. Igitur si prima forma non est apta subscripsi in intellectu materiali nec in aliquo ceterarum intelligentiarum. Falsipieatur. Secundo, perit nullam intelligentiam medium posse intelligere medium vel inferiorem: si non potest intelligere primam. Nam. 3. de anima. cōmento. i. 4. intelligentia inferior intelligit per essentias superioris. ¶ Ex his arguit. intellectus materialis non potest intelligere deum. Igitur nulla medium potest intelligere medium. Igitur nulla potest intelligere se. Igitur omnes sunt simpliciter ignorantes. nam nec intelliguntur a primo intellectu nec ab infinito nec a medio. a primo quidem non. quia nō est extra se intelligibile: nec ab infinito propter dictum quare deus erit simpliciter ignoratus: et cetera etiam. ¶ Sed hec duæ formæ deducendi rationem Auerrois in libro de intellectu refellimus. tractatu videlicet. 2. capite. xi. Nunc vero sat fit modum hunc aliqua ex parte attigisse. ¶ Animaduertendum rationem posse facile reduci sic. qd videlicet. quicquid repugnat essentialiter alicui individuo alicuius speciei repugnat toti speciei: sive illa species sit vniuersa: sive analogica: et contra etiam quicquid competit individualiter repugnat intellectui materiali: repugnabit ceteris intellectibus etiam repugnare si repugnat intellectui materiali intelligere deum: ceteris repugnabit: et sic natura sapientiae fecisset aliquod oiosum. nam fecisset sume intelligibile: et ab intelligentiis namque fore intelligendum. hec nō satis. In libro enim de intellectu multa replicabimus. ¶ Animaduertendum secundo. qd quando una sola species sub genere est nata habere aliquam perfectionem et non habet: totū illud genus est oiosum. Similiter. quando aliquid individualium eiusdem non habet: vel habere potest: etiam genus est frustra: et sic patet. qd si intellectus hominis nō potest pervenire ad illam cognitionem: nubila alia species perueniet. ¶ Tunc ad rationes dicendū. Ad primas qd arguit a specie ad genus: quia sola illa species est apta perfici illa perfectione: secundus est in vespertilione: qui non nisi potest videre: sed multa alia animalia. Et per idem ad secundam et ad tertiam per discursus facilius etiam solutio patet.

CEt hic solutio est dubium supra monstratum: qd videlicet preparatio hec cū qua abstracta recipiuntur est vnu quod accidit intellectui speculativo post perfectionem: ita ut buius preparationis proportio ad intellectus adeptus completum est: sicut materialis intellectus ad animam. Vides namque post qualibet formam notam particularē generalē et corruptibilem qd accidit recipiendi impossio ad formam aliam et aliam: et quod procedat in infinitum in preparationum fine recipit formam unam non malem.

om. 54. ¶ Soluit questionem difficultem. videlicet. utrum adepto intellectus abstractus sit tota summa: an successiva per partem post partem. Respondet qd intellectus materialis intelligi agentem: quoties in eo facta est summa dispositio pro receptione illius. sit autem summa dispositio: quam-

do videlicet. intellectus speculativus est in summo: et quoniam hec summa est mox: et mox acquiritur abstractus intellectus. est enim unum et idem instantis copulati esse: et per intellectum speculativum perfecti esse: veluti unum est instantis geniti esse: et summa dispositio esse. Inquit ad hoc pulchram similitudinem. videlicet qd ita se habet hec preparatio ad intellectum adeptum completem. hoc est. ad intellectum speculativum ultimum perfectum: sicut materialis intellectus ad animam: videlicet imaginativum. Nam ut materialis intellectus est ultimum forma animae. sic hec preparatio ultima est ultima speculativi perfectio. et declarat: quia videmus qd in materia postquam recipitur una dispositio insurgit potentia ad aliam: et ulterius ad aliam: ut tadiu quodammodo venit ad ultimam: quae est anima: quia recepta intellectus materialis copulatur illi animae per naturam: et ex illa anima et intellectu constituitur rationalis anima. eodem modo sit in speculativi intellectu. nam acquisita una parte eius: assurgit potentia ad alias: et ea acquisita: iterum assurgit potentia ad alias: tadiu quodammodo fiat in summo: quo facto habetur illa preparatio quae dicitur adeptio: et tadiu mediante illa copulatur materialis intellectus abstractus: per cuius essentiam intelligibilis homo. dixit illas dispositiones esse ad infinitum: nō simpliciter: sed quasi quo ad nostrum modum enumerandi. ¶ Ex his patet qd sicut acquisiti esse animae imaginativa: est primus acquisitus esse intellectus materialis: ita ut unum sit instantis acquisitionis in homine utriusque: ita perfectus esse per speculativum est primus instantis acquisiti esse copulationis: sicut ad formam patet solutio: qd. v. 3. copulatio fiat subito: et preparatio dispositio fiat in tempore: et sic ordo est iste. primo ab agente homo recipit dispositiones quales et quantas. secundo recipit animam imaginativam: cuius simul recipit intellectum materialem: et anima traducatur ex semine: intellectus vero de se accedit: ut dicit Aристoteles in libro de animalibus. ex quibus sit rationalis anima: cuius una pars est semine: altera de se emanet: hac constituta rursum intellectus recipit intellectus speculativum per partes post partem usque ad completum. cuius complete est instantis est primum instantis copulati esse cum intellectu abstracto: per cuius essentiam homo tunc intelligit. Hec. 12. metaphysice. cōmen. 17. tradit Auerroes. Utrum vero quis quis incipit esse felix: incipiat intelligere intellectum agentem: hoc est deus: in libro de intellectu. in tracta. 3. capite. 50. pertractabitur. Nunc vero sat sic accipisse ab Auerroë beatitudinem fieri subito: et beatissima dispositio longo acquiratur tempore.

CQuia vero est hoc: et habes quod intelligibilitia intellectus speculativi sunt scientiae in potentia: quibus sunt scientiae rerum que sunt in potentia. Et ex hoc remouetur dubium: quibus dicit: quoniam possunt verificari universalia in apprehensione: quibus non inveniantur extra animam: et hoc est quod induxit Platonem dicere quod sunt formæ singulares abstractæ: quod dant esse singularium speciei humanæ et animalis. Responsio quidem ad hoc est quod universalia sunt scientiae in potentia eorum sensibilium: que sunt extra animam.

CSolutus secundam ambiguitatem. v. 3. qualia sunt intellecta speculativa: an universalia: an particularia: an in actu: an in potentia. Respondebat quod intelligibilitia intellectus speculativi sunt scientiae in potentia: et sic non in actu. Sed hec so-

Com. 55.

Liber

Intus deficit: nam sicut homo in potentia non est homo: ita scientia in potentia non est scientia: igitur intellecta speculativa non essent scientie: quod falsius est: quia sunt partes intellectus speculativi. Dici potest quod unam res est actus et potentia: est quidem actus ratione habita ad subiectum: cui inest: est vero potentia ratione habita ad agens a quo dependet: et ita intellectus speculativus sunt actus respectu intellectus materialis: cui insunt: potentia autem respectu singularium eis quibus dependent: et hoc innuit Averro. addes. (Quia sunt scientiae rerum que sunt in potentia) hoc est singularia: que actus sunt sensibilia: potentia intelligibilis. Hec respicio sumitur. 3. de anima. commento. 5. Pater sedo: universalia non sunt extra animam: quomodo igitur possunt verificari apud intellectum: tangit figura Platonis qui volunt ppter hoc argumentum: quod dentur formae singulares abstracte: que idem dicuntur: que dant hoc est agens et singularium speciei humanae et animalis. Ad duo namque possunt ideas Plato. Ad scientias quidem saluandas: nam quia scientia sit entium: et non potest esse singularium materialium: igitur erit formarum a singularibus abstractarum per se esse. Ad generationem vero quia omne simile generatur a sibi simili: propter quod homo hominem generat propter similitudinem in idea hominis: et animal generat animal propter similitudinem in idea animalis. Sed quia hec responsio est contra Aristoteles. Responde: det peripateticos quod universalia sunt scientiae: actus quidem respectu intellectus quem perficiunt: potentia vero respectu eorum sensibilium: que sunt extra: ex quibus dependent. Circa hec quares quid est universalis apud Averroem. Secundo. utrum universalis sit scientia rei. Tertio. utrum universalis sit ens rationis. De re hac in multis locis disimus. et in. 1. 2. metaphys. commento. 4. dicemus. nunc raptum animaduertendum. Primo. quod universalis est equiuocum ad universalis propositiones et ad rem universalis. propositionem enim universalis dicitur universalis pro quanto vel natura vel constructione est talis. Hec enim positione sive constitutione est universalis. omnis homo est grammaticus in materia de ine. Hec vero in materia contingentia contingit. omnem hominem esse grammaticum: ut dicitur primo priorum. Illa vero est universalis natura. omnis cygnus est albus: nam nihil est reperiri subiecti: cui non competit predicatum. propositione igitur universalis dicitur universalis quoddam. De hoc loquitur. 1. 2. metaphys. commento. 5. ubi dicit quod scire universalis est scire particularia in potentia: et in primo priorum capite. 7. et in posterioribus scriptissime. Rursus res etiam dicitur universalis: et hec non una ratione dicitur. nam quedam est universalis per essentiam: quedam per participationem. universalis res per essentiam sunt omnia abstracta: ut deus et intellectus celorum: ut dicitur. 3. de anima. commento. 19. et in libro de somno. Sunt enim universalis per essentiam: quia per naturam abstrahunt a materia: presentia materie: et conditione materie: non autem universalis predicatione: quia repugnat esse plura de quibus aliqua earum predicetur. Universales vero per participationem sunt formae materiales universaliter concipi: de quibus in perihermenias. quoniam autem sunt hec quidem rerum universalia. illa vero singularia. Dico autem universalis quod in pluribus natum est predicari: ut homo. Universalis autem in predicando tribus accipitur modis: vel simpliciter in potentia: vel simpliciter in actu: vel in esse medio inter potentiam et actu. Universalis simpliciter in potentia est res sensibilis apta intellectui. pro quanto enim actus est extra animam: est actus singularis. pro quanto est aptum intelligi absque materia: est

De beatitudine

potentia universalis. Nam quod est: prius potuit esse. ut dicit Alexander. Universalis actus simpliciter est res: dum intelligit. nam intellectus nihil intelligit: nisi abstractus a materia et presentia et conditione materie. Unde secundo de anima. commento. 6. inquit. Et debes scire quod comprehensionis intentionis individui est sensus: et comprehensionis intentionis universalis est intellectus. Universalis in esse medio est quod habet esse medium: nam singulare est quod includit materiam presentiam materie et conditionem materie: ut quando est omnino in subiecto qualiter et quanto. In medio autem et sensu exteriori includit conditionem materie et presentiam materie: non autem materiam. In sensibus interioribus: ut in imaginativa et diaetica. hoc est. cogitativa abstracta a materia et presentia materie: non autem a conditione materie. igitur universalis habet esse medium in sensibus et medio. Hec tradit Averroes. 2. de anima. commento. 60. Ex his patet. primo quid sit universalis: nam quia tardius sit singulare quam materiam includat vel eius aliquid: tunc universalis nihil aliud erit: nisi forma sive substantialis: sive accidentalis concretive concepta. hoc etiam patet. quod universalis format intellectum. materia autem cum sit in potentia: non format. oportet enim omne intelligibile esse actu: ut. 9. metaphys. commento. 20. dicitur. Idem primo metaphys. commento. 27. 2. 12. metaphys. commento. 14. et 7. metaphys. commento. 35. 2. 37. 2. 4. 3. dixi concretive sumpta. nam universalis est totius quoddam: ut primo physica et ascensionis. commento. 5. unde primo metaphys. commento. 17. inquit. genus est medium inter actum et potentiam: et intelligit quod est forma non simplex nec composta: sed pars accepta per modum totius. Patet secundo quod universalis simpliciter in actu non est ens rationis. nam ens rationis est ens secundo intellectum. 1. 2. metaphys. commento. 19. Verum universalis dum predicatur est ens rationis: vel salter sub ratione relativa entis rationis: ut primo metaphys. commento. 28. dicit. species sunt relativa non existentes per se. 2. 7. metaphys. commento. 4. 8. universalis est in capitulo ad aliquid. 10. metaphys. commento. 21. Scientia dicitur per relationem ad scitum: sed universalis est scientia singularis: ut dicit hic: et dicemus. omnibus enim his locis patet universalis: ut praedicans esse rationes. Patet tertio universalis esse scientiam rei: unde primo metaphys. commento. 27. inquit. comprehensionis universalis est scientia singularis in potentia. comprehensionis autem singularis non est scientia: et ita patet quid sit universalis: quoniam sua definitio est eius per modum formae. Materia vero universalium est intellectus materialis. nam nulla intelligentiarum per rerum materialium intentiones intelligit: sed quilibet intelligit per essentiam: nam eius essentia est eius intellectus. ex hoc patet quod non sunt inclusandi: qui universalia volunt esse species intelligibiles. nam sunt formae intentionales rerum sensibilium: ut dicemus in libro de intellectu: et tales singularia singularium. Effectrix causa universalium est intellectus agens: patet primo de anima. commento. 8. 2. 7. physicae auctorisationis. commento. 20. 2. 3. de anima locis plurimis. finis vero universalium ultimus quidem est ut prepararet intellectum materialem ad beatitudinem: ut dicit hic Averroes. Penultimus finis est ut res materiales cui primo omnium principio copulet et coniungat. nam corruptibles res ex quo a primo principio exierunt: eidem possunt redire non in esse realiter: et ita in esse intentionaliter: quod est esse universalis. et hec omnia tangit Averroes. 1. 2. metaphys. commento. 4. De his ample dicemus in libro de intellectu quem pre manibus habemus.

CEt iam diximus esse notum per se qd est in potentia i aliquo genere: necessario exit ad actum in illo genere ex aliquo illius. S3 scientie in potentia sunt intelligibilia. igitur necessario educuntur a scientijs: quae sunt in actu: quando requirunt motorez efficere ea de potentia ad actum.

Con. 56. **C**Textus iste reperitur valde corruptus: et quia enz no legi in propria lingua: accepi verba hcc vt iacent in codice meo: quez felix illa Hieronymi Bernardi memoria olim mihi misit. Uideatur igitur mihi Auerroes velle pbare q intellectus agens: qui est beatitudo: si scientia in actu: et syllogizat sic. omne exiens de potentia ad actum necessario exit ad actu ab aliquo sui generis. hanc recipit tāq per se notam: et declarauit eaz in libro metaphysicē contra platonem sepius. Intelligibilia sunt scientie quae exiunt de potentia ad actu. igitur necessario exhibuit ad actu a scientia in actu. sub hac conclusione accipio hanc. Sed exiunt ad actu ab intellectu agente. igitur intellectus agens est scientia in actu. **C** Animaduertendū: vt in libro de intellectu dicem⁹: qd aliquādo apud Auerroem inuenimus q intellectus agens est deus. quādoq est aliquid animē nostrē. quandoq est propositiones: ex quibus sit syllogismus. Causa est. quia triplex est intellectus agens. Unus quidē vti sol: qui forma est vniuersalis omnium intellectuum separatorum: et id per cuius essentiam omnes illi beatuntur. Alius infimus animē: qui pars est rationalis animē. hic autem est vti lumen: quo intellectus materialis recipit intellecta: et hunc debet intelligere. 3. de aia. cōmento magno dices. **C** Immo debes scire q respectus intellectus agentis ad illum in intellectuz est respectus lucis ad diaphanum et modo lux est forma diaphani. Constat autem hoc no verificari deo. Tertius est intellectus agens. quasi instrumentuz. vt prima notio: quae idcirco intellectus dicit. 3. de aia. cōmento. 36. pro quanto est principium quo extrahitur cōclusio de potentia ad actu. erit igitur intellectus illuminans tñ: vt deus. intellectus vt lumen: quo sit illuminatio a principio intellectoz. Tertius est intellectus illuminatus. v3. a primo mediante hoc lumine. **C** De intellectu simpliciter illuminante Auerrois verba hic intelliguntur. Nam ille est scientia sibi et alijs. sibi quidez per essentiaz: vt dicit. 12. metaphy. cōmento. 51. alijs xō per receptionem. **C** Sed queres statim quomodo intellectus: qui est: vt lumen se habeat ad rationalem animaz: utrūz vt pars. an vt accidens: vel facultas. **C** In hac re intueni Auerroem valde erraticū: ac varium. In. 3. enim de anima. cōmento magno. inquit. sed opinanduz est q in anima sunt tres partes intellectus: quaruz vna est intellectus recipiens. scđa autem est efficiens. tercia autē est factum vt intellectus speculatiū: et non possunt eē partes nisi respectu aliquius totius: nec potest vnum totum respondere tribus partibus: nisi sit totuz integrale: quare erunt due compositiones. altera quidem ex intellectu agēte et intellectu materiali: quae anima rationalis erit fm se et quodlibet sui eterna. altera erit compositione ex intellectu materiali et intellectu speculatiuo: quae est intellectus adepius. Ecce quomodo intellectus quasi lumen videtur esse vt pars rationalis animē. nāz de intellectu: qui est deus illa compositione intelligi minime pōt. Idem accipi potest eodez. 3. de anima. cōmentis. 17. 2. 18. vide. **C** In contrarium videtur Aristoteles. ipse enim pult rationalem animaz habere partes duas. alterā per

quam Incipit et definit. et alteram per quā remanet: unde 12. metaphy. inquit. (Si autem et aliquid maneat posterioris: perscrutandum est. In quibusdam enim nihil pbvet: vt si est anima talē tota: sed intellectus. totā nāq impossibile est forsitan.) Ecce quomodo rationalem animam constituit ex duabus partibus. alteram ex semine traductam volens. quam grēci dianoeam vocant: nostri cogitatiuam: siue discursiuam: siue imaginatiuaz. alteraz deforis accedere: intellectum. v3. materialem: qui cuz no sit captus ex semine: nec in semē reddit: sed remanet. vbi autem rationalis anima esset cōposita ex intellectu agente et materiali: vt Auer. dicebat. esset tota eterna: nihilqz eius inciperet: nihilqz defineret: res hcc gravis est: et valde laboriosa: attamen apud Auer. si dicta sua debent cōuenire: dicēdum est q rationalis anima est duplex: vna quidem animaz ac formans: altera animata ac formata. Rationalis anima animaz est intellectus materialis eternus: qui quum appropinquet materie: hz aliquid priuationis: fm qd est capax: omniuz intelligibilium: quiuz xō a materia recedat: ac deo appropinquet: plusqz ceterē for me materiales: vt. z. phycē auscultationis. cōmen. 26. habet aliquid perfectionis: per qd quasi illuminatur et redit. aliquid intelligibilium: vt diaphanū per lumen respetu sensibilium: igitur intellectus materialis potest dici anima: pro quanto animat et format hoiez: et est quasi vti qdām cōpositum ex priuatione et lumine illo: quē no re distinguuntur: sed mō trn intelligendi: et hoc modo accipiendo rationalez animaz: in toto nostro intellectu: et in toto libro de structio destructionū: nos intellectuz materialem vocabimus animam rōnalem: et quādoqz intellectū materialem: quādoqz intellectū potentie: siue possibilez. Rationalis xō anima animata: siue formata est qdām composituz ex parte perfectiori nostrē formē: quē (vt dixi) grece dianoea dicitur: ex semine traducta: et intellectu mali: quem nūc diximus: hoc enz cōpositum fm aliquid est eternuz: et fm aliquid est genitum: quātum quidem ad intellectum mālem deforis accedentem: eternum. quātum xō ad dianoeam ex semine eductam: corruptibile et genitum: igitur intellectus materialis est vna rōne pars: viptate ad animam rationalez animatam: siue formataz: alia ratione totum ad partes rationis. v3. ad lumen et ad priuationem. Itēqz vna ratione anima: alia xō pars aic. Ex ys patet pmo quo lumen illud qd est intellectus agēs sit aliquid animē nostrē: et quomō non. Patet scđo inter Arist. et Auerroem concordia: et inter dicta Auer. etiaz. Nam quādoqz Auerro. intellectum materialem vocat animam: quādoqz partē animē. Similr et ego in scriptis meis interdum intellectuz mālem animaz: interdū partem animē voco. Hęc enī sic p̄fusa dicta: debent ad huc sensum et distinctionez reduci: sed vtrum hcc sit simpliciter veritas: in libro de intellectu tāgemus: vbi ostendem⁹ q̄ pueriliter Auerro. intellecterit Arist. et quo deprauauit sere oēs eius textus: nūc xō sit dictum int̄m.

C Difficile est autē ei qui non puenit ad hunc gradū cōcedere hoc. itaqz dubitat: sicut longe est ei qui est in vna etate temporis credere quod accidit sibi in futuris.

C Declarata possibilitate copulationis: nūc tangit difficultatem. Sunt enī quidaz qui huic possibilitati no assentiunt: et hoc qd non peruerterunt ad statuz illum. Nam vt consistens in etate pueritie: vel iuuentutis non credit sibi accessura: quē in eo contingere solent in posterioribus etatib⁹. Iuuenis enim fortis ac robustus et bene firmus: nūqz credet sibi in senio contingere podagraz: ramicem:

Liber

tusse: surditatem: vel alia senibus peculiaria: ita iuuenis nunc studes: quum non intelligatis: si per syllogismus: ac disciplinam non potest viderer: vel excogitare: quomodo sibi accidere possit tempis tale: vt ipse absq; syllogismo ratione et labore intelligat: per essentiam. yz. intellectus agentis: quemadmodum ipse intelligit absq; pena et labore: hec est causa difficultatis: et proculdubio hec difficultas maximum apud me habet momentum: per viam enim banc: quam dedit Auerro, neminez vidimus beari: neq; per historias antiquorum legitimus aliquem beatum tali via fuisse. bene autem per heroicam virtutem: virtutum compressionem: ac merita legitimus innumeros esse beatos: de his tamen in libro de intellectu dicemus.

Et nobis quidez in hoc videntur q; euētus ad hanc perfectionem naturaliter accidit vt plurimum ex aggregatione rerum coadiuantur se se. igitur euentus huīus perfectionis: ut plurimum contingat tempore senectutis: ac post multum studium in speculatione et moribus: et post elongationem superfluarū rerum: que videntur necessarie: et non sunt: et videntur q; plures debeant puenire ad hāc perfectionem: quando vicinant segregatio ni huīus qui: quia hec perfectio est opposita perfectioni corporeę.

Colis declaratis et bñ solitis: vult determinare tempus quo quis est aprius beari: ac capax huīus perfectionis. Et dicit primo. q; tempus est seniorum. Dicit secundo. q; non decrepitas: sed virilitas: que est post iuuentutē et ante decrepitatem. probat primum. Nam ad talem beatitudinem requiruntur multa: que paruo tempore congregari non possunt: ex parte quidem intellectus requiruntur adeptio intellectus speculatiū: in quo multe partes scientie spe culatiue continentur: ex parte corporis requiruntur victoria sensitivę partis: que haberet non possunt nisi per habens lōgo tempore acquisitos: ex parte vero fortunę requiruntur decentia bonorum: non quidem superexcessus: ga spidarent. iuxta illud. si hec essent: ego non essem. nec sufficit paupertas. i. ethicorum. homo enim animal est indigens: sed requiritur: vt dicit Aristoteles: sufficietia: que haberet non potest mox et in pueritia: et ita patet qualiter beatitudini conueniens etas est senectus. probat secundum. inquit enim. Et videntur q; plures debeant puenire ad hāc perfectionem: quando vicinant segregatio ni huīus qui: hoc est. iuuentutis. quasi dicat. q; etas conuenientissima est virilitas. probatur. quia hec perfectio est opposita perfectioni corporeę. opponitur enim moribus: quos senes ferunt obliuionibus: hebetudinib; et ceteris: q; senem imbecillum faciunt: oportet enim corpus sanum esse. i. ethicorum. itemq; opponitur irreligidim: inquit tridini: ambitioni: ac ceteris: que conuenient iuuent. igitur promptissima etas beatitudinis est virilitas: que fortasse est. 33. annorum: qualis Salvatori nostro tributa fuit.

Contra aduentus q; ad hoc vt homo possit esse capax beatitudinis: quedam requiruntur tamq; necessaria: quedam vt remouentia impedimenta: vt quidez necessaria: regitur intellectus speculatiū: adeptio: partes: aut intellectus speculatiū: essentiales sunt naturalis scientia et metaphysica. Mathematica enim non est dispositio ad felicitatem: quum careant sine: sintq; enumerate propter exercitum: vt dicit Alexander. Dispositiones partiū sunt dialectica et grammatica: dialectica quidem propter

De beatitudine

intentionem et terrorum confutationem: cum quibus non est copulatio. grammatica vero quoniam vplm. sic p scribita alioz: quic sine lingue sciētia haberi non possunt: quod igit intellexus speculatiū est perfecte acquisitus in intellectu materiali: tūc copulabitur intellectus abstractus vt forma: per cuius essentiaz erimus intelligentes. vt vero remouentia impedimenta est necessaria victoria concupiscentiū: vt declarat Auerroes. 7. physicorum. cōmēzo. et alibi plures. itemq; et bonorum externorum sufficiētia: non quidem defectus: est enim paupertas impeditiva felicitatis apud peripateticos. nec vero superexcessus: nam excessus bonorum multo magis impedit felicitatem. Nos vero christicole tenemus per nihil nos posse mereri felicitatem: nam per nihil finitum meremur rem infinitam. verum ad beatitudinem cōferunt merita: que sunt virtutū virtus: quibus solis deus volēs mere cōtigeret per sui essentiā beat nos. de his amplissime dicemus in libro nrō de intellectu: quē nunc facimus pro resolone oīum eoꝝ: quē nostra iuuentute intenimus.

Et quidem Auēnasar credidit in fine suorū dierum peruenire ad hanc perfectionem et non peruenit: posuit impossibile hoc et vanuz: et dixit eē fabulas veterarū: sed est solum: vt nos diximus. non autem vt dixit vir iste.

Auēnasar cōmisit peccatum in logica. arguit enim ab una singulari negatiū ad vniuersalem negatiū de possibili: et non valet. Socrates non est rhetoricus. igit imposibile est hominem esse rhetoricus. **I**az vides errorē logicum. ita arguit ipse: ego in fine dierum meoz non perueni ad statum talem. igitur impossibile est hominem peruenire ad statum illum: propter quod interfabulas enumerauit copulationem hanc: quod forte non male dixit. nonnulli codices habent quēdā alia verba: que an sint de textu: ignoro. et propterea omisi. ego enim Auerroem non legi in proprio fonte. **H**ec tradit Auerroes de possibilitate copulationis.

Eiusdem Augustini Niphi Comentatio in 2^m Librū de beatitudine animę Auerrois.

Bremansit iterū declaratio una adiuncta iam dicto ad inquirenduz. videlicet intellectū in actu: qui moueat materiae et reducat eum in actu: sicut reperiuntur hec duo in quolibet generabili et corruptibili specie. hoc est. potētiale et actuale: quod trahit illud in actu: et sicut Aristotelem in libro de anima. hec via est manifestior ad iuueniendum intellectum abstractum: qui ducat intellectum materialem ad actuū.

In libro exposito conclusit possibiliterem syllagōmis et rōnibus. In quibus multa sibi petunt: nunc illa seriatim declarat. Et primo q; in rerum natura sit intellectus agens. Secundo. q; ille sit abstractus et materia et magnitudine. Et arguit. vt mibi videtur per argumentum a simili. Sicut in qualibet specie generabili et corruptibili est dare aliquid: vt agens: et aliquid: vt patiens: ita in natura intelligibili: ponitur auctoritas antecedens ab omnibus. igitur et consequens ponendū. Primo accipit conclusionē. Secunda ibi. Sicut reperiuntur. Accipit maiorem: et tacuit minorem. **E**t sicut Aristoteles.

Com. 58.

Com. 59.

Declarat secundo q̄ eiusmodi agens intellectus sit abstractus auctoritate Aristotelis dicens viam hanc valere pro abstractione intellectus agentis. **C**ed circa hęc dubitare potes primo contra maiorem. Nam ea accepta addo hanc minorem. Sed materia est res generalis et corruptibilis. Igitur est dare materiam agentem et materiam patientem. Contra minorem arguitur. Nam intellectus nō est species generalis et corruptibilis: vt videntur Averroes dicere. In libro de anima. 3. dicimus prolixe. nunc ḥo vis rationis accipiatur hac via. Omne factus habet aliquid ex parte agentis et aliquid ex parte patientis. tūc cessat prima calumnia. nam materia non est facta. cessat secunda. quia intellectus speculativus est factus. Igitur habet aliquid ex parte agentis et aliquid ex parte patientis. tūc est factus. **C**ed tunc restat adhuc quēstio. quia l̄z pro intellectu speculativo formando requiratur aliquid ex parte agentis: non est probatum illud esse in specie intellectus. dicit enim aduersans illud ex parte agentis requisitum esse corpus et nō intellectū. Responder Averroes 3. de anima. cōmentis. 17. 7. 18. 7. 7. metaphy. cōmen. 31. quia omne mixtum cum materia sit a mixto cum materia: et contra. omne separatum a materia sit a separato a materia. modo intellectus speculativus est separatus a materia. quare agens cum erit separatus a materia: et ita intellectus. et hęc est illa via Aristo. quaz dicit Averroes esse manifestam ad probandum hunc intellectum esse abstractum a materia.

Cet dicentibus nobis q̄ intelligere est simile ipsi sentire nō debes propter hoc credere q̄ hic intellectus est extra animam: sicut sensus est extra animam: quia intelligibile quod est comparatum intellectui materiali comparatione sensitum ad sensum est in anima: et sensatum est extra animam. Et propter hoc non de necessitate est q̄ hęc intelligibilia sunt separabilia: vt opinatus est Plato: et anima recipitur in definitione intelligibilium speculabilium: sensus autem non.

Conī. 2. **S**epe Averroes accepit intelligere esse simile ipsi sentire idcirco dubitat. Nam si sic: tunc intelligibilia essent extra animaz: vt Plato dicit. consequentiaz probat. quia sensibilitas: circa quę est sensus: sunt extra animam. Igitur et intelligibilia. Respōdet q̄ similitudo non est assumenda quantu ad omnia: sed q̄ sicut sensus est in pati et moueri a sensibili: ita intellectus partitur et mouetur ab intelligibili. est ḥo differentia: quia intellectus: hoc est: intellectio non est extra animam: hoc est: a re intelligibili extra animam: sensus ḥo est a re sensibili extra animaz: intelligibile enim quod mouet intellectum est in anima saltem dianoetica: sive imaginativa: sensibile ḥo quod mouet sensum est omnino extra animam et dianoeticam et sensitivam. nam mouet sensum: prout continetur in medio illuminato. hęc declarata. sūt. 2. de anima. cōmē. 60. **C**Ex his insert contra Platonem. q̄ intelligibilia non sunt ideę ac formę separatę: vt Plato singit. Nam q̄ est in anima: non est separatum: sed intelligibilia sunt in anima: saltem dianoetica: sive nō sunt separata. Hęc est prima differentia inter sensibile et intelligibile: deinde tagit secundam: q̄. v3. intelligibile definitur per animam: sensibile ḥo: non per sensum: est enī intelligibile intentio contenta in anima apta mouere intellectum: sensibile ḥo quā

sit equiuocum per nulluz definitur: vt secūdo de anima accipitur: et hęc secunda differentia confirmat primam: nam si anima cadit in definitione intelligibilis est: quia est illi subiectum: et per consequens intelligibile non est idea separata a corpore: vt plato dixit.

Cet remāsit nobis declarare: quomodo formae materiales mouent intellectus materiali: et reducunt eum in actum: sicut sensitū sensum. Hanc autem præparationem nō habent formę inquantum sunt in materia: sed inquantum formę: nam impossibile est rem non materialem operari in imaterialez: nisi inquantum est forma solum. Formę igitur materiales sensitę mouent intellectum materialē: cum acquirunt esse formaruz: que de necessitate non sunt in materia. Hęc autē est forma illa: que inducit formas materiales efficere intellectioz. Et scis q̄ omne qđ inducit aliquid facere rem intellectus: est intellectus necessario: et ideo dicitur q̄ formę materialē sunt intelligibiles in potentia: et op̄z q̄ habeant unum agens: quod extrahat eas de potentia ad actum: sicut habet quodlibet: quod est in potentia.

Cnūc tertio explanat aliud qđ remansit in libro primo v3. quo materiales formę sunt aptę mouere intellectum materialē: et reducere eum ad actum: vt sensibile reducit sensum: hoc est id qđ relinquebatur: et ad huius solutioñem accepit pmo q̄ formę materiales mouent intellectum quando habet esse abstractuz a materia presenta et conditione materię: et syllogismus est iste: formę accepit et formę sunt abstracte. Formę materiales mouēt intellectum materialē vt formę simpliciter. Igitur formae materiales mouent intellectū sub esse abstracto. primo tangit minorem ibi. Hanc autem præparationem deinde ibi. Formę igitur. Insert conclusionez: et omisit maiorem. Petrit secundo q̄ intellectus agens est forma sciens formas materiales efficere intellectioñem: sive res intellectualem. Lui addit maiorem et scis q̄ omne qđ inducit aliquid facere rem intellectus: est intellectus necessario: et tacuit conclusionem. v3. q̄ intellectus agēs sit intellectus tñ: et tunc concludit intentum: et ingt: et ideo dicitur q̄ formę materiales sunt intelligibiles in potentia: et oportet q̄ habeant unuz agens: qđ extrahat eas de potentia ad actuz: sicut habet quodlibet: qđ est in potentia: et ita habes tria: pmo quomodo res materiales mouēt intellectum materialē: quia mouent sub esse abstracto: et inquantum formę. secundo q̄ res intelligibiles anteq̄ intelligentur: sunt in potentia ad mouendum intellectum. tertio q̄ datur aliquid agens extrahens illa de potentia ad actum: quod est intellectus tñ.

Cet sicut res que apprehenditur a sensu visus: apparet per illud quod videt: quod est sua causa: vt est lux: per hanc eandem rationem est proportio intellectus abstracti cum materiali: similis proportioni primi apparen̄tis. v3. lucis cum sensu visus.

CDeclarauit hactenus q̄ intelligibilia educuntur de po-

Conī. 3.

Conī. 4.

Liber

gentia ad actum intellectionis per unū agens: et ita quod de aliis agens extrahens intelligibilia, nū declarat quod est idem agens: et vult quod illud agens sit ens intelligibile: et arguit sic. ut visibile ad lucem: ita intelligibile ad intellectum agentem: sed lux est agens visibilia et visibilis. igitur intellectus est agens intelligibilia et intelligibilis. Et inquit per illud quod videt: quod est sua causa: ut est lux: nam colores videntur per lucez: quod est visibilis: et est causa colorum. non quidem quod sunt: sed quod videantur.

Contra Auerroes. Et dicitur: ut diximus: quod triplex est intellectus agens: unus ut sol: sive lux. alius ut lumen procedens a luce: qui est aliquid animae nostrae: saltem quasi forma. alius illuminatus: ut intellectus in habitu: sive propositiones prius: ut dicit Auerroes. z. de anima. commento. 155. in calce.

Contra Auerroes loquitur hic de intellectu: qui est quasi lux:

sive sol: qui est deus benedictus apud eum. nam hic simili-

lis est luci: sive soli: ut dicit Auerro.

Contra Auerroes. Declarauit quod intellectus extrahens est res intelligibili-
lis. nunc declarat quod unus et idem est intelligibilis et intel-
ligens omnia. quod quidez enim sit intelligibilis: patet. quia
similis luci: que facit visibilia: et ipsa videtur. quod vero oia
intelligens: patet. quia omnia agens est: et est intellectus.
igitur syllogizentur sic. intellectus omnia facies est omnia
intelligens. illud agens extrahens intellectus est oia fa-
ciens. igitur omnia intelligens. et sic patet qualiter per in-
tellectum agentem: qui est ut lux. intelligit deum qui est
sibi scientia omnium: et alijs etiam scientia oiu per eius
essentiam. **C**ontra Auerroes. Dubitatur contra hanc rationem: quod intel-
lectus Saturni est omnia agens et intellectus: et tamen non
est scientia sibi et omnibus: quia non est scientia deo: quia
deus nihil intelligit extra se. Secundo. intellectus agens
sicut lumen. requiritur enim ut agens: an ut conditio pa-
tientis. non ut agens: quia similis est lumini. modo est dispo-
situs diaphani receptivus: et non actuua secundum Auerroem. z.
de anima. commento. 67. contra Averpacem. Potest dici ad
primum quod maior Aristotelis debet intelligi sic. intellectus
omnia intelligens et virtute propria omnia intelligit:
modo intellectus Saturni. et si omnia agat infra se: non
tamen virtute propria: sed virtute primi. **C**ontra Auerroes. Ad secundum
dicendum quod est dispositio agendi: quia intelligibilia non
mouerent intellectum: nisi ut instrumenta immediata illi
luminis: et remoto ut instrumenta lucis. hoc est. primi intel-
lectus. verum visibilia non efficerentur actu: nisi per lu-
men receptum in diaphano: et ita lumen illud visibile cor-
ruptibile concurreat. Uno modo actiue ex parte visibiliu. Alio modo passiue ex parte medu. lumen autem primi
intellectus: quod est quicquid animae nostrae: concurreat acti-
ue tamen latius in libro de intellectu.

Contra Auerroes. Et postquam comparatio intellectus abstracti
ad materiale est similis comparationi lucis
ad visum. igitur decet ipsorum esse intelligibile
ab intellectu materiali magis quam illud quod est
intelligibile per ipsum: sicut ignis dignior ca-
lefacere re quam est calefacta per ipsum. Nam
res apta recipere ignem particulariter: magis de
necessitate est apta recipere ignem absolute.

De beatitudine

Contra Auerroes. sicut lux ad intellectum agente:
ita visus ad intellectum materialem. huc fuit declarata.
igitur ut lux ad visum: ita intellectus agens ad intellectum
materiale: a communata proportione. Sed lux videtur a
visu: et magis quam res visibilis. igitur intellectus agens intel-
ligitur ab intellectu materiali: et magis quam omne aliud in-
telligibile. **S**icut ignis. Secundo arguit. sicut ignis dignior
est calefacere quam res calefacta per ipsum: ita intellectus agens
dignius intelligibile est quam res que per ipsum intelliguntur.
[Nam res] Tertio arguit. aptum natum recipere formam
particularem magis aptum est recipere formam generalem:
ut aptum recipere ignem hunc magis aptum est recipere ignem:
qua ad recipiendum ignem huc requiruntur disponentes generis
speciei et individui. ad recipiendum ignem sat sunt disponentes
speciei: ut in libro de subiecto orbis declarauimus: huic ad-
dicto minorem. sed intellectus agens est forma universalis:
et magis quam quocumque intelligibile: quod sit universalis p-
essentiam: universalia materialia sunt talia participatio-
ne. **A**nimaliud quod eiusmodi rationes sunt diale-
cticas: nam confirmant quod est syllogismus et rationib[us] demoni-
stratum. et propterea sunt loco a simili: ut vides.

Contra Auerroes. Hoc tamen posito quod mediet aliquid. hoc autem
accidit per unum subiectum accidentale. nam
sunt multa que recipiunt per medium unius
vel plurimum rerum.

Contra Auerroes. Sed contra dicta arguet quispiam. nam si intellectus materialis
magis recipit agentem quam cetera alia: tunc mox cum esset recipi-
per eti[us] et prius quam intellecta speculativa. Respondeat quod in-
tellectum malem esse aptum magis recipere agente de intellectu
cum debito medio: et intelligit per medium subiectus acci-
dentalis: hoc medium per accidentes. nam multa receptiva recipi-
unt per medium unius vel plurimi rerum accidentali: ut in-
tellectus materialis recipit agente mediante intellectu spe-
culativum: qui est plures res: ut diximus: et ita intellectus ma-
terialis magis etiam aptum recipere agente de intellectu ser-
vantis servandis. Et si dices: in quo igitur intellectus materialis
magis recipit abstractum quam intellectum speculativum. si
huc quidem immediate illud vero mediate recipit. Respondeat
quod propter tria. Primo. quod agentes recipit propter se. specu-
lativum autem propter agentem: ut propter sine ultimum. Secundo.
quod agentem recipit ut formam: per cuius entitatem materialis ope-
rabilis. speculativum vero recipit ut disponere quam accipitiale ad
illam formam. Tertio. quod ex intellectu agente et intellectu materiali
sunt veri unum quam ex intellectu speculativo et intellectu materiali. quod
quidem illud est unum per se: sicut vero unum per accipitiale: et ita per
intellectus materialis recipiat intellectum immediate et agente me-
diante: verius et magis recipit agentem quam speculativum.

Contra Auerroes. Et ex hoc videtur quod causa propter quam non
recipit intellectus materialis huc intellectum:
nisi per medium alterius rei: que est intellectus est una et eadem: cum qua multa entia
non recipiunt suam ultimam perfectionem: nisi per media aliqua: ut reperitur iuuentus
post infantiam: et alia innumera entia. Tercie
causa a parte naturae manifesta est. a propter vero
consuetudinis est alia causa. nam videmus
quod multa entia non recipiunt perfectionem: que
est per naturam in aliquo genere: nisi ex con-
suetudine: et existentia omnium horum recipit
intellectus iste in hoc quod est materialis.

Contra Auerroes.

Secundus

Com. 8. **C** Solutū nūc pulchra ambiguitatē. vñ: quū itell's mālis sit sūme receptiuus intell's abstracti: cur nō recipit ipsuꝝ sūne medio. Rñdet & assignat duas causas: pmo ex parte nature, z° ex pte p̄suetudis: ex pte naturę qđē: b est ordi, nis nālis: ga oē recipiēs ultimū sūne & ultimā p̄fectionē: nō recipit nisi p mediū: & b ob nūbil aluid: nisi pp naturā ultimī finis: & subti pfectibilis p ipz. Finis enī idcirco ultimus nūcupat: ga suapte nā pp receptionē oiuꝝ medio, rū recipit: pp xo rōne subti: ga subtiꝝ nascit multipharia pfectibile: idcirco eger multipharia pfecti: qđ fieri non pōt nisi pluribꝝ medys: & h̄c est prima rō ex ordie nāli accepta. Scđo xo ex pte p̄suetudis: nā sicut cythareodus cythariçādo sit cytharista & intell's mālis speculando sit pfectus. silr & in alijs virtutibꝝ: gñat enī: b est acgr̄t intell's agēs in nobis p habitū oium itelligibiliū: quēad, modū & iustitia p actus iustos: & idcirco subscribit & exiitia oium hōꝝ regrit: sūne recipiēs suapte nā eget medio: & inquā re, ceptiuus: eget vslu frequentis speculatiōis: & ita nō pōt re, cipere agēt: nisi p mediū. **C** S circa h̄c q̄untur duo. Primū. pp qđ regrit b mediū vnius: vel plurū rerum: nā causa Auer. nō videt sufficere. Scđo. qđ est illd me, dīū: qđ ex parte vtriusq; regrit ad statū hūc aic. Dōz qđ rōnalis aia distat ab intell'u abstracto dupl. pmo ppter intellectum mālem. Scđo pp dianoea pp intell'm mālem qdem: nā est infimus abstractoꝝ & supimus māliꝝ: igitur suapte nā nō pōt copulari extremo: nisi vno vel pluribꝝ medys. pp dianoeica xo parie: nā h̄c nascit suapte nā brutalis: & ita sub h̄rio habitu ad felicitatem: pp qđ dōm apud Auer. duplex esse mediū: posituum. vñ: & pueriuꝝ: nō enim tñ ignis ponit mediū posituum in tabula, p for, ma ignis inducenda: Sed remouet contrarias dispositioꝝ: medium qdem posituum ad felicitateꝝ est ade, ptio intellectus speculatiū: priuatiū xo est priuatio bru, talitatis in dianoea. Remouet aut̄ h̄c brutalitas per ha, bitus virtutis: qui ex frequentibus actionibꝝ ingñant: & ppter hoc dixit ex p̄suetudine. fortassis enī respexit ad habitū virtutū: qui assuetudine ingenerat & increscit.

C Et si forte dicere veller qs: natura est vela, men separatū a deo vt has app̄bēsiones ap̄, p̄bēdere nō possimus: quēadmodū natu, re materiali oculorū vespertilionis obstar, videre lucem: q̄nus lux fit sui nā apparens. Respondeas vt supra diximus qđ in indiui, duo solum est: non autem in specie.

Com. 9. **C** Mouet dubitationē: & soluit, est aut̄ dubitatio h̄c. vñ: qđ nā mālis est velamē. subaudi intell's aic sepatū. b est tenēs gradū isimū ab ipso deo: & sic pp defectū: quē tenet nō pōt itelligere deū: nec eiusmodi app̄bēsiones qđ dicunt subiꝝ abstracte: vt oculus vespertilioꝝ ad lumen solis. Est iḡt dubitatio. vt oculus vespertilioꝝ ad lumen solis: ita itell's mālis ad itelligibilita p̄ se: ille oculus nō pōt lucē per se visibilē p̄cipere. iḡt itell's mālis non pōt p̄cipere intelligibilita p̄ se. Rñdet qđ si intelligit respectu cuiusl̄ idiuīdū: h̄c cōparatio p̄cedit maior: nā oculis noctue: ita se h̄z ad lucem: vt itell's alicuius idiuīdū ad deū: pp nām enī brutalē velatur ac icapax est illoꝝ app̄bēsione: si xo intelligit respectu oiuꝝ idiuīdū in sp̄: maior falsa est: est enī alijs hō: a cuius itell'u māli velamē illud na, turę ablatum est: & sic conceditur maior respectu idiuīdū: non autem respectu totius speciei.

C Et scias qđ nō est alia sp̄s qđ app̄bēdat in-

Animae

17

telligibilia: n̄i hō: aialiuꝝ aut̄ plures sūt sp̄s p̄ter vespertilionē: que lucē app̄bēdit: imo dicitur qđ sunt qđā aialia: que ēt corpus stelle p̄tuētur: vt aialia sunt qđā rapina. Similr opz vt iuueniatur aliq̄ indiuiū in specie ho, minis: qđ app̄bēdat hūc intellectū ex necessitate: & erit illa qđē que sunt pfecta in sciētūs speculatiūs cū alijs nobilitatibꝝ: que opor, tet necessario: vt cum illis 2iungantur.

Com. 10.

C Dicit qs. ita arguā de ipsa sp̄ noctue: n̄i si eēt frustra bō si nō app̄bēderet deū: ita eēt frustra vespertilio si nō app̄bēderet lucē: vel ex parte rei sic: sic eēt frustra aliquod sūme itelligibile: n̄i itelligeretur ab hoie: ita eēt frustra aliquod visibile sūme: n̄i visibile illd non est frustra dato qđ vespertilio nō videat: nā adsūt multa aialia a qđā videti pōt: nō tñ lumē: verū & stelle mo, les: vt sp̄s agl: qđā (autore plinio in. 10. & Arist. in lib. historiarū) h̄s halefus: h̄c enī pullos suos p̄cutiēs: subli, de cogit aduersus iuieri solis radios: & si flentes aiaaduer, tit p̄cipiat et nido: velut adulterinuz & degenerē. silr nar, rat de parido & alijs multis: tūc recolligit argumētūz sic lux eēt frustra visibilis: n̄i ab oculis alicuiꝝ aialis vide, re: ita de eēt frustra itelligibilis: n̄i ab aliqđ idiuīdū sp̄s hois videref: cuz ab alijs nullis videti possit: expo, nit aut̄ qđ sunt ista idiuīdūa: qbus velamē est ablatuꝝ: & ait eēt illa qđ sunt pfecta p̄ itell'm speculatiū: & per itell'm practicū: b est per habitū moris: qđ enī pfect⁹ est vtrioꝝ u, tellecur: iste itelligit deū p̄ essentiā dei. **C** Queret qs qđ est istud velamē impediēs itell'm ab app̄bēsione dei. Scđo vñ qđ Auer. rō nulla sit: supponit enī qđ a nulla alia sp̄ sit deus itelligibilis p̄ter hoiem: & ppter ea si ab hoie nō app̄bēdereſ eēt frustra: b falsum est: qđn ab aialibꝝ celestibꝝ app̄bēdit: & ita dato qđ nō app̄bēdereſ ab ho, mineadhbuc eēt & nō frustra itelligibile sūmū. **C** Ad p̄m rñdet Plato qđ est humor: humor enī eberrat & ipedit spe culationē: idcirco sicut puer p̄cedit ad maiore ac maiore siccitatē: magis ac magis disponit ad doctrinā. Velamē iḡt obtegēs itell'm māle est humor. **C** S z b stare non pōt: nā obseruatio docuit iterdū humectiores eēt igit, flores. Amplius. iuniores disciplinabiliores: vi. Arist. te, stat: & obseruatio docuit: senes xo prudētiores. Alter di, cunt qdaz: volūt enī illud velamē eēt morbiū: quo intelle, cris materialis opatur intātū: vt nō sit apt⁹ speculations.

C Hāc positionē vñ Auer. tāgere. z. de aia. cō. 162. supra illo textu. **L** Aliā xo ex velamēto itell's & reliq. S z hoc stare non pōt: nam puer ois nascit sanus in specie & sibi: nec pueritia morb⁹ est: s z etas: nec Auer. vult illd: s z loḡ sub disfūctiōe vt p̄z. Auer. in lra ait illd velamē itell's eē nām: nō aut̄ expōnit q̄lis nā. Simplici⁹ itaq. z. de aia in expōne illi⁹ text⁹: magis p̄p̄riū est aialibꝝ & plm tps in b p̄ficit aia: itelligit p̄ corruptibilitateꝝ: ga enī hō est corru, pitibꝝ nō est capax mox itelligere entia illa. Sed b non placet: ga nec in fine vitę hō posset itelligē. Diē z° pp ac, cidētē & p̄turbatoꝝ p̄tigētes: nec b placet mibi pp idē. Alter & bñ dicit qđ ipſi aic ad corp⁹ est yehemēs inclina, tio & ad sensibilita corporea in p̄ma etate: diuertiē enīz hō pp bāc pp̄ensionē valde: iḡt p̄ nāz itelligit Auer. nālēm pp̄ensionē aic ad corpus & ad sensibilita: ista enī pp̄esiōe intell's mālis opit velut velamē quodā ad itelligēduꝝ illa. **C** Ad z° rñdet Auer. 1z. p̄m p̄bie. cō. 38. qđ genus illd abstractoꝝ & maxie de⁹ ētelligibile p̄ & p̄ncipalr p̄ Guesia. de bea.

Liber

se: secundo ppter nos: vt eni sol suapte nā pmo t p se lz p, pter se scđo vt videat ab oībus alībus: illustratq; vistibilia oībus alībus: vt inde cibos t alimēta suscipiat: ita intellectus primus qui est deus pmo t pncipal' est vt sit sibi felicitas t comp̄hēsio: scđo autē t minus pncipal' vt sic felicitas hoībus: igitur sicut lux solis eē frustavissibilis: nisi ab oculis aliquoꝝ videtur: ita intelligibilitas dei esset frustra: nisi ab aliquo homine videtur: eē vico frusta: nō qdem pp priuationeꝝ primi finis: sed pp pñatio, nē finis secundariꝝ: ob quem eque per se est: lz non eque primo: vt Auerroes ait in multis locis.

CEt si qd dicere vellet eē forte dubiū: qd in ethica sua Auēnasar mouit. v3. q itell's qui est in potētia est vna res: q nō pōt dici vt naturā habeat priuatiōis: t est nouū: t quū h est nouū: renouabit et ex neccitate ex pte recepriōis huiꝝ: si ei accidat h receptio. t si recipereſt formā itell's abstracti: t vnires cū eo: fieretq; vnū: igit̄ pole eē corruptibile effici eternū. t qd h ipole est de reb⁹ notis per se: iniatuſt est Auēnasar vba dicentiuꝝ q vniemur cū itell'uſt abstracto: eē verba vetulaz.

Con. II. **M**ouet dubiū Auēnasaris in ethica: petit eni ille q itellus mālis nō sit pura pñatio: vt dixit Alex. sed ens nouum generabile t corruptibile: hoc nō aliter pbat: sed supponit: tūc arguit: si intellectus mālis est res corruptua noua: tunc corrumperet aliqui ab excellenti intelligibili: vt sensorium a forti sensibili: igitur si intellectus materialis recipet excellens intelligibile corrumperetur: ex alio fieret eternum: nāz excellens intelligibile est eternū: vt deus: igitur si aliquando reciperet deum fieret vnum in esse cum eo: qd sit vnum cū eterno est eternuſt: igit̄ itellus mālis simul cū reciperet deū corrumperet t efficeret eternū: inquāt eni reciperet excellens intelligibile corrumperetur: vt xō reciperet rem eternuſt: t cum ea vnuſt fieret: esset eternuſt: quare simul corrumperet: t fieret eternū: ppter hoc incōnueniēt dixit Auēnasar copulatiōnem hanc esse machinamenta veterularum.

Clico igit̄ quēadmodū declaratuſt est nobis: q formē māles mouet hūc itell'm q in potētia est: t hūc motu faciūt a pte itell's abstracti. Nā motor mālis non pōt mouere: nisi in virtute rei: que nō est in mā: vt declaratum est. Simil'r nobis declaratuſt est q receptio quā habet iste intellectus: qui est in potentia est spēi receptionis nāq; itelluctuſt abstracto rū nō spēi receptiōis mālis: t spēs receptiōnis est illa q līmitat ei hāc vniōne cūz abstracto: ad hoc vt reducantur ad vna subaz eēndi: t maxie qn̄ intelligit seipm: t tūc erit intellectus abstractus necessario: nā hec spēs motus: qd est intelligere se: q accidit itelluctui māli: accidit ei inq̄tuſt est intellectus necessario: t pbat hoc rōne: nam pprūt est intellectus abstractis intelligere se: t oē pprūt cōuertit inq̄tuſt pprūt: lz nō inquāt accidēt: igit̄ si oīs intellect⁹ abstract⁹ intelligit se: omne intelligēs se: erit intellect⁹ abstract⁹: sed itell's mālis intelligit se: igit̄ intellect⁹ mālis est intellect⁹ abstractus. **H**abes igit̄ pmo respōſioneꝝ ad dubium Auēnasaris per interemptionē aūtis. Habes z° q intellectus mālis dupl' effici abstractus: pmo p copulatiōneſt cū abstractis: cū gbus effici vnu in esse: scđo inq̄tuſt intelligit se: q sic accipit pprūt abstractoꝝ. Quō intellectus mālis intelligit se: pergre in nostro. 3. de aia. quod edemus. cō. 8° t ēt in libro de intellectu: queſt faciemus.

Ced dubitat. nāz semper abstractum t suapte natura abstraetū a nullo efficitur abstractum: sed intellectus mālis apud Auerro. nō est corpus nec virtus in corpore nec gñabilis nec corruptibilis: sed abstractus per nām: igitur nec intelligendo abstracta: nec intelligendo se efficitur abstractus. Dicendum apud Auer. 3. de anima. cō. 20. q intellectus materialis vniſt nobis in principio formationis corporis per nām: hoc est per agens naturale dans nobis dianoeam: ppter quaz deinde nobis intellectus materialis desorūt accedit. Hęc est pma vno naturalis nobiscū: t qd in hac cōuersus est ad continuuſt t ad tēpus: habet primaz abstractionem quādo intelligit intelligibilia materia vniuersaliter: secundā quando intellegit seipsum, tertiaz quādo intelligit deum per essentiāz pp dei:

De beatitudine

intellectum mālem virtute intellectus abstracti: qui est agens vt lux: pbat hoc motor mālis non efficit formas māles: nisi virtute imālis: formē sensibiles sūt forē mate riales: igit̄ nō efficiunt formas vles: nisi virtute intellus abstracti imālis. **S**z h. nā vt ipz māle nō agit imāte riale: nisi virtute imālis: sūt māle non ageret māle: nisi virtute materialis: t sic deus ageret boīem virtute boīs: qd falsuz est. Respōdetur ex sentētia Auer. 1. 2. metaph. cōmē. 26. q cōtinēt formē māles in formis abstractis: vt opus in mētē artificis: non aut ecōtra: igit̄ nego silitu dinem: nam forma imālis est actu imālis t potētia materialis: contra xō minime: vt dicit. Scđo dicit. q rece ptiō qua intellectus mālis recipit intelligibilia vlia: t receptio qua intellectus separati recipiunt deū: sunt eiusdē spe ciet: nō aut cū receptiōe māli sensitiva hēc receptio que nit spe. **S**z ambiges: nam receptio qua intellectus separati recipiūt deū est eterna: hēc est noua. Itē illa est suba rei recepte: hēc est accidēt. Rādēt apud Auer. in. 3. de aia. cōmen. magno. q receptio est qsi passio qdaz: passio xō genus qdā: cuius duc pme spēs sunt receptio imālis: q est pfectio: t receptio mālis: que est corruptiua: t qm̄ in intellectus mālis recipit vlia perfectiue: t sūt intellectus abstracti recipiunt deū perfectiue: idcirco vtrq; receptions sunt eiusdem spēi. **T**unc ad primū dōz. q vtrq; est eterna simpli: sed habitudine ad phātasmata receptio iu tellectus mālis est qdam ex pte corruptibilis. **A**d z° dōm. q vtrq; est per eēntiāz recepte rei: que nō dī acci densiſt p quāto adueniūt extra eēntiā rei recipientis: vt dicim⁹ in libro de intellectu: t per hoc z° p3 solo ad du bium negando aīſis: q. v3. intellectus mālis sit corruptibilis: imo est eternus: vt apparet ex mō recipiendi: que bz cū eternis. **T**unc icidētēt declarat qdā alia: t dicit p. t spēs illa receptiōis est q līmitat ei hāc vniōne cū abstracto: ad hūt vt reducantur ad vna subam eēndi: hūt ad hūt vt fiant vnu in eē sic: vt mālis opereſt per eēntiā agētis: t hic est primus modus quo intellectus mālis effici abstract⁹. Declarat z° idē dices: t maxie qn̄ intelligit seipm: nā tūc erit intellect⁹ abstractus necessario: nā hec spēs motus: qd est intelligere se: q accidit intellectui māli: accidit ei inq̄tuſt est intellectus necessario: t pbat hoc rōne: nam pprūt est intellectus abstractis intelligere se: t oē pprūt cōuertit inq̄tuſt pprūt: lz nō inquāt accidēt: igit̄ si oīs intellect⁹ abstract⁹ intelligit se: omne intelligēs se: erit intellect⁹ abstract⁹: sed intellect⁹ mālis intelligit se: igit̄ intellect⁹ mālis est intellect⁹ abstractus. **H**abes igit̄ pmo respōſioneꝝ ad dubium Auēnasaris per interemptionē aūtis. Habes z° q intellectus mālis dupl' effici abstractus: pmo p copulatiōneſt cū abstractis: cū gbus effici vnu in esse: scđo inq̄tuſt intelligit se: q sic accipit pprūt abstractoꝝ. Quō intellectus mālis intelligit se: pergre in nostro. 3. de aia. quod edemus. cō. 8° t ēt in libro de intellectu: queſt faciemus.

pp dei: et ceteras subiectas nū ad formam dōm.
q̄ intellectus acquirit abstractiones: non qđem essentiales:
sed extricas: et q̄si accidentales: et de his loquit̄ Auer.

CEt postq̄ declaratus est q̄ intellectus materialis apprehendit seipm: et cetera abstracta: op̄ vt hēat hoc: aut ex se: aut ab alio: et postq̄ est impōle vt habeat ex se: quia nihil mouet seipm: et est impossibile etiā vt sit nouū: necesse igitur est vt habeat hāc p̄prietatez a parte coniunctionis. s. vt cōiungat cū ea re que est ipsa apprehensio: abstracto videlicet.

Lib.13. **C**Declaratus qđam extra p̄positum: quorū ynu erat q̄ intellectus materialis intelligit se et cetera abstracta: per qđ efficitur abstractus: tunc vterius procedens declarat cām: quare intellectus mālis intelligit se et cetera alia abstracta: et vult q̄ cā est intellectus agens: intellectus enī agēs est causa virtutis: et q̄ mālis intelligat se: et q̄ intelligat cetera abstracta: et arguit sic: intellectus mālis intelligit se et cetera abstracta: vel virtute p̄pria: vel ab alio: non a se sine virtute p̄pria: p̄mo ga nihil mouet se: qđ eēt quādo intellectus se intelligeret: in quantum enī intelligeret moueretur: put est res intellecta moueret. igī idem moueret se: secūdo ga tunc eēt nouiz: hoc est generabile et corrupibile: naz mouere se: et omne qđ mouet est nouū: saltem fm accidēs. Cōcludit: necesse igitur est vt habeat hāc p̄prietatem a parte coniunctionis: hoc est virtute intellectus agentis cum quo nāliter est aptus coniungi: et exponit quā p̄prietatem. d. scilicet vt coniungatur cū ea re que est ipsa apprehensio: hoc est cum abstracto: q̄ p̄iungatur itaq̄ cum abstractis habet virtute agentis. **S**z hic possunt eēt ambiguitates non parue p̄ma ga non v̄ impossibile intellectū intelligere se et rez mouere se vir-
tute p̄pria: et hoc cōtra primā rōnem. secūdo nō est incō-
ueniens intellectum mālem fm accidens inouari: vt lu-
na que est ēterna: inouatur per accidēs ob luminis ena-
riationē: et hoc cōtra secūdam rationem. tertio vide ī-
possibile mālem intelligere se et cetera abstracta virtute
agentis abstracti: ga tūc intelligeret et copulare abstra-
ctio virtute abstracti: et sic idem est causa sui: et hoc cōtra
exclusionem. p̄mam calūnam Auerro. noster in.3. de aia.
refellit. cōmē. 4. per illam maximaz: omne recipiēs op̄z
eēt venudatus a spe recepti: intellectus mālis non est de-
nudatus a specie sui. igī nō recipit se: et per sequēs nō
intelligit se: qđ xō inducebatur idem posse se mouere:
disputatum est a nobis in p̄mis editionib⁹ de substantiis
orbis: in libro.3. de anima. cōmē. 4. et nunc omittimus.
CAd scdaz respondet Auer. 1.2. metaph. cōmē. 5. cē in-
cōueniens in substātia simpliciter ēterna: nam si intellectus
reciperet se eēt in potentia ad sui receptionem: et oē
in potentia reducī ad actum ab alio: et nō a se. **D**e 3. in
quo maxime debemus insister. **A**duertēdūz itaq̄
idē possē esse cām sui aliqua ex parte: nam intellectus agens
est efficiēs respectu intellectus speculatiū: et intellectus specula-
tiū est q̄si cā acquisitiōis intellectus agentis: et qđqđ est
cā medy est cā illius formē et finis: igitur intellectus agens
est cā agens suip̄fisiū aliqua ratioē. Hinc p̄ intellectum
agentē eēt cā effectricem oūm intellectuō: nā est causa
agens intellectuō: speculatiū: et mediāte intellectuō spe-
culatiū intelligit intellectus mālis seipm: igitur est cā il-
lius intellectuō: et mediātibus us copulant̄ vt formē oia
abstracta intellectui māli: igit̄ est cā intellectorum abstracto-
rum et suim. bñ igī dixit Auer. q̄ intellectus mālis nō in-
telligit se virtute sua: sed virtute intellectus abstracti: qui est

causa oūm intellectuō: speculatiū: rē hāc intenies lo-
gins in libro de intellū trac.2. in cap. qđ faciemus. 36. et
37. et Auer. declarauit rem hanc in.3. de anima. in cō. 36.
et 1.2. metaphysicē. cōmen. 1.7. pro parte.

CEt postq̄ ita est: oportet q̄ hec species re-
ceptionis quā habet iste intellectus sit p̄ viā
coniunctionis et vniōnis cum abstracto si-
ne nouatione et generatione: ita vt ipse idem
recipiāt seipsum.

Declarat scdō q̄ receptio qua recipit intellectus materia-
lis res abstractas sit absq̄ p̄mutatione sui: hoc reperi et
excludit per viam p̄ntis. d. Et postq̄ ita est. v3. q̄ intellectus
mālis recipit virtute agētis abstracti: oportet q̄ hec
spē receptionis quā habet iste intellectus mālis sit p̄ viā
coniunctionis et vniōnis cum abstracto sine nouatione et
generatione recipientis: ita vt ipse met idēz bac spē rece-
ptionis recipiat seipm: l̄z non immediate: fed mediantibus
intellectus: est igī breuiter rō hec: intellectus mālis intellectu
git virtute intellectus abstracti: igitur intelligit absq̄ muta-
tione sui. **S**ed ambiges: nam mā recipit formas vir-
tute p̄mi motoris abstracti: igī mā recipere absq̄ mu-
tatiōe sui. p̄nis est falsum. igī et aīcēdens. Respondet q̄
aīcēdens est sic accipiendo. q̄ intellectus mālis recipit
v̄l: et virtute agentis abstracti: et hoc mō non est ad p̄po-
situm de materia: naz l̄z recipiat virtute p̄mi abstracti:
non tamen recipit generaliter et abstracte.

CEt ordo vniōnis huius et sui est: hoc mō
est vt dixerunt P̄bi q̄ intellectus intelligit
agens p̄mū et omnia secunda et seipsuō:
et similiter que non sunt actu intelligibilia re-
ducit ad intelligibilia actu.

CEt ga accepit intellectū mālem vniōni abstractis: descri-
bit ordinē vniōnis: et vult q̄ ordo sit iste q̄ intellectus mālis
p̄mo intelligat agens p̄muō: h̄ est deus: deinde oia scdā: h̄
est motores celestes ordine eoꝝ: deinde seipm̄met: deinde
que non sunt actu intelligibilia facit actu: vel actu recipit
ea: h̄ est vltimo recipit intellectū speculatiū. **S**z ambi-
ges et rōnabilis naz diximus totū opp⁹: diximus enim q̄
intellectus mālis p̄mo intelligit speculatiū: delde mediāte h̄
intelligit se: deinde mediātib⁹ ys duob⁹ intelligit agētē: q̄
est aliqd eius tāq̄ lumē: deinde mediātib⁹ ys trib⁹ intellectu
git motores celestes. Ultimo ys oib⁹ mediātib⁹ ascēdit
ad intellectuē agētis abstracti p̄mi. colligēt hec sūia. 12.
metaph. cō. 1.7. 2.36. Amplius. iste ordo est rōnalis. nam
imperfectiona sunt priora: vt. 9. metaph. 2.8. physice aīcul-
tationis tradit. Arist. Rūrsum Auer. in p̄ lib. in p̄n⁹ vocat
beatitudinē statū: sūe sup̄mūz ascēsum. In hac re nō est
elaborandū: nā in lib. de intellectu. trac. 3. cap. 5. faciem⁹ de
claratiōne huius cōpletam. Nūc xō lat sūt pro 3dictiōe
tollēda scire q̄ intellectus simul tpe oia recipit: verū in
similitate temporaria p̄t eēt ordo nature et origis. Tūc di-
co q̄ ordine nature p̄t intellectus mālis copulat̄ p̄mo intellectu
ctui: et deinde ceteris p̄ ordinē descēdēdo: nam prius nā id
est qđ est cā: vt dicit in lib. de suba orbis: ordine xō origi-
nis ecōtra p̄t copulat̄ imperfectionib⁹ vt rōnes cōcludūt:
et mediātib⁹ illis ascendit intellectus ad sup̄mū: verū
longius et diligentius omittimus ad illum locum.

CEt que seipſis intelligibilia sunt: ea sunt q̄
a corporib⁹ separata sunt: nec sunt in mate-
ria: et substantiē quidem barum rerū intel-
ligunt et intelliguntur.

Guesf. de bea.

Lib. 14.

Lib. 15.

Liber

De beatitudine

Com. 16. **C**ibactenus declarauit possibilitate copulationis: et ordinationem copulationis: nūc declarat qualia sunt ea: qdō intellectus mālis copulatur: et vult qdō illa sunt intelligibilia per se: qdō sunt a mā et magnitudine separata. Dicit z: qdō substātē harū rerū intelligunt et intelligunt: intelligunt quidem per essentiam superioris: intelligunt qdō ab inferioribus. **C**Animaduertendum qdō per se accipit̄ quandoq; priuatue: ut dicimus deum per se viuere: qdō a nullo vitā hz: sed seipso viuit: et hac ratiōe abstracta a mā et magnitudine dicuntur per se intelligibilia: qm̄ intelliguntur per priuatione abstractionis facie ab intellectu agente: non enim intellecta sūt ppter intellectu agentez. **C**Se cūdo animaduertendum qdō quilibet intelligentia inter media est intellectio res intellecta et intelligēs: sūt nō vna rōne: ut Auer. 12. metaph. com. 36. 17. 7. 51. Itēq; in libro destruc̄o destructionum. in solutione. 13. dubij: et in. 3. de anima. cōmē. 27. Intellectus enī veneris est intellectio et res intellecta intellectus mercury et sibi est quoq; intellectus per essentiaz intellectus solis: et ita bene dictum est: qdō abstracta intelligunt et intelliguntur. Intelligent enim per essentiam superiorum: intelliguntur qdō ab inferioribus. **C**Sz qres. vtrū inferior intelliḡ per eentia suimet intelligat superiorēz. Itēq; superior per essentiam sui intelligentia inferiorē. In libro destruc̄o destructionū dispusamus rem hāc. Nūc qdō pro concordia oīum dicatorum hincinde videt̄ mihi esse dicenduz. qdō inferior intelligido se intelligit superiorēz: et intelligit superiorē per essentiam illius: aliter ac aliter: quādo enim intelligit superiorē per eentiaz sūt est intellectio a posteriori: et in nobis esset syllogistica: in illis qdō non: sed quasi similis: hoc est abstractio: et in hac non beatur: quando qdō intelligit superiorē per essentiaz superioris: tunc beatur et istelle ctio intuītua. Simili rōne dicendum in superiori respe cti in inferioris: superior enī intelligit inferiorē in quaūz causa illius: et ideo nō est intellectio beatifica: qdō abstractio: nec intelligit inferiorē per essentiaz inferioris: qdō in fierior est potius potentia superioris qdō econtra.

CEt scias qdō intelligunt ex ea parte qua intellectūt: et quod in eis est res intellecta est res intelligēs: quod non est in alijs intelligibili bus: vbi gratia. lapis et terra nascēs sunt intelligibilia: id tamē quod ex eis intelligitur: non intelligit: naz que sunt corpus: vel stant per corpus nō sunt in se intelligibilia vel substantialiter: nec aliquid eorū est intellectus in actu: sūt agēs intellectus est qui facit ea actu intellecta: eleuans ea a gradu essentiā in quo erant ad gradum nobiliorem essentiā plusq; eis sit conceſsum a parte nature ipsarū.

Com. 17. **C**Ponit differentiaz inter formas abstractas et māles: et quasi declarat que dixit: et dicit pmo qdō substātē separata eadem intelligunt et intelliguntur: et fūm eadem partem realem: sūt respectu diuersorū: nam respectu superiorū intelligunt: respectu inferiorum intelliguntur. Dicit scđo. qdō res materiales intelliguntur tñ: et non intelligunt: hoc syllogicat: nā nullum corpus vel virtus in corpore est intellectus: sed formē māles sunt corpus vel virtus in corpore: igitur non sunt intellectus. scđo arguit. que de se non sunt actu intellectus: sed reducuntur ad actum ab intellectu agente: nō intelligunt: sed intelligunt tñ: formē materiales de se non sunt actu intellectus: sed sunt tales ab intellectu agente: ut dicit Aristo. igitur intelligunt tñ: et non

intelligunt. **C**Animaduertēdum qdō vnamet forma est in materia sensibus: et in intellectu materiali. In mā quidem est per dispositiones materię: et pñtiam materię. In sensibus qdō exterioribus: nō per māz: sed per pñtia materiae et conditionem eiusdem: in sensibus interiorib; est p conditione materię tñ: et nō per mām: nec per pñtia materiae. In intellectu qdō est per abstractionē oīo a mā p resentia: et additione materię: bñ igit̄ ingt̄: sed agēs intellectus est qui facit ea actu intellecta: eleuans ea a gradu essentiā in quo erāt: hoc est a cōcretōe materię fūm oīem rōnem ad gradū nobilioz essentiā plusq; eis sit conceſsum a pte naturē ipsarū: qdō ponunt in ultimo gradu abstractionis: qdō nō cōpetit eis qdō nāz: qdō dixerit plato. **C**Sz dubitat. nā nobilis eē habz forma in mā qdō in aia: qm̄ res nō est in aia: sed spēs: mō spēs est res deriuatiue. Scđo extra ani mā res hz opiniones in aia nullā: igit̄ nobilior in re qdō in aia. Quidā volūt qdō esse cognitū sit nobilis fūm qdō non autē simplr. Ego qdō dico qdō formē in intellectu māli hñt eē perfectissimū: pmo ga in illo eē copulant̄ primo pñ: e quo defluerunt. Scđo ga sūt in earu pfectiōe ultima. 3: qdō hñt esse cōternū. dico tñ qdō tale eē nō est formis mālibus pfectissimū: qdō nō valeat. lapis est i aia: igit̄ lapis est: valeret enī vbi eē in aia eē eē simplr perfectissimū ei. Catholici enī volūt res hz duplex eē: alterū in mēte diuinā: alterū in re extra suas causas: qdō ē Auer. 12. metaph. cō. 36. affirmat. eē in mēte dei est pfectissimū oīum: nā est eē cōternū diuinū ac sūme simplex: et tale eē hñt formē: qdō intelligunt a deo: igit̄ formē hñt tūc eē simplr optimū: ga formē hñt hoc esse demōstrando eē dei: et hoc est eē optimū simplr: igit̄ hñt eē simplr optimū nō tñ hñt eē optimū simplr sibi: ga hoc eē nō est simplr optimū sibi: et p pterea ut dicūt nō est frustra creatio: qdō illa terminat ad esse simplr optimum rei creatio: de his diximus alibi.

CNam virtus rationalis que est in homine non est ipsa eadē in se intellectus in actu: nec per naturam suę essentię: sed intellectus agēs reducit eam in intellectu in actu: et concedit qdō alia sūt sibi intelligibilia in actu.

CAcceptit qdō formē māles efficiunt actu intellectū agentē: hoc pbat. naz duç sūt virtutes. v3. intellectus agens: et intellectus mālis: igit̄ formē māles efficiuntur actu intellectū vel ab intellectu māli: vel ab intellectu agente: nō ab intellectu māli: ga illa est p se in potētia: et nō in actu: igit̄ ab intellectu agente: hāc minorē ponit. d. nā virtus rōnalis. v3. intellectus mālis qdō est in boie nō est ipsa eadem in se intellectus in actu: hoc est habens vim agendi: nec p nām suę essentię: sed intellectus agens reducit eā in intellectu in actu: et cōcedit qdō alia sibi sūt intelligibilia actu.

CSed ambigēs. nā intellectus materialis est actu intellectus: et non potētia intellectus: sūt potentia intelligibilia: ut Auer. 3. de aia. cō. 4. t. 20. et alibi dicit. Dōm qdō eē in actu quādo accipit̄ generatim: pro eē in actu in suo gñc: qñqz spēciatim pro eē in actu in specie. Nō intellectus est genē ad intellectum mālem et ad intellectū agentē: hñt enī sūt duç spēs: quarū singula est vñica in sua specie apd Auer. tūc p3: qdō intellectus mālis est in actu: et non est in actu: est in actu quidē in suo genere: qdō est actu intellectus: nō tñ est in actu in sua specie: qdō est vis passiva et nō activa. nā intellectus agens creādo in eo intellecta actuāt eū: et facit ut intelligat cetera: gbus mediātibus intelligit se: vñ dici pōt esse in actu intellectuali: nō autē in actu activo: quū ab alio pficiat.

CEt quū rationali virtuti acciderit: ut sit intellectus in actu: ascendet tunc ille intellectus in actu ad

actu ad assimilationem rerum abstractarum: et intelliget suum esse: quod est actu intellectus: et tunc relinquetur suum intelligibile esse intelligentiam: et etiam intellectus intelligibile et intelligens erit: tunc unum et idem in hoc: et reduceatur in essentiam gradus intellectus agentis: nam erit tunc intelligens intellectus materialis: res intellectus est agens: et intellectus erit intellectus materialis: et hec sunt unum in eodem: et tria in dispositione.

Com. 19. **C**oris declaratis exponit qualis status est intellectus materialis in tempore beatitudinis: et qualis progressus dicitur: primo quod quicunque rationali virtutui acciderit ut sit intellectus actu quod sit quando est perfectus per intellectus speculatum: ut diximus: ascendat tunc talis intellectus in actu perfectus ad assimilationem rerum abstractarum ordinem: prout intelligendo intellectum speculatum: secundo mediante illo intelligendo se: tertio medianteibus ipsis gradatim intelligendo intellectum agentem. Dicit secundo: et intelligit: videlicet in tali statu suorum esse: quod est actu intellectus: nam tunc intelligit intellectum agentem qui est actu intellectus in genere et specie: qui est tunc esse illi ut formaliter intelligit enim eum per essentiam illius: quia in tali statu ille erit sibi et illi intellectus. Dicit tertio qualiter corollarie concludens. Et tunc relinquetur suum intelligibile esse intelligentiam: nam suum intelligibile est intellectus agens: et ille est etiam intelligens. Dicit quarto: quasi concludendo et corolarium: et etiam intellectus intelligibilis: intellectus erit tunc unum et idem in hoc statu: et reduceatur totum ad gradum essentiae intellectus agentis: nam intellectus materialis erit intelligens: res intellectus tunc erit intellectus agens: et intellectus erit talis intellectus materialis quod in intellectus agens. Et hec sunt unum in esse beatifico: sed tria in dispositione et specie: quia re vera distinguuntur: pater ex omnibus ipsis qualis status est tunc anima nostrae. Nam habet unum esse cum substantiis separatis: quia coponunt unum esse: et distinguuntur ratione: etiam utitur essentias earum tamquam formalis principio operandi.

Ceteri gratia: scilicet comparatio intellectus agentis ad hominem est sicut comparatio solidis ad sensum visus: et ut sol dat visum lucem: et postea per hanc lucem: quam recipit videns a sole efficitur videns ipsum solem in actu: qui fuit causa facies ipsorum videre re in actu: et quod omnes colores qui erant apparentes in potentia efficiuntur apparentes in actu: similiter intellectus agentes facit: quia tribuit homini esse ipsum in virtute rationali: quod habet comparationem cum anima rationali: quia habet lucem cum visu: et cum illa eadem re intelligit anima rationalis id quod fecit ea intelligere: et reducitur per hoc ea quae erant potentia intelligibilia ad actu intellecta: et reducitur ut sit ipsa idem etiam intellectus agente et efficitur intellectus: quod non erat prius: et reducitur se ad intelligibile: hoc est ut intelligat se: quod non erat prius: igitur reducuntur omnia hec quae tria sunt in uno: quando sunt in actu: et res quae erat attributa

ta materie reducitur ad esse divinum: et hec est actio qua facit in nobis intellectus agens: et hinc vocatus est agens.

Contra exempla magis mouent quae verba Averro. declarat illum statum: et modum ascendi ad eum exemplo manifesto. **C**ontra adiudicandum ut sepe diximus: quod triplex est intellectus agens: unus ut sol: alius ut lux: sive lumen impsum anima: tertius ut illuminatus: ut propositiones sive intellectus in habitu. Primus quidem est deus benedictus: qui dicitur intellectus agens: et primus motor: agens quidem intellectus comparatione ad intelligibilia: nam ipse est verus illustrator: ut et metaphys. com. 31. primus vero motor comparatione ad uniuersum: quod ab eo dependet. et metaphys. com. 39. ab hoc effluit intellectus materialis et ceterae intelligentiae: omne autem effluens accedit ad id quod effluit et recedit: id quo accedit veluti actus est et perfectio: quo deficit veluti proportiona et potentia est: quare intellectus agens qui est ut lux sive lumen est ea: sive pars sive portio: sive gradus intellectus materialis: qui accedit ad principia suum: ab hoc effluunt primae propositiones quae intellectus in habitu dicuntur: ut et de anima. comen. 155. igitur enim et iteratur per intellectum: ut mihi videtur primas propositiones hec enim nullo alio nobis patet nisi solo illo nostro lumine: quod est pars intellectus materialis. Et in hoc apparet qualiter intellectus materialis habet aliquam compositionem: saltem ex actu illo: et potentia sive defectus: et inde quandoque dicitur rationis anima: et rationalis anima proprie ut diximus sit illud compositum quod sit ex parte deorsum accederet intus accedente: hoc est ex intellectu et dianoëa. His dictis facile est intelligere quae dicitur Averro. dicit enim primo quod ita se habet intellectus agens ad nos: sicut sol ad visum: nam ut sol dat sensum visus lucem sive lumen: quo visus actu videt et solem et colores: similiter quo colores efficiuntur actu visibiles: similiter agens intellectus tribuit homini esse ipsum in virtute rationali: quia tribuit intellectum materialem: cuius una pars est ut lumen: hoc autem mediante materialis intellectus sive anima rationalis elevat ad intelligendum abstracta ordine suo. videlicet propter hoc babendo intellectum in habitu: quo mediante babendo intellectum speculatum: quo ulterius intelligendo se quibus postea intelligendo abstracta: et hoc dicit: et cum illa eadem re intelligit anima rationalis id quod fecit ea intelligere: hoc est intellectum agentem non quicquam immediate: sed per hanc rem reducendo intelligibilia in potentia ad intellecta in actu. Tunc ponit qualiter se habet intellectus materialis in tali statu: et dicit primo quod in tali statu efficitur idem cum intellectu agente: hoc est secundum copulationem: et non per essentiam: nam in tali statu agens copulat possibili ut forma: et ita unum erunt copulatione. Itaque in tali statu efficitur intellectus: hoc est res intellecta: quod non erat prius: quia in hoc statu pfectus est oibus habitibus: et in hoc statu reducitur se ad esse intelligibile: hoc est quod erit idem ipse intelligens se et res intellecta: quod non erat prius: igitur tandem hec tria erunt unum in esse: et tria rationes. Nam intellectus materialis erit intelligens: et ipse res intellecta et intellectus: similiter agens erit intelligens res intellecta ab intellectu potentiae et intellectus. 4° in hoc statu res materialis et caduca: quae quia corruptibilis attribuitur materie: acquisit esse divinum: quia copulatur suo principio: et illi vniuersum. Tunc ultimo additum est totum hoc opus intellectus agentis: et inde intellectus hic agens dicitur: quomodo vero intellectus agens est causa omnium horum: et etiam suum est diximus: et dicemus in libro de intellectu.

Suestra de bea.

c 3

Liber

CEt quandoqdem ad hunc peruenimus gradum: completa est nostra beatitudo.

Loīn.21. **C**inem nostrum nunc deducit: et inquit. Et quandoqdem ad hunc peruenimus gradum: completa est nostra beatitudo. Est autem iste gradus status: in quo agēs intellectus est sibi et nobis intellectio: in quo intellectus materialis est intelligens intellectus, et res intellecta: in quo est idem saltez copulatione intellectui agenti. In quo per essentiam est ita pfectus sicut deus: nam in hoc statu: ita opera: sicut intellectus agēs: et intellectus agēs est dens: igitur est eque perfectus sicut deus. Et in hoc appareat mirum quoddam: nam Auer. arabs omnium legum depravator/naturali ratione fuit: et cōcedit rationalis animē statum talem: qualem habent ceteri angelī. Itemqz concedit ad hunc posse hominem ascendere ex puris naturalibus: quia ipse non nouit utrum ad extra agere continenter. tertio conclusit ad talem statum nos in vita posse ascendere: pauper vir: nouit quidez finem: qualis et quantum nouit et possibiliter finis: sed media ignorauit: que ducunt ad illum finem. Nos enim media ponimus metitorias actiones: si dici possunt media. Itemqz deus dare contingenter beatitudinem tenemus: et hoc decepit eū: sed de his in libro de intellectu satis. **S**ed peter quispiā. utrum intellectus materialis per media naturalia possit deum: qui est intellectus agens: per essentiaz intelligere: hoc est: utrum possit ad talem statum deduci: ut intellectus agens idem sit sibi et intellectui materiali intellectio per media naturalia. Hęc qstio in toto hoc libro est examinata: verum hic est replicata propter verba Auerro. nec expectes a me longas orationes: sed breves: quia in libro de intellectu diffuse loquo. Philosophus hz discor dare a theologo. Aristoteles et Auer. petunt primo deum ad extra comparari mere necessario cuiuscōmparabitur: vt. 1. metaphysic, 2. physic auscultationis dictum est. Secundo petunt intellectum materialez posse copulari deo per essentiam dei: ut longis syllogismis est probatum. Tertio petunt intellectum speculatiuz esse adēquatum medium copulationis: quia per hoc deus copulat: et per nihil maius: et nihil minus. Hęc tertia petitio est declarata in hoc libro. Ex us tribus patet materialez intellectum per media naturalia posse deus per eius essentiam intelligere. probatur. quia non defectu virtutis intelligentis: quia est receptua vis omnium intellectuum: ut materia est receptua omnium formaruz: ut dicitur 3. de anima. non defectu medi: quia intellectus speculatiū est adēquatum medium copulationis: non defectu voluntatis dei: quia illa comparatur omni extrinseco et intrinseco mere necessario. Igitur intellectus materialis per media naturalia potest dei essentiam per se intelligere. Has tres petitioes infinites tu. iuuenies disseminatas ab Arist. et Auerro. saltem ab Auerroe. Theologus autem cōclusionem oppositam ex principiis contrariorū deducet. Petit enim primo deū ad extra cōparari mere contingēter. nam ad extra cōparatur: ut agens vel forma vel finis per intellectum et voluntatez: agens vero forma et finis per intellectum et voluntatem agit mere libere et contingenter. Petut secūdo. nullum esse ens naturale: quo possit deus copulari intellectui sive rei naturali. Nam omne ens naturale deficit a bonitate et perfectiōe dei. Itemqz omne naturale est finitum: deus vel est infinitus vel transcendēs omne finituz: idcirco deus nullo medio nobis est copulabilis: nisi ipsomet deo. De scđa petitione theologi discordan: ut dicemus: sed hec duo satis: nam si deus volens est b. attitudo: ei erit beatitudo cui vult: igitur non ex natura/

De beatitudine

libus. Itemqz si nihil naturale est cōuale deo. igitur non per naturale medius erit nobis beatitudo. Et sic p̄hs et theologus differunt. Diuus Thomas credit conclusionē banc theologoz demōstrare ratione naturali. Petit enim primo q̄ triplex est modus essendi rerum: unus. v3. quo res h̄t esse in materia: quo omnia corporalia sunt. alius quo. s. res ipsa nō existit in materia: nec est sua essentia: s̄z esse habens: vt̄ esse habent intelligentię que angelī vulgariter nūcupantur: esse enim horum non est in materia: nec esse horum est essentia: alius quo res ipsa est suaz eē et sua essentia: quō deus existit. Ex hoc petit secūdo q̄ triplex est intellectus materialis. v3. qui habz esse in mālz et materia ipsa non educatur: vt̄ intellectus hominis. et intellectus angelicus correspondens scđo modo essendi: et intellectus diuinus respōdēs tertio modo essendi. Ex us deducit syllogismuz. intellectus intelligit intelligibile sibi p̄portionale et non maius: et quodlibet minus. per definitionem potentie. p̄mo celi. sed intelligibile propotionabile intellectui materiali est forma materialis: ga conuenit secum in eodē modo essendi: ga ambo sunt in materia: intelligibile p̄portionabile angelico intellectui est forma nō in materia: habens tamē esse aliud ab essentia: ga s̄līr in eodē modo essendi conueniunt intelligibile p̄portionale intellectui diuinu est essentia dei. per idē igitur intellectus humanus ex puris nālibus intelligit formam materialē: et nihil supra illā: et quodlibet infra: et intellectus angelicus formam materialem cuius eē est aliud ab essentia: et qdlibet ifra: et nihil supra. intellectus diuinus eēntiam dei et nihil supra. et qdlibet infra. Ego vero conuenio secū in cōclusionem: nam volo intellectum materialez nō posse per pure naturalia deum per essentiam intelligere: sed differo primo. ga teneo hanc conclusionem non esse demōstrabilem: ut credit Thomas. Secūdo teneo hāc esse mere creditam: et q̄ ita sit deduco: ga fortasse Auerroes concederet ytraqz suppositiones: s̄z quantum ad rē differat: et tamen syllogismum non admirarer: quia peciat in materia et forma: forma quidez: quia equiuocat de proportione: quia per proportionem in maiorī quid intelligit: vel proportionem essendi: vel operandi: si eēndi: maior falsa est: quia intellectus inferior intelligit sibi p̄portionabile proportione essendi et disproportionabile: semper enim inferior intellectus intelligit inferior ut medium: et superius ut finem. Si vero per proportionem intelligit proportionem operandi: maior vera est: et minor falsa: nam forma mālis non est intelligibile proportionabile intellectui equatum: quia intellectus est entis: ut. 4. metaphysic habetur in materia vero: nā deus apō Auer. intelligit se: et nihil infra se: angelus inferior superiorem: et nullum inferiorem: minor etiaz falsa est: ga forma materialis non est proportionabilis intellectui materiali: ga illa dependet in esse et operari a materia: intellectus materialis minime etiam apud eos. sic igitur cum eo concedimus conclusionem veram: sed negamus rationē: quia conclusio deducitur. Secūdo. utrum pro beatitudine sit necessarium aliquid creatum: dicendum q̄ in beatitudine duo sunt: ipse beatus qui in deo beat: et ipse deus beās. Tunc theologus et Auerro. conueniunt: q̄ ex parte beati requiritur aliqd: sive similitudo: sive lumen. Nam deus est auctor intellectus materialis: quemadmodū cetera, rum intelligentiaruz: saltem dependentia cetera: virtus vero hec materialis non est dei essentia: igitur aliqua participata eius similitudo: et per cōsequēs dicetur hec similitudo: lumen quasi a prima luce deriuatuz: et hec est opinio Auer. ipse enim. ut diximus: opinatur intellectū materialē habere compositionem: ut. 3. de anima. cōmen.

5.220.

g.ezo.compositionē dico ex aliquo quasi actus: et aliquo quasi potētia. illud quod est quasi actus: est illud: siue lumen: siue similitudo: quia participat dei essentia. et dicitur intellectus agēs quasi lumen: tunc vult deū intelligi a nobis propter hoc lumen. non quidez immediate: sed p. quaeto creat in nobis intellectū in habitu: quo mediāte creatur in nobis intellectus speculatiuus: quo tandem intelligimus deū. sic igitur conuenit Auerroes quantum ad hoc cum theologo. nam viceret per eiusmodi lumen deī essentiam intelligi volunt: lz alia ratione. Conueniūt secundo ex parte beatitudinis. quia volunt deū esse beatis beatitudinem per essentiam: et per nūbil creatum: siue illud dicatur species: siue similitudo. Tum quia omnis similitudo deficit a deo. Tum quia deī esse est eius essentia. Tum quia essentia deī est irrepräsentabilis: et ita deū per eius eēntiaz erit beatitudo sibi et omnibus: et per nullam speciem vel similitudinem mediaz: et hēc est opinio Auerrois. 1z.metaphys.cōmentis.38.2.17. Tertio querunt utrum omnes beati equaliter deū intelligant. arguitur q. non. Nam deū intellectus materialis per se cūs et intelligentie sunt beati: et tamen non sunt equaliter beati. In hac questioē Theologus discordat a Philosopho. Theologus enim qui vult beatos bari ppter participationem luminiis: diceret eos plus beati: qui maiori lumine participant. Philosophus autem qui tenet bari beatos per copulationem intellectus agentis: hoc est deī cum beato. dicit ex parte beatitudinis omnes equaliter bari. Nam omnes deo beantur: et deū est equalis omnibus. Amplius. omnes beantur: quia deū per essentiam recipitur in beatis. sed essentia deī tota recipitur. Ex parte xo modi beandi non omnes equaliter beantur. Nam deū est beatitudo sibi per se intelligentius inferioribus per aliud: intellectui materiali p. media multa. Amplius. illis beatitudo est semp. nobis autē parvo tempore. 1z.metaphys. et ita teneret Auerroes beatitudinez et omnis equaliter beatos xo omnes inequaliter bari. et per hoc patet solutio ad questionem. p. oēs beati equaliter deū intelligant: siue sint eiusdem species: siue alterius generis: lz non equaliter sint beati. et patet solutio ad argumentum. Quarto querunt utrum homo in carne constitutus possit deū per essentiaz intelligere. rem hanc in libro de intellectu dicemus prolixē. nūc xo raptim dicamus q. Diuus Thomas tenet q. homo in carne constitutus deū per essentiam intelligere non potest: sed bene a posteriori per effectus. et hoc probat. quia modus cognitionis sequitur modum naturei cognoscētis. anima nostra dum est in carne habet esse in materia corporali. igitur non cognoscit aliquam nisi quę habent formaz in materia: vel quę per eiusmodi cognosci possunt. constat autem q. per naturas rerum materiali deū per essentiam cognosci non potest. Primo. quia per similitudinem creatam essentia non potest intelligi. Secundo. quia illa essentia in nullo ente creato equate continetur. Signum autem dicunt. q. anima nostra quanto magis a corpore eleuatur: tanto abstractiorum intelligibilium sit capacior: vt patet in somnii et alienationibus: in quibus futurę præsidentur res. Sed contra. nam de facto Moyles iudeorū magister: et Paulus magister gentium: vt dicit Diuus Augustinus: in carne constituterunt deū per essentiam dei. hoc autem non suisset: nisi deū suisset eis intellectio quemadmodum sibi: et hoc concedūt philosophi: saltem de possibili. quia de facto aliquem eorum hoc attigisse non inueni: et videtur ad hoc ratio. nam non est ex parte dei repugnans: nec ex parte intellectus materialis. quia est

eternus: et maximum in genere recipientium: nec ex parte corporis in quo ipse est: ga vt diximus omne possibile formę: est possibile subiectio illi formę mediāte illa forma. Argumentum eorum peccat. pmo ga maior est falsa apud philosophos: nam intellectus intelligit aliqd ad qđ non transcēdit corpus: sed ad illud disponitur mediantibus formis corporalibus: minor etiāz non accipitur sub intellectu maioris: nam intellectus materialis: lz sit in corpore: non tamen constituitur per corpus: idcirco potest intelligere res materiales: et res quę non constituant per corpus: sed corpus cōstituant. Unde reduco argumentum contra eum: modus cognitionis sequitur modum naturę cognoscētis: sed natura cognoscēs est in materia et nō cōstituitur a materia: sed eam cōstituit: igitur intelligere pot ea quę nō cōstituantur a materia: sed cōstituit materia: substantiā autem separate cōstituit corpora: et non consti tuuntur a corpore: igitur intellectus materialis potest intelligere substantias separatas: minor est Auer. pmo phycē auscultatiōis. cōmē.63. Itaq. philosophi boiem in carne cōstitutuz posse deū intelligere: et aliquem aliquādo eū per essentiaz intellexisse cum theologis cōcedūt. utrum philosophi hoc esse per media naturalia cōtēnūt. Theologi xo metes hominum in hac carne viuentuz ppter cōm ordinem et supernaturār: sed non sensib⁹ car neis viuentuz: posse deū per essentiam cognoscere affir mat: qđ etiam ipse Thomas cōcedit: et in hoc apparet differētia Phī et theologo. Petunt ultimo. utrum deū siue intellectus agēs sit formalr beatitudo. Diuus Thomas solvit q. beatitudo intellectus cōsistit in actu intellectus: in actu intellectus possunt duo considerari. s. ipm intelligibile: qđ nostri vocant obtūm actus: et ipse actus: qui est intelligere: ut vult q. si beatitudo consideret ex parte obiecti: sic deū est formalr beatitudo: ga hoc solo quis beatur: ga deū intelligit etiam si alia ignoret: si ex parte actus intelligētis beatitudo est quid creatū in beatit: lz in deo sit in creatum: et hoc pbatur. ga si non: omnes beatitudines effent equalis: nam deū est omnibus equalis: et nūbil per te est beatitudo preter deū. igitur beatitudo est aliud a deo. Pace sua mībi videſ q. deū sit formaliter beatitudo: et nūbil in nobis preter deū beat nos: nec actus intelligentis: nec species intelligibilis: nec lumen genitum: quoties igitur deū est nobis intellectio sicuti sibi: tunc est beatitudo. 1z.metaphys.cōmē.38. ex parte enīz nostra nūbil est aliud beatitudo ppter deū: ga deū est sibi: et ceteris beatis intellectio et actio: deo enim beatur: deo agimus: et deo intelligimus. apud Auer. et hanc positionem ascribit Arist. et theologis. Sugerius vir in Peripatetica secta clarissimus: vt dicemus in libro de intellectu. Et hoc pbatur. ga ad quid ponitur actus ille intelligendi: vel vt medium: vel repletas: non vt medium: ga per ipsum lumen est inadquatus medium: igit̄ et magis ille actus intelligendi non vt repletans: ga deū est irrepräsentabilis vt dicit. Teneendum igitur q. nec ex parte nostra: nec ex parte dei est necessarium aliqd ppter deū ad beatum esse: apud theologos quidem sat est deū xo lens: ipse enīz volēs illi est intellectio cui vult. apud Auer. xo illi: cui perfectus est intellectus speculatiuus: q. apud Auerro. non est dispositio copulati esse: sed copulationis: hoc est fieri et non facti esse: nam sicut forma est actio materia in facto esse: et per nullum medium deū est actio: intellectio: et beatitudo beatiorū in facto: et nullo mediāte. Adducit Sugerius hāc rationē: ga nos beamur vt ceterē intelligentie: vt dicit Aristotle. 1z.metaphys. et hoc nobis promittit religio nostra: sed ceterē intelligentie beamur per essentiam superioris et deū: et per nūbil aliud mediāte.

Liber

ansigitur nos quandoq; beabimur per essentias dei: vt illę et per nihil mediens. Ratio Thomę non concludit. nam nos diximus beatitudinem esse omnibus equalēs: nō tamen omnes equaliter beatos propter rationes alias dictas. questiones has breviter tetigi ut videatur difference theologorum a philosophis: et vscq; inquantū deuenere philosophi: verum altior retractatio relinquitur in libro de intellectu.

CEt scias q; quādō est separata a n obis aliquo tempore accidentaliter: non debet hęc separatio sibi attribui a diminutione et pinuntatione in sua substantia: nec coniunctio simpliciter acquirit ei aliquam formam: quam antea non habuerit.

Cor. 22. **O**bviies Averrois. nam intellectus agens nunc non copulatur: postea copulabitur. igitur in copulatione alteratur. probatur. quia copulatio est quędaz relatio: et relatio non potest nouiter acquiri alicui: nisi propter aliquid noui: quod sit eius fundamentum: vt dicit ipse. 8. physice auscultationis cōmento. 8. igitur intellectus agens in copulatione mutabitur. et sic deus mutaretur: qui est intellectus agēs. Respondet ipse negando cōsequentiā. Nam nunc copulatur: et prius non copulabitur. et tamē nō mutatur nec in substantia nec in accidente. verum ipse non assignat causam cur non valet consequētia hęc. **P**ropterea animaduertendū: vt dicit ipse. 7. physice auscultationis cōmento. 20. q; intellectus copulatur nobis de nouo mutatione facta in nobis et non in eo. Inquantum enim nos aliter atq; aliter disponimur: ipse nobis copulatur. vnde in copulatione est tria considerare. relationē: terminum eius: et fundamentum. est quidem relatio copulatio ipsa: qua intellectus agens dicitur nobis copulatus: et nos illi copulati. est terminus deus ipse: sive intellectus agens ipse. relatio enim hęc terminatur ad absolutam essentiam dei. nec inconvenit absolutum esse terminum relationis. fundamentum quod de nouo nobis contingit ad cuius presentiam innascitur nobis. hęc noua relatio: qua deus dicitur copulatus: est intellectus speculatorius perfectus apud Philosophum. et remouēs probibens est virtus heroica. et ita patet solutio ad quęstiones: q; scilicet deus potest nobis de nouo copulari: et nulla sit mentio ex parte sua: quia ipse de nouo refertur relatione et mutatione facta in nobis.

CHeq; vscq; est inuanum ista apprehensio. nam intentio diuina in hoc fuit q; forme que sunt eterne in genere ut uniuersalia debeant ascendere ad formam unam numero. Nam cuiusq; enti inest diuina intētio ut perueniat ad recipiendum tantum illius nobilis finis: quantum competit sive naturę: nec denegat ab eius essentia pars sibi concessa. itaq; entibus que in ipsorum natura nō habent nisi ut sint in hac essentia diminuta ut bruta animalia erit possibile habere in seipsis virtutes: p; quas in fine ascendent ad tales perfectionē: qualis est primi entis simpliciter.

Cor. 23. **D**eclarat nūc uilitatē beatificę intellectiōis: ex parte videlicet ceterorum entium. quanta nāq; sit uilitas ex parte nostra: iam patuit. proponit primo. q; uilitas secunda ex parte ceterorum entium est: vt illę res mate-

De beatitudine

riales que genere sunt eterne: et iditudo corruptiū: p; ticipent beatitudine illa: dum ascendunt ad copulationem cum illa forma una numero: quam diximus intellectum agentem: sive deum. nam res materiales quando effecte sunt nobis formę intentionaliter: et per apprehensionem recipiunt intellectum agentem: saltez dilpositiū: et ita illę copulantur ut nos: l; nobis deus ipse sit intellectio et apprehensio: sicut est sibi. illis x; o perfectio et forma. syllogizat conclusionem hanc. vnaque res appetit suum finem: quantum sibi competit: sed res materiales appetunt copulari illi taq; fini. igitur aliquando erunt copulati. vel syllogizetur sic. vnumq; idq; appetens aliquem finem: quantum sibi competit: interdum perueniet ad eum: quantum sibi competit: sed omnes formę materiales appetunt copulari deo vti proprio fini. igitur aliquādo peruenient ad virtutes tantas ut ipsi deo copulentur. et hoc sit in statu hominis. et in hoc patet q; deus uinitur nobis. Primo propter nos: vt videlicet perficiat et beet et felicitet nos. Secundo ut beet et perficiat formas materiales tam quantum sunt capaces: quod sit quando ipse sunt formę in nobis intentionales: enim nobis et ipsis deus copulatur. Huius primo ibi. [Nam cuiuslibet enti] tangit minorem. Secunda ibi. [Entibus itaq;] tāgit conclusiōnem. **C**Quæres Averroes vult deum intelligi a nobis ut nos et cetera felicitemur. igitur intellectio illa dei est ppter finem: vbi est finis: ibi est forma. vbi forma et finis: ibi agens et materia: que sunt eiusmodi intellectiōis forma agens et materia. **C**Animaduertendum q; dei intellectio intuitiva est finis: et nullum finem habet. verum dicuntur cetera fines aliqua similitudine: et ita ceterę cause similitudine assignari possunt: ut materia quidem: intellectus materialis: homo. Intellectus quidem materialis: materia proxima intellectiōis. homo x; o remotum: q; mediante intellectus materiali. ut x; o forma est deus: ipse enim est felicitas sibi et animi: ut autem agēs est intellectus agens: qui est causa quare uinitur nobis: ut felicitas. Nam est causa intellectus speculatiū: et ipse uinitur nobis mediante speculatiō. igitur est causa sui alii modo. finis x; o primus ut homo deo copuletur. secundus ut cetera materialia deo etiā copulentur. homo quidem fm esse reale. materialia x; o: ut dicit hic Averroes: fm esse reale non sunt deo uinibilia: sed bene fm eē eorum intentionale: hoc est. inquantum sunt intellectus speculatiū preparans intellectum materialem ut deū recipiat et deo copuletur: et in tali uinione intentionali rediunt in finem eorum reditio completa. nam deus est primum principium: vnde effluunt omnia principia omnium rerum: et ita dum in deum rediunt: ad nullum ultra redire possunt: et ita sibi compleetur reditio. In tali quoq; esse non intelligunt: ut intelligit per essentiam dei: quia homo copulatur illi fm esse reale. res materiales fm esse intentionale.

Quod quidem igitur est primus ens simplex: ideo est primus. quia primū primo habuit semetipsum. non autem ab antecedente causa. quod x; o est post ipsum: suum esse habet virtute primi. et hoc est esse primę materię cum prima forma: quia ipsum primum tribuit sibi meritū in prima dispositione ut gratiam habeat recipiendi formas: que possunt sibi accidere: et formis materialib; trivit gratiā qua possint peruenire ad formas

complete abstractas tāqz in finem.

Conf. 24. Declarat quasi differentiam inter primum et cetera alia: et ordinem et causam ascensus. Nam posset quis dicere. deus est beatus homo quoque beatur: et formae materiales virum una ratione. Respondet quod primum principium. hoc est deus et intellectus agens beatur per se: quia est primum et a nullo beatur. cetera vero post ipsum felicitatur a virtute primi. Nam homo beatur deo: et res materiales etiam deo beatur: et sic ab alio probat hoc similitudine: nam ita deus se habet respectu beatorum: ut respectu formarum prima forma in materia. Nam ut prima forma per se recipitur in materia: et ceterae aliae mediante illa recipiuntur: ita deus seipso beatur et cetera mediante deo. Deus enim tribuit nobis meritum ut intelligamus formas materiales: est autem tale meritum lumen: quod est aliud quid animae nostrae: ut diximus: et formis materialibus tribuit gratiam: qua possint ascendere ad finem dictum: et hoc facit prima forma ipsa enim per se recipitur in materia: et prebet meritum materiali: ut recipiat formas: et prebet meritum formis ut recipientur. quid autem sit hec prima forma materiali: in libro de substantia orbis vidimus. **S**ed ambigues nam ut nulla est coloribus beatitudo si videntur: sed oculo: sic nulla erit rebus materialibus felicitas: si intelligentur: sed homini. **D**icenduz quod unam res potest dici in beatitudo: et alteri perfectio. **L**opulatio hec cum deo est quidem beatitudo homini: quia sibi est intellectus et volupta: ut dicitur. 10. ethicorum: et 12. metaphysicæ: est autem rebus materialibus comprehensis perfectio pro quanto redeunt in suum finem reditione completa: etiam pro quanto preparant nos ad ultimum finem: et ita concedendum est materiales res in tali ratione non beari: sed perfici: quantum suæ naturæ inest capacitas: ut dixit Auerroes.

Columus autem nunc excludere simones nostrum: et cum hoc tibi demonstrare et brevibus verbis referre ordines valde pulchri principiorum: ut ponit Avernas. et est quidem radix una eleandi intellectum intendenter tibi scire magna. dixit itaque Avernas principia per quæ constituantur corpora et ipsorum accidentia esse sex gradus altos et supremos: et unaqueque specierum continetur in aliquo illorum graduum hoc modo. ut prima causa in primo gradu. secunda in secundo. intellectus agens in tertio. anima in quarto. forma in quinto. mā denum in sexto.

Conf. 25. Dum curiose libellum hunc lectitauerim cum Hieronymo Bernardo dñi Petri: et cum Antonio Justiniano dñi Pauli viris omnium scientiarum eruditissimis: et inter nos de opere: an completum esset: an non: contigerit dissectionis in bibliotheca monasterii Divi Joannis inuenimus additamentum hoc: quod incipit. **C**olumus autem nunc concludere sermonem nostrum. Ipsi omnes conclusimus: et propter verba: et propter ordinem libelluz istuz absqz hoc: quod dicit esse incompletum. Idcirco me rogavunt ut prosequerer expositionem: ego autem dixi. nec hic finem esse datum: quare ociola erit expositio. Et hinc inde rationibus inducis ad ceteri expositionem me contuli: sive completus sit libellus sive manus. Cum non legerim eum proprio fonte: sat sit meam et eius mente cuius bis parabolis comitari: erunt enim verba hec quatuorqz

balba: veluti custodes eorum quæ de beatitudine sentimus. potissimum quum hec ludendo scribam: in hac nostra etate. 22. annorum. si enim deus mihi vitam producerat: aliora attingemus: et multo maiora etiam qz ea quæ in libro de intellectu nunc scribimus: quum quasi simul hec cum illis scribantur. Dicit igitur Auerroes primo se velle entia omnia: quæ beatum faciunt reducere ad ordinem Avernas. Nam iste ordo facilitat ingenium usq; qui volunt grauiora attingere. Dicit secundo. principia et quibus corpora omnia dependent ordinari in sex ordinibus sive gradibus: et in primo collocat deum: sive primam causam: qui est intellectus agens ut sol. In secundo collocat causam secundam ut angeli sunt: quos plato vocat in Timo deos secundos. In tertio collocat intellectum agentem: et intelligit illum qui est quasi lumen: qui est una substantia cum intellectu materiali: cuius signus est: quia omittit intellectum materiali: ut hoc quia per intellectum agentem et male est intelligit idem: ut diximus: sunt enim una substantia: differunt autem ratione: ut. 20. com. 3. de aia dicitur: et per hec tollitur contradictio. In 4. ponit anima rationalis: Nam rationalis aia: ut sepe diximus capitur dupl. Uno modo pro aggregato ex actu et potentia: et sic non differt ab intellectu materiali: ut loquimur in libro de intellectu. Alio modo pro aggregato ex dianoea ex semine traducta: et intellectu desoris accidente: et sic est infra intellectu: et supra formam: et est anima una constitutio hoie in specie. In quanto gradu est forma: et hec multos habet gradus: quos narrare non est opus nunc: verum sumus gradus est dianoea: quæ est prima sensitiva propinquissima intellectui: et formaz est forma elementaria: unde. 2. physice auscultationis. com. 26. inquit. Scientia igitur nullis considerat de esse formarum: quousque pueniat ad ultimam formam: nullum: et primum abstractarum. Et hec est dianoea: quæ est ultima via contemplationis et per inclusionem: prima vero abstractaz per exclusionem: quælibet supra hac est abstracta: aut subdicitur in terminis: supple ad formas formarum: hoc est intellectus agentes et male: quæ sunt medicis in esse inter illas: sicut existimat de forma hominis ultima: hoc est intellectus male: est enim terminus considerationis nullis per exclusionem: quæ illum non considerat: et quælibet formaz infra illum. Et viceversa: per dianoeam: quia nostri cogitationes vocant: esse in primo ordine formarum. In ultimo vero esse elementarias formas: demus materiali ponit in 6. ordine. **S**ed ambigues primo in quo ordine ponuntur accidentia: secundo qualis est hec latitudo entium: tertio in omni latitudine est non gradus: modo mā non est non gradus entium: quia tūc non est. **A**d primum video mihi esse dōm. quod accidentia non sunt per se in aliquo gradu entis: quia non est per se: non debet constituere aliquem gradum entis per se. Idcirco in eo gradu entis sunt: cuius sunt accidentia: ut potentia male in gradu male: accidentia alicuius in gradu animæ: et in ceteris dividatur suo modo. **A**d 2^m video mihi quod hec non est aliqua latitudo: quia nec uniformis: nec dissimilans: nec uniformiter dissimilans: nec dissimiliter dissimilans: habet tamen aliquas similitudinem cum latitudine: rectius autem dicitur series: sive ordinatio habetque rationes cum latitudine dissimilans: prius gradus non est excessus vel proportione duplus ad secundum: et ceteri ad ceteros: habent etiam aliquam rationem cum uniformiter dissimilans: quæ sicut primus gradus excedit 2^m: ita secundus tertium: et sic in ceteris: et excessus vel proportione non est equalis. **A**d 3^m qdam tenent non gradus latitudinis esse infinitum modicum illius: et quia infinitum modicum ens volunt esse materiam: idcirco non gradum entium ponunt materialia: alij ponunt non gradum esse præsumptionem

Liber

formarum: et sic materia erit in certo gradu entis: sed hec relinquuntur calculatoribus.

CQd est in primo gradu: non potest esse plura: sed omnibus modis est unum solu separatum: que autem sunt in alijs sunt plura. et horum quidem tria: neqz sunt corpora: neqz ad corpus. v3. prima causa. secunda causa. et intellectus agens: tria aut alia: lz non sunt corpora sunt ad corpus. v3. aia: forma: et mā.

Con. 26. Declarat nūc partes latitudinis: et dicit pmo q entia q collocatur in pmo gradu: non sunt plura: vel generis: vel specie: vel nūo: lz vnu numero simpliciter: vt dicemus: que sunt in alijs gradibz sunt plura nūo: nam intelligēti plures: intellectus plures: aic plures: formē plures. Dicit secundo q pma tria: nec sunt corpora: nec virtutes in corporibus vt deus: secunda causa: et intellectus. reliqua tria lz nō sunt corpora: sunt virtutes in corpore: vt anima: forma: et materia. hec enim omnia sunt partes corporis. Sz dubitatur primo cōtra primū. Scđo contra z^m. Contra primū quidem. Nam etiā intelligentia nō est plus vna in specie. Similiter et intellectus nō est plus vnu numero in specie: vt tenet ipse. itēqz rationalis anima nō est plus vna in specie. et materia pma vna numero oīum formarum. Contra z^m xo ambiges. Nam intelligentiē et intellectus sunt ad corpora: ga sunt formē p̄stinentes corpora. p̄ auscultationis physicē. cō. 63. **C** pro solone p̄mī debes scire q fm Auer. deus est vnu numero et gradu: vt declarat Arist. et Auer. p̄ celi. cō. 90. t. 1z. metaph. cō. 49. est qdem vnu numero: ga caret materia. In formis enī liberatis a materia nō est plus vno iudicio in specie. est xo vnu gradu: quia repugnat eē plura pma simpli citer cum latitudine certa: ga tunc nō essent pma. prima igitur causa est vna numero specie et gradu. Secunda causa: hoc est. intelligentia lz quilibet sit vna numero in specie: ga carent materia: tamen omnes sunt in uno gradu: ga participant eodē eē fm magis et minus: et sic in se. cūdo gradu est pluralitas. Similiter intellectus lz sit glibz in sua specie vnu numero: quia carēt materia: nī ambo v3. materialis et agēs sunt vnius gradus: quia participat eodem esse ordine quodam: loquor de agente pro lumine. aia rationalis nō est vna numero: imo tot quot corpora. et hoc capiendo rationale aliam pro aggregato ex dia noea et intellectu. sic enim constituitur anima rationalis: que quidem in me est alia ppter alia dianoea: et in te alia ppter alia dianoea: capiendo tamen pro aggregato ex potentia et actu: sic est intellectus et vna numero vt intellectus: sed vtcūqz sit omnes sunt vnius gradus. Materię quoqz plures sunt: quia celestis vna et generabilium altera: et omnes eiusdem gradus: si differunt specie: et sic ad du binz patet solutio. qz lz intelligentiē differunt species: que libet sit vna numero in sua specietate omnes p̄stinent vnu gradu. sic et intellectus et cetera alia. **C** Ad z^m dicendum q Auer. per esse ad corpus intelligit esse formā dependentē a corpore in esse et conservari. Modo horum sex tria neqz sunt corpora nec ad corpus vt deus et intelligentia et intellectus tria sunt ad corpus anima: salte qmūz ad dianoeam. forma et materia: quia partes corporum: sine quibus eē nō possunt. Et sic patet solutio ad z^m.

C Genera autem corporoz sunt sex. v3. corpus celeste: rōnale aial: irrōnale aial: vegetabile: mīnerale: et quatuor elemēta. summa xo ex his sex generibz cōposita est mundus: cu-

De beatitudine

Ins propriam et prīmam causam credendū est esse altissimum deum benedictū. ipse enī est causa propinqua essentiē secundorum et essentiē intellectus agētis. Secunda xo sunt causē corporum celestium: et ab his proueniunt substantiē horum corporum. essentia enim cuiuslibet corporis celestis dependet a quolibet secundorum. nam sup̄mūz secundorum in gradu constituit eē prime sphēre. infimūz constituit esse lunę. media quoqz q sunt inter hec: constituit eē ceteraruz sphērarum: que sunt inter has.

Cnūe cōstituit z^m latitudinē corporū. et inquit. Genera aut corporoz sunt sex. v3. corpus celeste: qd est in p gradu. post hoc est rationale aial: postea irrationalē aial: postea vegetabile: postea mīnerale: ultimo quatuor elementaz tenet locū materię. et sic habebas duas latitudes. Dicit se. cūdo. summa xo ex hs sex generibz. v3. taz in pma qz in z^m latitudine collocatis cōposita est mundus totus. Deinde declarat z^m corporū latitudinē depēdere ex pma: et dicit tertio cui p̄priā et primā causaz credendū est eē altissimum deū bñdicū. et declarat quo. et inquit. ipse enim est causa propinqua essentiē scđoz. hoc est intelligentiarū: et essentiē intellectus agētis et etiā mālis. p3 itaqz deū eē causam p̄ximā rerū māliū. Deinde declarat quorū est causa me diata: et qmī remota. et inquit. Scđo xo vt intelligentiē sunt causē corporoz celestiorū: ab his celestibz corporibz pue niunt subē horū corporū sensibiliū. qd declarat. d. cōntia cuiuslibet corporis celestis depēdet a quolibet scđoz. B est. singulū celū a p̄prio et singulo motore. Nā supremū scđoz in gradu. vt pma intelligentia p̄stituit eē prime sphēre. et infimū vt intelligentia lunę cōstituit esse orbis lunę. media quoqz q sunt inter hec. hoc est. intelligentiē iterme die constituum esse ceterarū sphērarū: que sunt inter has. **E**x hs arguit. qcd est cā cāc est cā causati: sed de⁹ est cā causarū oīuz rerū. igit cā oīuz minor declarata est. nā est cā intelligentiazz: q sunt cāc orbū: q sunt et cāc effectū ḡabilitū et corruptibilitū: tita deus est cā oīuz. **A**had uertendū q de⁹ est cā intelligentiarū: et intellect⁹ in tripli ci ḡne causē: vt declarat in lib. destructio destructionū. disputatione 3°: vt finis. ga optimū in nā et sūme appetibile: vt forma: ga sūme intelligibile. Nā vt sic est forma oīuz intelligentiarū vt efficiēs: ga p̄mū idēpēdes: qd est cā oīuz q sunt post. et hoc ga in abstractis a mā nō differt finis a forma et agēte: vt. t. 1z. metaph. cōmentis. 6. 36. t. 4. 1. quo xo ab uno pueniant tot: in lib. destructio destructio nū. t. 1z. metaph. cōm. 4. 4. declarat. vtterius intelligentiē sunt cāc celoz i triplici ḡnie cāc: qm̄ considerant bz eē reale: vt formē nō tm̄ appropiat: bz cōstituētes corpora celestia in eē: vt p̄ auscultatiōis physicē. cō. 63. et t. 1z. de suba orbis. et in lib. de celo disputant: vt enī equus bz spēz a sua for ma: sic celū bz spēz a suo motore: est enī motor aia celi: vt equina forma equi. verū equina forma cōstituit et consti tuīt a subto ei⁹. Illa xo (vt dicit) cōstituit tm̄ celū. Rem hāc absoluim⁹ in multis qm̄ibz tractabim⁹. nūc xo (qā nō est locus) subyicim⁹ istud. et qm̄ forma et finis et efficiēns sunt idē in separatis a mā: idcirco intelligentia est cā orbis ista triplici rōne. corpora xo celestia sunt cāc horoz: vt Arist. inquit. t. de gnōne: et in meteoris vt efficiēta tm̄: et hoc lumine et motu. dici aut p̄nt formē et fines: p̄ quanto oē pfecti⁹ est forma et finis i perfectioris p̄ polūcc. Ulterius aiaduertēdū cām subē eē cām accidētiū: q̄ insūt p̄ se

Uli substantiæ. ut quoniā intelligentiæ sunt causæ cœloꝝ; sunt etiam causæ omnium accidentiū per se cœliꝝ ut ille gurę motuꝝ & lucis. Similiter anima quæ est causa hominis est causa omnium accidentiū eiusdem. & formæ quæ sunt causæ corporum sensibiliꝝ sunt causæ omnium eorum quæ in corpore corporibus. Nam forma cum materia sunt causæ omnium eorum quæ in corpore corporibus. prius auctoritatis physice.

Et numerus quidem secundorum est p̄m numerum corporum celestium. & cum dico hic numerum: debes intelligere per modū causarum & causatorum. scis nāc causam quæ non est corpus non recipere numerū: nisi per modū quo est causa corporum numeratorum. bēc autem secunda sunt quæ dicuntur angelī.

Con.28. **E**xplicatis duobus ordinibꝫ: soluit quæstiones iſſe illis. Primo enim dixit in secundo gradu entia primæ latitudinis esse pluralitatē & numerū. Dicer quis quod. Amplius videt ꝑ non. Nā numerus est quantitas quæ abstractis non competit. Tertio quæ sunt illa entia: quæ dicuntur secunda. Soluit primus ea secunda esse tōtū quod sunt orbis: v. i. z. metaphysicæ explicatus est. Soluit z. numerum tribū per se causatiss. p̄m rationē causæ: corpora enim cœlestia per se numerantur: animæ ab eo ratione & attributione. Sed dices. cœli numerantur per se: sicut sunt in materialiꝝ sic erant genera¹⁰. Relpōdet Annores.8. metaphysicæ cōmento. i. z. 2. 12. eiusdem. cō. 10. ꝑ habent materialiꝝ cōquioce dicitam: & per p̄sequēs non generabilem: & sic possunt recipere numerū & qualitatem per se: animæ ab eoꝝ per accidens. Soluit tertium. ꝑ illa secunda entia quæ collocantur in secundo gradu sunt angelī. Angelī enim auctore Platone in Tymo dicitur dū secundis quibus deus reliquit cœpium operis faciendū: sic igitur patet quis sit gradus p̄missus: quoniā est causa omnium aliorū: quicquid secundus: quoniam causa secundū.

Et intellectus quidem agens babet de sua virtute & opere prouidentiam quæ est in animali rationali: & apprehendere quidem illū: est ultimus gradus perfectionis animæ nostræ: quia illud est finis & nostra beatitudo. Contingit aut̄ hoc: quin separatur: nec egerit in suo esse re quæ sit subea: ut est corpus materia vel accidens: & in hac perfectione remanserit semper. Et substantia quidem intellectus agentis est vna: cōgnis gradus suus cōtineat id quod dependet ab omnibus animalibꝫ rationalibꝫ receptiūis beatitudinibꝫ: & hoc est quod vocatur sp̄ritus sanctus.

Con.29. **E**xpliſat nunc tertium gradum entiū: in quo reponit intellectus agens: & dicit p̄mo ꝑ intellectus agens: qui est tertii gradus: habet in homine prouidentiam: quæ est in animali rationali: & hoc potest intelligi ꝑ prouideat de animali rationali: & sic per intellectum agentem intellectus agens: tunc laborare humano non egebit anima pro scientia eius: sed deus erit sibi sciens: tunc nō vtr̄ syllogismo: definitione: cōtentibꝫ memata: exēplo: vel alio instrumento dialectico: nec invenitō: nec discipula: sed deo intelligere deo operabitur: ita deus illi erit

tis reponit in secundo sub ratione qua efficiunt formæ dominis. Et si dicas: quod ponitur in primo gradu est causa intellectus & omnium: ignor per intellectū non potest intelligi deus. Respondet ꝑ idem est causa sui: deus enim in similius ens & primus est causa: ut forma quæ dominis vniatur: potest esse causa copulationis: & per p̄sequēs submet: vel potest expōn ꝑ baber prouidentiam de homine: hoc est ꝑ sic prouidentia dominis nam per intellectū agē: tem intelligentius eum qui est quasi agens respectu dominis: p̄eo quanto per ipsum constat homo: & sic intellectus agens erit idem quod materialis intellectus: sed hoc p̄ptera quæ subdit stare non potest. Idcirco dicendum ꝑ intellectus eum agentem qui habet prouidentiam: hoc est intellectum materialem: quasi subiectum suum: & sic per intellectum agentem non intelligimus eum qui est in solidi: vi est deus: nec eum qui est principius scientiæ ut propoſitiones: sed eū qui est ut lumen quæ cum intellectu possibil faciunt utrum compositum: salteꝝ ex partibus ratione: ne dixeris: ut septimus diximus: istud itaque lumen h̄z prouidemiam: id est intellectum materialem: qui est in animali rationali. Dicit secundo: & apprehendere quidem illum est ultimus gradus perfectionis animæ nostræ: quia illud est finis & nostra beatitudo. **C**ed contra. Nam per illum vel intelligit intellectum agentem quasi lumen vel quasi solem: si quasi solem: igitur in tam breui tempore equivoſat. si quasi lumen: falsum est: quia beatitudo est summum bonum, constat autem lumen hoc esse valde infinitum. Contradicit etiam lib. 12. metaphysicæ, commento. 1. 7. 2. 3. 8. 2. in tertio de anima omnibus locis. **C**ontra dicitur etiam lib. 12. metaphysicæ, commento. 1. 7. 2. 3. 8. 2. in tertio de anima omnibus locis. **A**nima doctordam ꝑ homo duobus modis dependet a deo: ut formatum & formata: & ut factum ab agente. quare si reditus eius ad formam principium: debet esse perfectas & compleatas: decet dominus intelligere deū duobus modis. videlicet ut forma sine finis & ut agens: & quidem ut formæ intelligit deum per essentiam dei. ut vero agens intelligit eum per essentiam agentis: quod est lumen animæ nostræ: quo sit ut uno serte actu beatus copularum deo ut formæ & lumen suæ animæ tāc rationi per quam intelligit principium: & bēc vocatur perfecta copulatio. quare deus tñ non est beatitudo cuiuslibet intellectus: sed tñ lib. 12. intellectus agens: qui est aliqd animæ nostræ est felicitas. prima enī est nimis communitas ut constat. nec redit ad eum felix: reductione completa. quārimus enim felicitatem propriam. primo ciborum. capite. 9. igitur felicitas propria est comprehensio dei & intellectus agentis simul: & quam comprehensio & comprehendens sint idem: proculdubio beatitudo adequate erit intellectus agens. hoc est lumen nostræ animæ: & deus & ita tot erunt felices quod felicitates & cōtraria videbilet luminalia mercurialia venerisaliam: aliorum propter essentiam illarum sunt aliae. Tunc dicendum ꝑ per illum intelligit agentem quasi lumen: & viderius vult in eo consisterem beatitudinem non totaliter: sed partialiter & desugnatur: ut dicitur. Nam ille est finis & nostra beatitudo: saltem partialis. **D**eclarat tertio: quando fiet bēc felicitas: & inquit: contingit autem hoc: quoniam anima ipsa separatur tali separatione. videlicet ꝑ pro operatione p̄pria non egeat corpore vel virtute corporali. ut quando adepta est totum intellectum speculandum. tunc enim operabitur non per conversionem adphantasmata: sed per essentiam intellectus agentis: tunc labore humano non egebit anima pro scientia eius: sed deus erit sibi sciens: tunc nō vtr̄ syllogismo: definitione: cōtentibꝫ memata: exēplo: vel alio instrumento dialectico: nec invenitō: nec discipula: sed deo intelligere deo operabitur: ita deus illi erit

Liber

operatio:scientia:actio: et intellectio:veluti sibi addit: et in hac perfectione remanebit semper. **C**ontra. quia corruptitur intelligere quodam interius corrupto: ut in libro de anima scribitur. Dici potest quod in hac perfectione remaneat semper quantum ad partem intellectus materialis. nam apud Averroem intellectus materialis semper manet: et ille debet semper esse copulatus alicui: et maxime bono. Sed de hoc in. 3. de anima. cōmēto. 20. Uel potest dici quod haec beatitudo semper remaneat. nam haec beatitudo est deus et lumen anime nostre: et haec duo semper remanent, quare beatitudo semper remanet. Et beatitas definiat esse apud eum. **D**icit quarto. quod substantia intellectus agentis sit una: continet tamen id quod dependet ab omnibus animalibus beatificis. Nam continet dia noeam: quod traducitur ex semine in omnibus animalibus rationalibus. **D**icit quinto. et hoc est quod vocat spiritus sanctus. vult itaque intellectum agentem: qui est quasi lumen vocari spiritus sanctus. Nam hoc intelligimus. **S**cientias ipsas adipiscimur: hoc quoque beamur. Verum animaduerte hunc non esse spiritum sanctum: qui est ter tia persona in trinitate: quem catholici describunt: sed est spiritus sanctus: capiendo spiritum sanctum pro omni forma simplici et perfecta. Et sic patet tertius modus.

CRes autem ille principiorum: quae sunt in gradu aie: sunt plures. earum enim sunt anime celorum: et earum sunt anime rationabilium animalium: et earum irrationalium.

Contra. 30. **Q**uartus gradus erat in quo anime collocantur. idcirco distinguit animas in tres in celestem. videlicet rationalem et irrationalis. tacet autem vegetativam. quia illa non est anima beatifica: vel forte magis ordinata est cum gradu formarum. pertractabit autem has tres per ordinem et potentias eartum.

Contra. 31. **I**n anima autem rationalium animalium continetur virtus rationalis: motu: imaginativa: et sensibilis.

Contra. 31. **P**artes rationalis anime nunc complectuntur: et dividuntur hoc in quatuor virtutes: rationalem: motu: imaginativam: et sensibilem. **A**nimaduertendum animas rationalis apud Averroem esse compositum quoddam ex sensitiva: humana: et intellectu materiali. sensitiva quidem et parte seminis. intellectu vero et parte desoris. est aut sensitiva totum quoddam potestatum: cuius primaria potestas sive virtus est quam greci dianoeam vocant. Averroes quandoque cogitativam: quandoque imaginativam: quae differentia ab ipsis translatoribus contingit. Nam in lingua eius habere debet nomine designatum. virtus vero materialis intellectus sit totum aliquid potestatum: posteriorius dicemus. Rationalis igitur anima quum ex sensitiva et intellectu redundet: videtur quoddam totum: in quo etiam potestates plures continentur: ut virtus rationalis: imaginativa sive cogitativa: quae greci dia noea est et sensibilis: qui sensus communis dicitur. virtus rationalis est intellectus materialis: qui est actus totius sensitivae partis. Et si dicatur quod Averroes. 3. de anima. cōmēto. 6. enumerat memorativam: et tacet motuam. Dicendum quod ubi non expostulat determinatio nem: sat est eum loqui ut plures: ut facit hic: ibi enim loquitur proprius: hic per communia.

Contra. 32. **V**irtus quidem enim rationalis ea est qua homo apprehendit artes et scientias: et qua etiam dependunt conueniens et discon-

De beatitudine

ueniens in operationibus et virtutibus moralibus: et id quod est conueniens facere vel non facere in uitium vel nocium: delectabile vel triste.

Cece quomodo per virtutem rationalem vult intelligere mentem. hoc est. intellectum materialē. Nam nulla alia virtute haec omnia deprehēdimus: nisi intellectu materiali. **A**nimaduertendum quod ea que insunt nobis per hanc virtutem quatuor sunt. v. ars: scientia: actus: et electio: ut primo ethicorum scribitur: et haec quatuor tangit. Nam ibi. Et qua etiam tangit actiones humanas. Ibi. Et id quod est conueniens tangit electionem. Haec enim quatuor nobis insunt ab intellectu ipso materiali.

Et de hac quidem quedam est speculativa et quedam practica: practice vero quedam artificialis quedam cogitativa. speculativa quod ea est qua homo adipiscitur cognitionem rerum: quae non possunt fieri ab homine. practica vero qua cognoscitur quod potest homo facere: et quod pertinet ipsi homini facere. artificialis est illa qua apprehendit omnes artes mechanicas. cogitativa vero qua prudenter homo si est conueniens facere vel non.

Contra. 33. **R**ationalem virtutem prima sui divisione dividit in speculativam et practicam. utrum vero practicum et speculativum sint partes rationalis virtutis non habitus: in libro de intellectu omitto: ubi ad longum haec omnia declaramus: practicam secat in duo. nam alia artificialis. hoc est. factiva: alia cogitativa. hoc est. activa: omnis enim praxis: primo ethicorum: vel est actio vel factio. speculativa quidem est eorum quae non sunt in actione vel factione nostra: quam Aristoteles 6° metaphysicę dividit in tres naturalem/metaphysicam et mathematicam. practica vero est eorum quae sunt in posse nostro. artificialis quidem sunt factiva eorum quae manu facimus. cogitativa sive activa eorum quae habitu agimus ut moralis scientia: et apud alios logica. utrum vero haec sint partes rationalis intellectus vel potentie vel habitus: in libro de intellectu remittimus: quem nunc facimus ut in eo resolvantur occulta: quae hac iuuentute ludendo adintenimus.

Motu vero est per quam est motus humanus ad prosequendum: vel fugiendum delectando vel abhorrendo: et ab hac continunt odium et benevolentia: timor et audacia: ira et mansuetudo: crudelitas et pietas: et aliae anime affectiones.

Contra. 34. **Q**uam nunc Averroes motuas vocat: alijs et ipse alibi phantasiam vocare solerit. Nam phantasia est motus precium: et inde nomemotus sortitur. utrum autem haec in homine et ceteris animalibus sit unius rationis: in libro de anima et de sensu et elinquitur: quae dicit patent.

Et illa quidem est imaginativa: quae impressiones rerum sensatarum conseruat postquam a sensibus abierint: et componit unam cum alijs et separat unam ab alijs et in somno et in vigiliis: compositiones et separationes dico in parte veras et in parte falsas: et cum hoc etiam apprehendit in uitium et nocium: et alia que in virtute

Contra.35. in virtute rationali supradicta sunt.

Chic imaginativa ab Auerroe alibi appellatur cogitativa: alibi aliqua ratio: alibi intellectus materialis particularis: secundo eni de anima comen. 63. vult hoc cogitativa apprehendere intentiones individuales omnium decem predicamentorum. Itemque tertio de anima comen. 6. vult illam esse aliquam rationem: differens ab intellectu: quia ille universaliter et abstracte apprehendit formas: hec vero particulariter et signatim: et ibidem comen. 20. inquit quod hec virtus est aliqua ratio: quia sicut intellectus materialis qui dicitur ratio simpliciter ratiocinatur de rebus universaliter apprehensionis: sic hec virtus de rebus individualiter cognitis: et discurrat de uno in aliud pro cognitione ignorantie: et alia multa dicuntur: que breviter consistunt. quod hec virtus tantum habet vim: quamam intellectus materialis: solo hoc differens ab intellectu: quod ille universaliter cognoscit: hec individualiter: eo homines generaliter discurrunt. bac vero particulariter: propter quod hec est homini propria: in nullum animalium reperta: et est intellectui cognitissima: subiecto adiumento ceterarum subscruties. Usque eam greci dianoeam vocant. Auerroes nunc interprete translatore vocat imaginativam: alibi autem interprete alio vocat cogitativam. quod vero vnam eandemque potentiam intelligat: patet per ea que sibi tribuit: nec curauit ordinem seruare: dum premissi phantasiam: quia hec possunt multis modis ordinari. Et si dicas: hanc conservare eum dixisse: responde quod intelligit effectum: non autem subiectum: ut dicam.

CSensibilis autem manifeste est illa: qua sensata apprehenduntur quinque sensuum et delectabile et triste: non autem inuatuum et noxiuum: nec conueniens ab inconvenienti.

CHanc vim alibi vocat sensum communem: cuius effectus est apprehendere sensibilis sensum exteriorum: et inter illa differentiam et conuentientiam colligere: erit igitur hic ordo: prima virtus est sensus communis: quem virtutes sensibilem vocat. secunda phantasia: quia motuam vocat. tercia est imaginativa: sive dianoea: sive cogitativa. subiecte memorativa: quia non est locus nunc explicationis. Extra has superior et universalior est virtus rationalis: que est intellectus materialis: primo omnes sunt organicas: tertia est penitus abstracta: hec quinque sunt animae rationalis facultates: sive virtutes: sive potentiae. verum quatuor insunt ei a parte animae sensitivae. Rationalis vero a parte deorsum accidente.

CSed in quibusdam animalium irrationalium reperiuntur tres virtutes: preter. vs. rationalem: in quibus quidem imaginativa stat loco rationalis: quam habet animal rationale: et in quibusdam reperiuntur solum motuam et sensibilis.

Contra.37. Solvit questionem. vs. versus in omnibus animalibus illis qualiter facultates cooperantur: veluti potentiae proprias eorum animalium. Respondet quod in nullis reperiuntur rationalis vs: sed bene in quibusdam reperiuntur tres sensibiles. vs. motus: sive phantasia: et imaginativa: sive cogitativa: verum cogitativa stat in eis loco rationalis: et loco intellectus. In quibusdam enim tamen sunt phantasie motus et sensibiliter tres quidem reperiuntur in animalibus proximitate hominis: quod vero tamen animalibus immperficiuntur: sed vicimus sit facultates hec non una specie et ratione insunt hominibus et animalibus: sed sunt diversae.

sarum rationum: ut in libro de aia omisso tractari.

CAnimae vero corporum celestium diversificantur ab his animabus in esse ipsa re et specie. Nam per has animas quas habent corpora celestia stant et mouentur motu continuo et circulari. et recipiunt multam nobilitatem et perfectionem.

CNunc de celorum animabus proponit: et vult primo quod conueniant: secundo quod differant: conueniunt quidem: quoniam ut animae animalium constituant animalia in specie et genere: et sunt cause omnium eorum que per se insunt illis: sic aic celestes sunt causa omnium eorum que insunt celis: et constituant celos in specie et genere.

CEt sunt nobilioris essentiae quam sint aic que sunt animae: que sunt apud nos.

CNunc ponit differentias: et est prima differentia quod animalia celestes sunt praestabiliores quam aic nostrae: quod quomodo sit: non exponit: sed in libro de substantia orbis dixit. Vouluit enim has esse praestabiliores: quia constituant celos: et in specie eos reponunt: et non constituantur: animae nostrae constituant subiectum et constituantur: idcirco ulla separata dicuntur: hec coniuncte ac materiales: ille intellectus: hec sensitivus: hec diuinus: hec caducus: et hec differentia est in esse et essentia.

CHec sunt in potentia aliquo tempore: sed actu semper. quoniam intelligibilia ipsarum: nec defuerint: nec desunt ipsis a principio earum: quia id quod intelligunt semper intelligunt: animae vero nostre primo sunt in potentia: postea reducuntur ad actum: et accidit hoc ab aptitudine: quam habent ad recipiendum intelligibilia.

CSecunda differentia est quod animae celorum sunt in actu: nostrae quandoque actu: quodque potentia: illae semper intelligunt: nostrae interdum sic et interdum non: illae semper sunt beatae: nostrae post logos labores: illae semper mouentur: nostrae interdum labore ducuntur: quiescent. causa est quia ulla sunt liberatae a potentia: nostrae sunt mixtae aptitudinis: hoc est potentia: nam rationalis anima ea ex parte qua ex dianoea componitur: potentialis est: et non semper in actu: anima vero celorum sit omnino simplex: omni potentia caret. Longam questionem faciemus in libro celi. utrum intelligenter est orbibus: ut Auerroes tenet hic nunc vero sit dictum intatum.

CEt corpora quidem celestia non habent de anima sensibilem: neque imaginativam: sed ipsorum anima intellectiva sit simili animae rationali.

CTertia differentia est quod anima celi non habet facultates seu potentias sentiendi ut sensum communem et imaginativam: et ceteras id genus: anima rationalis habet eas: ut dixit. Dicit tamen animam celi aliqua ratione esse similem animae rationali: primo quia constituit celum: ut anima rationalis hominem. Secundo. quia est principium omnium eorum que insunt celo: ut rationalis est causa omnium eorum que insunt homini: et propter alias causas. Autem putavit celos habere phantasiam: et eorum animas de potentias sensibiliibus habere imaginationem ait. Simplicius plures sensus sibi tribuit. **C**Sed contra arguit Auerroes secundo celi. comento. 37. si inquit haberent

huius de bea.

Contra.38.

Contra.39.

Contra.40.

Contra.41.

Liber

phantasiam:haberent instrumentum sensus:et si haberet instrumentum sensus:essent eis propter salutem:et si propter salutem possent eis accidere occasiones:hec omnia patent in expositione nostra:veruz breuiter deducuntur:si celi habent phantasiam:habent etiam sensus exteriorum:quia phantasia est motus factus a sensibus per actum.z^o de anima:habent sensus exteriorum:igitur sensoria:hoc est instrumenta illorum:ut oculos:aures:linguam:et cetera alia:si habent sensus et organa:igitur essent hec omnia sibi data:propter salutem:hoc est ut evitent pericula:nā hec est causa quare sensus et sensoria animalib^z donata sunt:ut dicit Aristoteles in libro de sensu:et si propter salutem eis hec tributa sunt:contingeret eis accidere occasiones et pericula:ut fractura oculorum:surditas et id genus:nam potentia est contrariorum una et eadem:Alias rationes tetigimus in libris alijs:hec satis.

CEt intelligibilia ipsorum sunt substantie abstracte a materia:quia quelibet anima illorum intelligit primum et se:hoc est suum esse quod dehaath appellatur:de secundis vero intelligit zobar:quod dedit sibi suum esse.

Con. 42. Quarta differentia est ex parte intelligibilium:nā anima celorum non intelligunt nisi abstracta a materia:qua quelibet anima illorum intelligit primum et se:hoc est suum esse:quod Arabice dicitur dehaath:hec autem sunt abstracta:De secundis vero entibus anima celi intelligit zobar:quod est illud quod dat sibi esse.Zobar enim arabice datus esse interpretatur.**A**nimaduertendum quod anima celi dependet simpliciter a deo:verum mediante intelligentia proxima:ut intelligentia Iouis dependet a deo mediante intelligentia Saturni:deus enim et proxime intelligentie sunt causae ultime:deus unius talis causa:ultime proxime et particulares:ut enim sol et homo sunt causa hominis:sic deus et intelligentia Saturni causae sunt intelligentie Iouis:et sic in alijs:ut 12.metaphysicæ.cōmēto.44.dicitur:et in libro destruccióne destructionum:sic igitur patet obiecta intellectum abstractorum esse entia per essentiam separata.

CMobiles autem gradus intelligibilium qui sunt apud nos:quod sunt nobiles in intellectu:quum ipsis sint in materia:ab animab^z celorum non intelliguntur:nam gradus ipsorum intelligibilius est multo nobilio:quod sit gradus intelligibilius que sunt sub ipsis.

Con. 43. Dicatum est animas celorum non intelligere:nisi entia per essentiam abstracta:peret quis veruz intelligere possunt formas materiales:que intelliguntur a nobis.Respondet quod non.Tum quia ille sunt in materia:et nihil abstractum intelligit materiale.Tum vel maxime:quia obiectum intellectus earum est multo nobilius formis materialibus:et per consequens non intelligunt formas materiales:quia vilescerent.**S**ed hec rationes non valent.**P**rima non:quia tunc intellectus materialis non intelligenteret formas materiales:quia ille est per essentiam separatus:et constitutus hominem:ut anima celi per essentiam est separata:et constitutus celum.**S**ecunda minime nam intellectus noster in statu intelligit substantias separatas:et formas materiales:et illud non est vilescerere:sed pluribus modis perfici:ut tertio de anima.cōmēto.5.7.36.**C**irca igitur hec dubitamus.**P**rimo:quomodo anima celorum:sive intelligentie:sive angelii intelligat deum.**S**econdo:quomodo intelligant se.**T**ertio:quomodo intelligi-

Beatitude

gant hec inferiora:quomodo superior intelligat inferiorem.**A**d primam Theologi inter se differunt:et fortasse ab Averroë.**D**ivis Thomas vult animam celi: sive angelum:sive intelligentiam deum intelligere naturaliter per essentiam non quidem dei:sed suam intelligentiam. Persuaderet hoc ipse:quia angelus:sive anima celi est dei similitudo:sive speculuz:pro quanto dependet ab eo:scilicet igitur anima celi per essentiam propriam sibi:et per rationem intelligendi deum ipsuz intelligit.**H**oc autem cognitio apud eum non est intuitiva:sed quasi abstractiva.**S**ed contra hanc positionem theologi quidam:qui subtilem perhibentur:arguunt primo:quia non magis per essentiam propriam deus intelligetur:et per speciem derivataz a deo.**S**ecundo:quia hec cognitio est syllogistica:quia esset a ratione cognoscendi cognita.**N**on species intelligibilis est ratio cognoscendi:non cognitio essentia angelii:qua deus intelligitur est ratio cognoscendi et cognitio:et per consequens angelus cognosceret deus syllogismo:quod negant.**T**ertio:ante demonstrationem opus cognoscere quid nominis subiecti:et quia:sed deum non cognoscunt intelligenter:neq; quid nominis:nec quod. **Q**uarto:omne principiu[m] cognoscendi aliud continet illud virtutaliter saltem:sed essentia angelii non continet deum virtus litter. igitur non est ratio cognoscendi deum:propter hec tenent ipsi et angelii cognoscunt deum per species derivatas a deo:et quia hec species est cum angelis concreata:idecirco hec cognitio erit naturalis:probant hanc quibusdam rationibus acceptis ex verbis theologorum:et quia nos procedimus ex rationibus naturalibus/omittimus. Persuasio tamē naturalis hec est:et hec species est magis conueniens nature.**S**ed pace horum:hec species est significativa:pluralitas enim primo auscultationis physice semper est evitanda:ad quod enim species ponit:essentia eius sufficit:igitur superfluit.**S**ecundo:omnis species est abstractior eo a quo abstracta:deo nihil abstractius:igitur deus non potest intelligi per species.**T**ertio:omne quod immediate dependet a deo:est substantia:et metaphysica:cōmēto.36. et sic illa species erit substantia:quod non conceidunt.**Q**uarto:de semipternis accidentibus:solis motus est eternus.12.metaphysica:cōmēto.41. Quare hec sp̄s non erit accidentis.**Q**uinto:vel hec species est ratio cognitiva ab angelo:vel non:si sic:igitur ut ipsi arguunt:cognitio quam habent angelii de deo erit syllogistica:si non:tunc angelus non intelligit omnia citra deum:et certe isti ut noua dicunt:duci sunt ad hanc ianam:propterea dicamus:ut colligitur ab Averroë:et de anima.cōmēto.14.7.12. metaphysica:cōmēto.38. et alibi:et anima celi:sive sit angelus:sive intelligentia:tot modis deum intelligit quod ab eo dependet. **D**ependet autem ab eo duplicitate:ut a forma et fine:et ut ab agente.**E**st enim deus apud Aristotelem et Averroem causa intelligentiarum tripliciter:ut forma finalis et agens. Ista igitur intelligentia ut effectus dei intelligit deum per essentiam suam:hoc est intelligentia:ut formatum et finitum quoddam intelligit deum per essentiam dei:est enim deus forma intellectum separatorum:et per consequens intellectus sibi et omnibus illis:ut igitur sibi est intellectus per essentiam:ita ceteris. Deus igitur in ratione agentis intelligitur ab intellectu inferiori per essentiam inferiorem:ut forma et finis: intelligitur per essentiam dei.**T**unc rationes contra hoc nullae sunt.**A**d primum patet quod magis per essentiam:quia species illa repugnat naturam angelii.**A**d secundum responderet Averroë:metaphysica:cōmēto.51. et syllogistica cognitio est prius in potentia:deinde reducitur ad actum:angelus autem semper stetit in actu cognitionis dei:et igitur ex parte nostra

nostra videatur cognitio syllogistica non tamen ex parte angelicis qui semper stetit in actu. Ad tertium. Verus est antecedens: sed cognitio hęc angelica non est demonstrativa: sed simultanea: et semper in actu. Ad quartum dicendum. quod omne principium et ratio cognoscendi debet continere in actu vel virtute cognitum: vel contineri ab illo: modo essentia angelii continetur: et non patinet. Uel dicatur quod continet virtualiter et instrumentaliter: non aut per episyaliter: patet igitur modus quo animę celorum deum intelligent. Dubitatur secundo. utrum angelus cognoscatur se: et qua ratione. Respondet dominus Thomas quod angelus cognoscit se per essentiam propriam: ita ut essentia sit sibi intellectio: quemadmodum deus per essentiam seipsum intelligit. Ratio eius est: quia intellectio hęc est ratio imanens: igitur res intellecta est unita intelligenti: nihil autem est magis unitum intellectui angelii quam propria essentia: igitur propria essentia est ratio intelligendi semper: et intellectio: unde essentia angelii superioris est intellectio sibi: et intellectui inferiori. Theologoi quidam qui subtilem habentur: impugnant hoc. Primo. quia entitas non informat intellectum: igitur non est actio immaterialis. Secundo agens et actio et actum distinguunt realiter. Dicendum apud Aristotelem et Averroem ubique cum Thoma philosophorum praestantissimo: quod angelus per essentiam intelligit se: in separatis enim a materia idem est intellectio: et res intellecta et intelligendi ratio: nec differunt hec in angelio: sed sunt nostrum modum intelligendi attribuitur angelio intellectus intellectio et essentia: attributa enim in illis non distinguuntur: nisi ex parte nostra. 12. metaphysice commento. 39. Hęc tria angelis attributa sunt: intellectus videlicet: intellectio: et ratio intelligendi: quare in illis unitum sunt et idem: 13 in nobis distinguantur. Ad primum dicendum. quod hec actio est plures immaterialis: quia id non informat: obiectum et intellectus sunt idem omnino. Ad secundum dicendum hanc opinionem non esse actionem: nec passionem: idemque ibi non esse agens: nec factum: nisi quadam ratione accepta a nobis: quia hec sunt attributa illis a parte nostra: modo attributa in eis non distinguuntur realiter. Et hec non intellegerunt illi: que habeantur subtilem. Apud autem me crassius culi sunt: quum enim in eis studium consumperim annis pluribus: semper inueni eos Aristoteli aduersantes: et si semper plures peripatetici habeantur. Petebat tertio quomodo angelii cognoscant formas materiales. Ad hoc respondet dominus Thomas: et vult primo quod angelus non cognoscat hec materialia per essentiam propriam. Secundo dicit. quod cognoscit hec per species concatas. Tertio. quod angelus est superior: tanto per pauciores species intelligit et universaliores. Primus plus persuaderet quod essentia angelii est determinata ad genus et speciem: igitur non est ratio cognoscendi omnia omnium generum. Secundus persuaderet: quia angelus est completus in specie: igitur nihil sibi deficit pro perfectione speciei: quare species omnis rerum conascuntur ei: aliter esset imperfectus in specie: et sic egeret unitate ad corpus: unde et decima positione de causis dicitur omnis intelligentia est plena formis. Tertium persuaderet: quia deus per essentiam entis intelligit omnia: igitur propinquiores deo per pauciora intelligunt. Quidam redargunt eum: sed quoniam alibi hec latius pertractabuntur. Dicamus primo apud Aristotelem et Averroem. 12. metaphysice. comento. 51. quod intellectus diuinus et ceterae intelligentiae intelligunt hec non accipiendo cognitionem a rebus: et quantum ad hoc bene dicit dominus Thomas. Primo. quia nulla intelligentia erit

optima substantia: nam ultima perfectio est in actu secundo: igitur si ille actus non sit eius substantia: substantia eius non erit optimus: quia aliud est suum optimus. Secundo. tunc continuatio intellectio est laboriosa: quoniam potentia solūmodo receptiva erit: est potentia contradictionis apud eum in. 9. talis autem non potest esse actus semper coniuncta nisi cum labore. Nec sunt duces rationes Aristotelis. Utterius accipiedū apud Aristotelem. quod intelligentiae sunt cause rerum subordinatae: ordine videlicet quo celi ordinantur et orbites: est autem hic ordo: quod effectus universaliores reducuntur in causas universaliores: propter quod infinita intelligentiarum est illa lumen: quia est causa infinita: supra omnia est deus: ga est causa totius entis. Tercio dicendum apud Averroem et Aristotelem. quod intelligentiae intelligentiam formas materiales: prout sunt causae earum: ut enim deus intelligit omnia: quia est causa omnium: et intelligendo ens: quod est sua essentia. 12. metaphysice. 51. Sic intelligentia proxima deo intelligit hec: prout est causa horum: et per eius essentiam: quae est ratio producendi hec: et tercia intelligit hec per rationem suę essentiae: prout cōcurrat ad hec sub ratione inferioris gradus: et sic usque ad animam lumen. Hęc posito declarabitur in libro destructionis. Tunc ad primum dicendum. quod essentia angelicarum sit determinata ad genus et speciem: est illimitata respectu horum: quia virtus eius causativa est universalis apud Aristotelem: et sic prout est causa: intelligit hec. Secunda persuasio facit pro nobis: quoniam enim angelus est completus in specie: igitur nihil deficit suę essentiae: et per consequens non egerit speciebus: quibus persificatur. Tertia etiam facit pro philosophis: nam deus intelligit omnia per essentiam: quia causa est omnis: igitur secunda proxima causa intelligit omnia per rationem inferiorum: quae cōpetit suę essentiae et sic de ceteris: non igitur sunt necessarie species: rationes autem quas diximus contra Averroem. qualiter valeant: ex his patet.

Nec pluralitas intelligendi est deputata per ultima nobilitate: vides enim primum se solius intelligere: quod non sit quodammodo omnia entia: quibus igitur se intelligit: iam omnia intellecterunt per illum modum: quia quodlibet ens recipit esse suum ab eo: itaque pluralitas intelligendi pluralitas non est: et quidem ipsorum secundorum intelligere diminutum est ab illo: nam quodlibet horum intelligit se et primū: et solutio huīus quoniam diminutatur in aliū locum.

Ambiges. quia plura intelligere est maioris perfectio: igitur quanto angelus est superior: tanto plura intelligit. consequens falsum: quia quanto superior tanto per simpliciorem rationem intelligit. Respondet negando antecedens: nam pluralitas intelligendi non attributa nobilitati: signum ponit: quia deus est optimum: et non intelligit nisi se: et quia excessus: igitur cetera ignorabit: quasi respondendo inquit. quod etiam intelligit cetera intelligentia: se: quia est quodammodo omnia: eo quia omnia dependent ab eo: sic igitur patet non tribui nobilitati plura intelligere. Secundum signum ponit quod intelligere intellectum inferiorum est diminutum comparatione ad illum deum: et hoc pro tanto: quia quodlibet earum intelligit se et deum: igitur plura intelligere astipulabuntur potius ignorabilitati. Sed dices quodlibet inferior intelligit se et deum: igitur intelligit deum: et per consequens omnes intelligentes earum erunt aequales. Ita diximus supra quod

Com. 4.4.

Suek. de bea. d 2

Liber

omnes intellectiones animarum celestium sunt cōquales: quia omnes sunt deus: non tamen simpliciter cōquales ex parte conditionum: et modorum intelligendi: et sic patet q̄ quanto intellectus accedit ad plura intelligenda: tanto accedit magis ad potentiam: ac priuationem: et per consequens ad imperfectionem. Quæstionem tamē hāc transmittit ad tempus. C Animaaduertendum q̄ intelligentia intelligit superiora et inferiora: quanto quidem enim intelligentia est inferior: tanto intelligit deum per plura media: intantum q̄ intellectus lumen intelligit deū per omnes intelligentias medias: intellectio autem quāto pluribus medijs est: tanto minor erit: quare bene Auerroes vult intellectum esse minorem in intellectu inferiori: quia plura intelligit. Similiter intellectus lumen respectu horum inferiorum se habet: nam intelligit hec per suā essentiam: sua autem essentia est valde ad multitudinem et ad potentiam accedens: quare et imperfectius intelligit: igitur tam superiora et inferiora imperfecte intelligit.

C Animæ autem inquantus perseverant in esse ipsarum: nec faciunt opiniones earum: sunt virtutes et preparationes solum preparatae ad recipiendum impressiones rerum que recipiuntur. verbi gratia. vt est virtus visibilis anteq̄ videat: et imaginativa anteq̄ impressiones rerum imaginabilium et q̄s filia: vñq̄ ad hunc pūctum ipse sunt forme: verū quando impressiones sunt receptæ in ipsis in actu vñ. impressiones sensatorum in virtute sensibili et impressiones imaginabilium in virtute imaginativa et impressiones intelligibilium in virtute rationali sunt separate a formis: neq̄ sunt forme nisi per viam similitudinis: et que sunt longiores ab his vt dicantur forme sunt impressiones intelligibilium: que accidunt virtuti rationali: ipse nāq̄ sunt possibiles esse separate a materia: similitudo etiā ipsarum existēt in virtute rationali est multum lōginka a similitudine coniunctionis forme cum materia: et quando accidit q̄ intellectus in actu est similis intellectui agenti: tunc non debet vocari intellectus forma: nec similis forma.

Com. 45. C Egit de us que reponuntur in primo: secundo tertio: et quarto gradibus. nūc de formis que reponuntur in gnto gradu entium vult loqui: et accipit primo q̄ forme sensibles possunt comparari ad animas sue potentias animæ dupliciter. Uno modo vt animæ accipiuntur quantum ad earum esse: non vt operantes: vel recipientes: hoc est possunt comparari ad facultates animæ: vt sunt potentie receptivæ: vt visiblē ad visum ante visionem: imaginabile ad imaginationem anteq̄ imaginetur et id genus: et hoc modo forme sensibiles sunt actu forme fūm veram rōnē forme: vt color anteq̄ videtur: est vere forma parietis: et anteq̄ consideretur est vere forma. Alio modo possunt sensilia ipsa accipi vt sunt actu im̄p̄ssa in facultatib⁹ animæ: vt color vt actu videat: et actu consideretur: et hac ratione etsi non competit ratio forme: immo si dicantur forme: dicuntur equiuoce: et per metaphoram quandaz: pro-

De beatitudine

quanto instant potentijs animæ: vt color et sonus proprijs subiectis: et addit q̄ res materiales acm im̄p̄ss in virtute rationali: sunt ille que minus participant ratione forma: et hoc probat tribus rationibus. Primo. ga res intellectus possunt esse omnino a materia separata vel fūm viā. Atēpaces: qui postulat in abstractionib⁹ esse statum ad ultimum abstractum: vel fūm viam Auerrois. qui ponit q̄ intellectus materialis potest intelligere entia omnino a materia separata: ybi igitur res intellectus sunt omnino a materia seiuincte: non possunt dici formæcūz omnis forma dicatur relativus ad materiam. scđo aūscitationis pby siccij. Secundo. ga similitudines rerum materialium que sunt in virtute rationali sunt satis lōginka a formis: ac formarum cum materia compositionem sunt abstracta a materia conditione materie: et p̄sencia materie. Tertio. q̄ intellectus materialis quando in statu est similis agerit: vt quando recepit ipsuz: tunc apud Philosophos: neq̄ formaneq̄ similis forme dicitur: et hoc quia omnino a materia est disflunctus. Ex us patet quid sit forma: et quid non: forma enim proprie ea est que materiam informat: et eam in specie reponit: quia ratione et via intellectus actu non sunt forme: nec animæ celorum dicuntur p̄prie forme. Sed ambigues. nam vniuersalia sunt forme apud Auerroem p̄mo metaphys. cōmento. 27. 2. 7. metaphys. cōmentis. 30. 2. 35. 2. 37. 2. 43. 2. 12. metaphys. cōmento. 1. 4. dlc q̄ vniuersalia sunt forme idētice: quia non materia: neq̄ compositum: nam illud quod est forma efficitur vniuersale. Possunt etiā dici forme: prout declarant esse: et formant intellectum: non tamen in quantum informant: verum Auerro. hic vocat formas: que materiam informant.

C Quidam tamen homines vocant omnes substantias incorporeas formas: equiuoce dicentes de formis.

C Soluit dubitationem: nam Plato vocat ideas formas: et constat eas in nulla esse materia: igitur definitio forme est falsa. Respondendo dicit eas nūcupari formas equiuoce: hoc est analogice: nam vel ordo est fūm perfectio: nez: et sic forma dicitur pro prius de abstractis: vel ordo accipitur fūm origines: et sic proprie forma et pro prius dicitur de forma materiali: nam ab hac attributum est nomen forme illis. Hec autem prioritas facit formam dicti analogice: non autem equiuoce.

C Dico q̄ formarum quedam sunt separate et denudate a materia: nec egent materia: quedam sunt que sunt inseparatae a materia: vt ille que dicte sunt: et hec diuisio est per equiuoco.

C Distinguit hoc analogum formam. Ubi animaduertendum q̄ separatio et coniunctio sunt relationes opposites: enim separatio quoties forma ipsa non dependet a materia in esse et conseruari: coniunctio vero forma ea erit: que a materia eius esse et conseruatione dependet. Ex sequitur q̄ forma separata non dicit: eo ga nullius subiecti sit actus et perfectio: sed quoniam a nullo subiecto dependet: nec dicitur coniuncta: quia alicui subiecto dat esse: nam animæ celorum dant esse celis: et tamen dicuntur separatae. Comune enim est omni forma: vt det esse alicui subiecto: sed dependere a subiecto separata formaz sicut etiam a separata. Hec res in celo et mundo pertractabitur longius: 2. 12. metaphys. et sic p̄z distinctio Auerro. hic.

C Et forme que egent materia: sunt plurim⁹ graduum:

Secondus

gradu³. magis autem infimus gradus formarū est gradus formarū quatuor elementorum. ipse nāq³ sunt quatuor forme in quatuor materijs: et sunt alię forme corporum: quę grānū ex cōmīxtione elementorum.

Cor. 48. **C** Subdituidit formas cōnūctas materijs in duos gradus. nam alia est elementaria: vt quatuor forme elementorum: alia mixta: quę ex ys elementis prodeunt.

C Et de ys etiā sunt aliquę: quarum una est nobilior altera. aliqua nāq³ forma corporū mineralium est nobilior alia in gradu: et forme corporum mineralium sunt nobiliores formis elementorum: et forme nascentium terre fin earum nobilitatem sunt nobiliores formis corporum mineralium: et forme animalium irrationalium sunt nobiliores formis nascentium terre: forma autē rationālis animalis: in quantum rationalis: est nobilior omnibus formis dictis: verū tamen prima materia et prima forma plus dīminuta sunt omnibus alijs in ipsorum esse. Nam quę liber illarum eget in suo esse stabilitatē alterius: altera vero scilicet forma stabilitatē non habet nisi in materia.

Cor. 49. **C** Mīscibilium forme mīpliçes sunt. primę et infimę mineralū: vt metallorum et lapidum. hęc enim sunt valde p̄oximū elementarū: et istę habent latitudinem. nāq³ quędā sunt nobiliores vt aurī et argenti et p̄ciosorum lapidum. q̄dam ignobiles. post has sunt forme vegetabilū: quę etiā habent latitudinem fin perfectiū et vilis. post has sunt forme sensitiū animalium: et hęc sūnt gradiū. post has est forma animalis rationalis. non dico vt animal: sed vt rationale. hęc enī est ultima et minima et indistincta non habens gradus: vt dicit Aristoteles. et de anima. Et in hoc patet qualiter isti gradus nō sunt distincti realiter: sed ratione. ceteres enim animē ponuntur in secundo gradu et in quarto. similiter rationalis forma ponitur in quarto et quinto. et hoc alia atq³ alia ratione. **C** Addit tamē ꝑ prima materia et prima forma: sicut sit elementaria: sive corporis: sive ceteris imperfectiōe: et hoc probat. nā egēs pluribus pro suo esse est perfectius eo quod egēt minorib³. Modo omnes alię forme egent materia et prima forma ad hoc vt sint. forma vero prima sola materia eger. ligatur hęc est forma imperfectissima. intellige maiorem cum condūione. Nam dens est optimum in natura: et tamen nullo eger: vt z. cell dicitur. ea propter intellige maiorem de hisque egent re aliqua ꝑ hoc esse. In ys enim egens pluribus est nobilius egentem paucioribus: quia est tanq³ sūns multorum.

C Similiter et materia est ens et in seipso et in sua natura ppter formaz: et perfectio sive essentia est vt recipiat formaz. Nam si forma non esset: neq³ materia esset. post hoc autem sunt forme q̄dam: quę abstractę sunt.

Cor. 50. **C** Accepit primam formam et materiam primam esse inter cetera illissima. probavit hoc de forma prima: non illud probat de materia. Illud quod est propter formam: et cuius esse est ad formam: et quod non esset nisi propter

Animae

25

formam est vītū formatale est materia. quare materia est minor forma: et per consequens tenet vel non gradum endū vel infimum gradus: et in hoc apparet ultimam gradus entium. deinde ponit ultimam gradus formarū prosequendo ordinem: dicit. post hoc autē hoc est. post formas dominicas sunt forme quedam: quę abstractę sunt. ut animę celozam: quibus est dominis status. hęc enim abstractę sunt a materia tam finitam quam finitam et quodlibet sui: quod non est in rationali anima. hęc enim finitum aliquid est abstractum vt finitum intellectum: finitum aliquid in materia vt finitum diabolus. Et ultra hęc verba non inveni amplius in libro B: et ego existimo vt dixi tibi o Hieronymus librum esse coemptum et mancum. verum vt tibi satisfactum bunc expoſit. Quod enim Hieronē in proprio fonte non legerim: scio me molta errasse circa eius verba. verum is dicta mea non sine ad verbum: sunt bac mea iuncte: satis consona dictis eius alibi. Ut vero videatur libri conclusio: quę in libro meo deficiuntur ḡd Hieronēs volunt habere per hos duos rerum ordines. Petamus primo ꝑ intellectus materialis: dicitur: Alius est hunc habitus: vt intellectus primorum principiorū. Dic enim intellectus in habitu dicis: quia de difficulti delectur: et quod promptus vt in nobis insit. 3. de anima. commetto. 19. Alius est intellectus agè: qui est vel vt sol vel vt lumen. qui quidem vt sol est: deus est: qui est veritatis sonus: sol a quo omnis veritas dependet: aut est vt lumen: et hic est ea sūne pars sive gradus: quo intellectus materialis deo est finalis: vt dicit cōmēto. 5. tertii de anima. Alius est intellectus speculativus: est autem is omnia intelligibilia per se apta perficere intellectum materialem. Petamus secundo ꝑ partes intellectus speculativi per se sunt entia metaphysica et naturalia. Mathematicē enī sunt proper exercitium: et ad nullum felicitatis finem. Rhetorica logica: et grammatica: et poetica: et ceterę ciuiusmodi sunt proper intellectum speculativum: vt dispositiones videlicet ad illas. nā maior pars intellectus speculatorius intentione et doctrina acquiruntur. Intentionē autem et doctrina non possunt haberi sine scientia lingue: quę grammatica dicitur: neq³ sine scientia intentionis: quę rhetorica: dialectica: et poetica nūc capantur. Moralis autem est necessaria vt removens problemata: removet enim brachia et inducit heroicā virtutem. quare totus intellectus speculatorius ex ys sicut: quę et in metaphysica et in naturalibus scientijs tractantur. Petamus tertio horum intellectuum generationem esse eiusmodi. ab intellectu quidem vt sole ingeneratur intellectus vt lumen prima et cetera generatione. nam si ceterus solum ceterum lumen ab intellectu vt sole: et hoc alio vt lumine prima generatione generatur intellectus in habitu: qui est communis et generalis omnibus. ab intellectu vt sole eo vt lumine. hoc vt habitu generatur intellectus speculatorius perficiens intellectum materialē: quantum ad ultimam eius dispositionem: adeo quidem vt a prima et generali causa. ceteris vt a causis primis et particularibus. **C** Ex ys parer cur accepti hoc entū duos ordines. Ex ys enim habere vult totam continentiam intellectus speculatorini. Nam totus intellectus speculatorius ex ys quę reponuntur in his duobus ordinibus constituitur. Ut autē videatur libri conclusio. Petamus primo ꝑ omnes substantias separatas virtute prima non cōducere totum intellectum speculativum continentia virtutis: sive ordine quodam. quoniam deus continet primo. scilicet virtute propria. secundus intellectus. videlicet secundū

Liber

continet eundem virtute dei m̄. Intellectus tertius. v̄. Tertius continet eum virtute dei primo: et virtute Saturni secundo: et sic successivē v̄sq ad intellectum agentem: q̄ est quasi lumen. Ille enī continet intellectū speculatiū primo virtute dei. secundo virtute intellectus Saturni: et sic ex ordine quo orbēs collocati. erit igitur in continētia bac virtuali duplex ordo. alius quidem naturē: aliis originē. ordine naturē deus continet a se et primo. intellectus Saturni secundo et posteriori. et sic consequenter. ordine originis id continet per prius: quod est pro prius intellectū speculatiū. et sic intellectus agens: vt lumen est p̄ior. Secundo intellectus lumen. et ultra consequenter. Ceteram v̄terius secūdo q̄ intellectus speculatiū continet omnes intellectus abstractos a posteriori: et continentia quadam instrumentalē: qua ratione effectus continet causam: et sic intellectus speculatiū primo primātate materiē continet deum. secundo intellectus Saturni. tertio intellectum Tertius. et sic ordine h̄o v̄sq ad intellectum agentem: quod est lumen. Cetera autem ordine originis. primo continet intellectum agentem. secūdo intellectus lumen. tertio intellectū Mercurij v̄sq in deū: eo ordine quo collocantur. Ex his patet quē sit beatitudine: et quis ordō ascensus ad illam. Primo nāc̄ intellectus in habitu acquiritur nobis: hoc enim solo lumine intellectus agentis inest nobis: hoc est. solo intellectus qui est quasi lumen procreatum a deo: qui est intellectus agens: per hunc acquiritur nobis intellectus speculatiū totus et perfectus: quo acquisitione uno instanti temporis: per essentiam copulabunt nobis omnes substantiae separatē: sicut ordo naturē et originē: ordine enim naturē primo copulabuntur deo. hoc est intelligēmus deum per essentiā eius: vt ipse intelligit se. Secundo copulabimur intellectui Saturni. et sic v̄sq ad lumen. econtra ordine originis. primo copulabimur luminī. secūdo intellectui lumen. et inde successivē v̄sq in deū: mānū quo est stāma. Sed tūc ambigēs qualis est cognitio dei in hoc aīc statu. An inaduertendum apud theologos q̄ duplex est rei cognitio. vna abstractiua: altera intuitiva. prima dicitur vespertina. secunda dicitur matutina. Et quidēs abstractiua qd̄ dicitatis vt abstrahitur ab actuali existentiā. Intuitiua vero est rei ēm̄ existentiā eius: et plenē vt p̄fensa: et hanc vocari facili ad faciem. P̄bī vero alijs verbis volunt rei et duplē cognitionem. alteram quidem per essentiā eius: alteram vero per abstractionē a se vel ab alio. cognoscitur enim lapis per abstractionē a se: et genus substantiarum abstractarum ut causa cognoscitur per abstractionē ab alijs. hoc est ab effectibus. Tunc dicendum q̄ beatitudo est cognitio dei intuitiua: matutina per essentiā. cognitiones enim omnium rerū per abstractionē sunt vt dispositiones. cognitio autem dei per essentiā: vt finis et ultima aīc beatitudo. Et in hoc apparet q̄ deus et ceteri intelligentiae in cognitione abstractiua copulant nobis ut causae effectrices. Nam virtute earum abstractibimus. In cognitione autem intuitiua copulant ut formē. et inquit Averro. i. 2. metaphys. cōmen. i. 7. Si igitur iste intellectus. hoc est. deus venundatur apud perfectionem humanam a potentia: necesse est ut destruantur ab eo hec actio: quē est alia ab ea: sed ab abstractio. et tunc aut nō intelligimus omnino per hunc intellectū: aut intelligimus in quantum actio eius est substantia eius. hoc est. p̄ eius essentiā. et impossibile est ut in aliqua hora non intelligamus per ipsum: aliter possemus non esse homines. relinquuntur igitur cum iste intellectus fuerit venundatus a potentia ut intelligamus per ipsum in quantum actio ei est substantia eius. hoc est. per essentiā. et hec est ultima beatitudo.

De beatitudine

tendo. hec est libri cōclusio. Utrum contingat. r. 2. qd̄ non parvus quas mouebimus in libro de intellectu: quem non facimus. v. 3. tractatu. z. capite. 13. et soluimus illas per ordinem. Cetera enim quē hic dixi m̄ volumus esse excitatione. nam in eo libro aperiemus multa occulta. et in hoc non parvum admirari debemus. Quicquid arabe omnium legum deputatorem ex parte sua naturali ratione cognouisse rationalem animam posse ad talē scandere statum: vt in eo deum intelligat eos fruatur nullo studio malloq labori innatam. unde. 9. metaphys. cōmen. 22. contra Averro. inquit beatitudinem banc non accipi modo potentiarum cogitatiuarum: quicq̄ acquiruntur per cognitionem. hoc est. per ratiocinationem. verum media dedicendi ad illum statum bonus vir ignorabit. Non enim vt dicemus: in libro de intellectu: sat est adeptio intellectus speculatiū: nec meritum: sicut virtus beroica: sed formalis ipse deus beatitudo est cui vult. solus ipse est finis et felicitas libera. Cui sit honor et gloria nobis ut sibi dicimus. Eō plenū patam. M. CCCCXCII. XIII. 20. 24.

F I N I S.

Cetero iste subtilissim⁹ de nobilissimo subiecto: Ceteris arte ingenio/ ac largissimis sumptibus h̄ereditum quoddam Nobilis viri domini Octavianī Scotti Lini⁹ et patrit⁹ Abbot⁹ doctriensis: ac sociorū: diligentissime imp̄sus est. Anno a salutifero partu Abbatissimo quingētesimo vīgesimoq̄to. Idib⁹ Aprilis.

Registrum.

a b c d
d est duem̄: c terem̄: et ceteri quaterniones.

